

UNIVERSAL
LIBRARY

OU 198061

UNIVERSAL
LIBRARY

ರವೀಂದ್ರರ ಕತೆಗಳು : ೫

ದಾಲಿಯಾ ಮತ್ತು ಇತರ ಕತೆಗಳು

ಅನುವಾದಕರು

ಅ. ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್

ಸ್ವಲ್ಪಶೋಧನ ಪ್ರಕಟಿಸ ಮಂಡಿರ
ಕೋಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ

ಸೊದಲಸೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೪೮

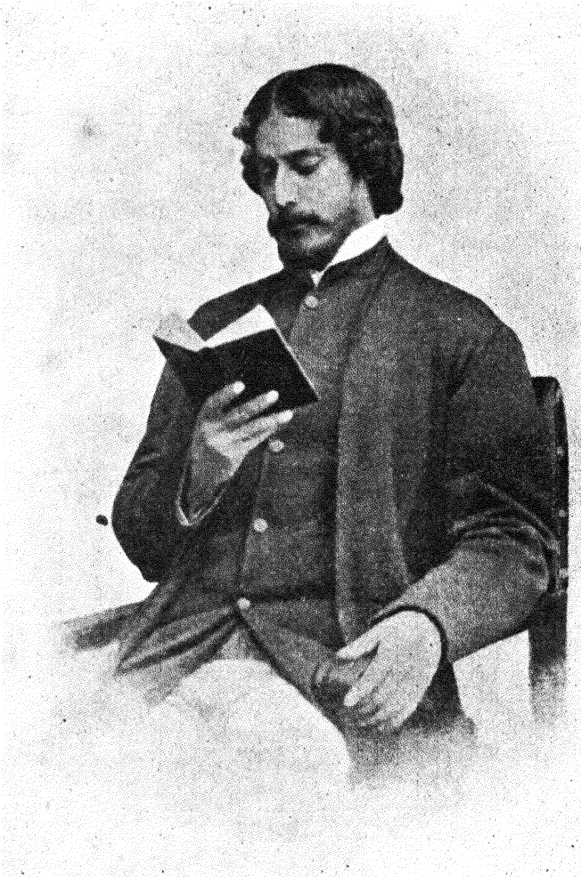
ಹಕ್ಕು ಕಾಡಲಾಗಿದೆ

ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ

ಮುದ್ರಕರು
ಆರ್. ಎನ್. ಹಬ್ಬು,
ಉಷಾ ಪ್ರೆಸ್, ಸೀಲಗಿರಿ ರೋಡ್,
ಮೈಸೂರು

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಕತೆ	ಮೂಲ	ಪುಟ
ದಾಲಿಯಾ	ದಾಲಿಯಾ	೧
ವೋಡ ಮತ್ತು ಬಿಸಿಲು	ಮೇಷ್ ಓ ಲೌದ್ರಾ	೧೫
ಪುಟ್ಟಬುದ್ಧಿಯವರ ಪುನರ್ಜನ್ಮ	ಖೋಕಾ ಬಾಬೂರ್ ಪ್ರತ್ಯಾವರ್ತನ್	೫೦
ತಾರಾ ಪುಸ್ತಕನ ಕೀರ್ತಿ	ತಾರಾ ಪುಸ್ತಕೀರ್ ಕೀರ್ತಿ	೬೬
ಜಯ ಪರಾಜಯ	ಜಯ್ ಪರಾಜಯ್	೭೬

ಕಬಿ ರವೀಂದ್ರರು

ದಾಲಿಯಾ

ಪೀಠಿಕೆ

ಪರಾಜಿತನಾದ ಷಾಸೂಜನು ಔರಂಗಜೇಬನ ಭಯದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗಿ ಅರಕಾನ್ ರಾಜನ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದನು. ಸಂಗಡ ಮೂವರು ಸುಂದರಿಯರಾದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳುಗಳಿದ್ದರು. ರಾಜಪುತ್ರರುಗಳೊಡನೆ ಅವರುಗಳ ಮದುವೆಯಾಗಲೆಂದು ಅರಕಾನ್ ರಾಜನ ಬಯಕೆಯಿತ್ತು. ಈ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಾಗ ಷಾಸೂಜ ಅತಿಯಾದ ಅಸಂತೋಷ ತೋರ್ಪಡಿಸಲು, ಒಂದು ದಿನ ರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಅವರುಗಳನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ನದಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ದೋಣಿ ಮುಳುಗಿಸಿಬಿಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವರು. ಆ ಸಂಕಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯ ಮಗಳು ಅಮೀನಳನ್ನು ತಂದೆ ತನ್ನ ಕೈಯಾರ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುವನು. ಹಿರಿಯ ಮಗಳು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾಯುವಳು. ಷಾಸೂಜನ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಕೆಲಸದವ ರಹಮತ್ ಆಲಿ ಜುಲೈಖಾಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಈಜುತ್ತ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಸೂಜಾ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತ ಸಾಯುವನು.

ಅಮೀನಾ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ ದೈವವಶಾತ್ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಬೆತ್ತರವನೊಬ್ಬನ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬದುಕಿಕೊಂಡು ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ರಕ್ಷಿತಳಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ವಳಾಗುವಳೆ.

ಈ ನಡುವೆ ಮುದುಕ ರಾಜ ಸಾಯುವನು. ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿರುವನು.

೧

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುದುಕ ಬೆತ್ತರವನು ಒಂದು ಅಮೀನಳನ್ನು ಗದರಿಸುತ್ತ 'ತಿನ್ನೀ' ಎಂದನು. ಬೆತ್ತರವ ಅರಕಾನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಮೀನಳಿಗೆ 'ತಿನ್ನೀ' ಎಂದು ಹೊಸ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದನು. "ತಿನ್ನೀ, ಇವತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಿನಗೆ ಏನಾಗಿದೆ. ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೈಯೇ

ಹಾಕಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ನನ್ನ ಹೊಸ ಬಲಿಗೆ ಗಂಟಿ ಸವರಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದೋಣಿಗೆ—” ಎಂದನು.

ಅವಿಾನಾ ಬೆಸ್ತರವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ “ ಅಜ್ಜಾ, ಇವತ್ತು ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕ ಬಂದಿರುವಳು. ಅದರಿಂದ ಬಿಡುವು ” ಎಂದಳು.

“ ನಿನಗೆ ಅಕ್ಕ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಬಂದಳು, ತಿನ್ನೀ.”

ಜುಲೇಖ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದವಳು—‘ ನಾನು ’ ಎಂದಳು.

ಮುದುಕ ಮೂಕನಾದನು. ಅನಂತರ ಜುಲೇಖಳ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅವಳ ಮುಖ ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

ಧಟ್ಟನೆ “ ನೀನು ಕೆಲಸಬೋಗಸ ಏನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟೆಯೋ ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಅವಿಾನಳು—“ ಅಜ್ಜಾ, ಅಕ್ಕನಿಗಾಗಿ ನಾನು ಕೆಲಸಮಾಡುವೆ. ಅಕ್ಕ ಕೆಲಸಮಾಡಲಾರಳು ” ಎಂದಳು.

ಮುದುಕ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ “ ನೀನು ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವೆ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಜುಲೇಖ—“ ಅವಿಾನಳ ಹತ್ತಿರ ” ಎಂದಳು.

ಮುದುಕ ಇದೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವಿಪತ್ತೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. “ ನೀನು ಏನು ತಿನ್ನುವೆ ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಜುಲೇಖಳು “ ಅದಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಿದೆ ” ಎಂದು ಅಲಕ್ಷ್ಯಭಾವದಿಂದ ಮಂದಿ ಬೆಸ್ತರವನ ಇದಿರನಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಮುದ್ರೆಯೊಂದನ್ನು ಎಸೆದಳು.

ಅವಿಾನಾ ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬೆಸ್ತರವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪಿಸುವಾತಿನಲ್ಲಿ “ ಅಜ್ಜಾ, ನೀನು ಏನೂ ಹೇಳಬೇಡ. ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗು, ಹೊತ್ತಾಯಿತು ” ಎಂದಳು.

ಜುಲೇಖಳ ವೇಷ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನಾಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವಿಾನಾಳ ನೆಲೆ ಆರಿತು ಬೆಸ್ತನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿಬಳೆಂಬ ಕತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕತೆಯೇ ಆಗಿಹೋಗುವುದು. ಅವಳ ರಕ್ಷಕ ರಹಮತ್ ಹೆಸರು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಕಾನ್ ರಾಜನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೨

ಸಣ್ಣ ನದಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಸಗೆಯ ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನ ತಂಗಳಿಗೆ ಗಿಡಗಳ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳು ಉದುರುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಜುಲೇಖಾ ಅವಿನಾಳ ಸಂಗಡ “ ದೇವರು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಸಾವಿನ ದವಡೆಯಿಂದ ಬದುಕಿಸಿರುವನಲ್ಲ; ಅದು ಕೇವಲ ತಂದೆಯ ಕೊಲೆಯ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಅದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ ” ಎಂದಳು.

ಅವಿನಾಳ ನದಿಯ ಆಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದೂರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ದಟ್ಟವಾಗಿದ್ದ ವನಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ವೆಲ್ಲವೆಲ್ಲನೆ “ ಅಕ್ಕಾ, ಇನ್ನು ಅಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆಡಬೇಡವಮ್ಮ. ನನಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಯಬಯಸುವುದಾದರೆ ಗಂಡ ಸರು ಕಡಿಬಾಡಿ ಸಾಯಲಿ. ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಕಟವೂ ಇಲ್ಲ ” ಎಂದಳು.

ಜುಲೇಖೆ “ ಛೇ, ಛೇ, ಅವಿನಾಳ, ನೀನೇನು ಸಮ್ರಾಟರ ಮಗನ ಮಗಳೇನು, ದಿಲ್ಲಿಯ ಸಿಂಹಾಸನ ಎಲ್ಲಿ, ಮತ್ತೆ ಅರಕಾನಿನ ಬೆಸ್ತರವನ ಈ ಗುಡಿಸಲೆಲ್ಲಿ ” ಎಂದಳು.

ಅವಿನಾಳ ನಕ್ಕು—“ ಅಕ್ಕಾ, ದಿಲ್ಲಿಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕಿಂತ ಈ ಮುದುಕನ ಗುಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಈ ಗಿಡದ ನೆರಳು ಯಾವ ಹುಡುಗಿಗಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಅನಂದಕರವಾಗಿದ್ದು ದಾದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದಿಲ್ಲಿಯ ಸಿಂಹಾಸನ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯದು ” ಎಂದಳು.

ಜುಲೇಖೆ ತನ್ನ ಸ್ವಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಅಷ್ಟು ಅಷ್ಟು ಅವಿನಾಳನೊಡನೆ ಹೇಳುತ್ತ “ ಅದು ನಿನ್ನ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಆಗ ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ಸಣ್ಣವಾಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು. ತಂದೆಯವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಕೈಯಾರ ನಿನ್ನನ್ನು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಪಿತೃದತ್ತ ವೃತ್ತವಿಗಿಂತ ಈ ಬಾಳುವೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯವೆಂದು ಎಣಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಮುಯ್ಯ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಆಗಲೀಗ ಬದುಕಿದುದು ಸಾರ್ಥಕವಾದೀತು ” ಎಂದಳು.

ಅಮೀನಾ ತೆಪ್ಪನೆ ದೂರದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿಯೂ ಈ ಹೊರಗಣ ವಾಯು, ಮರದ ನೆರಳು ಮತ್ತು ತನ್ನ ನವಯೌವನ ಮತ್ತು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸುಖದ ಸವಿನೆನಪು ಅವಳನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನವೇಲೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು “ಆಕ್ಕಾ, ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಳಿತರು. ನನಗೆ ಮನೆಗೆಲಸವಿದೆ. ನಾನು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಡದಿದ್ದರೆ ಮುದುಕ ಊಟವಾಡಲಾರ” ಎಂದಳು.

೩

ಜುಲೈಬೆ ಅಮೀನೆಯ ಸ್ತುತಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಗಾಢವಾದ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೆಪ್ಪನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹರಾತ್ತಾಗಿ ಧಪ್ಪನೆ ನೆಗೆದ ಸದ್ದಾಯಿತ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯಾರೋ ಜುಲೈಬೆಳ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರು.

ಜುಲೈಬೆ ನಡಗುತ್ತ ಎದ್ದುನಿಂತು “ಯಾರದು?” ಎಂದಳು.

ದಸಿ ಕೆಳ ಯುವಕ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ್ದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇದಿರನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು—ಜುಲೈಬೆಳ ಮುಖ ನೋಡಿ ಅವಿಶ್ವಾಸವದನನಾಗಿ “ನೀನಂತೂ ತಿನ್ನೀ ಬಲ್ಲವಲ್ಲ” ಎಂದನು. ಜುಲೈಬೆ ತಾನು “ತಿನ್ನೀ” ಎಂದು ತೋರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆಯೋ, ಯುವಕನ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅದು ಗೊತ್ತಾಗಿಬಿಟ್ಟಂತೆಯೂ ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಜುಲೈಬೆ ಬಟ್ಟೆ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ದೀಪ್ತಭಾವದಿಂದ ಎದ್ದುನಿಂತು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಬೆಂಕಿ ಕಾರತೊಡಗಿದಳು. “ನೀನು ಯಾರು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಯುವಕ—“ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಲಾರೆ. ತಿನ್ನೀ ಬಲ್ಲಳು, ತಿನ್ನೀ ಎಲ್ಲಿ” ಎಂದನು.

ತಿನ್ನೀ ಗದ್ದಲ ಕೇಳಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. ಜುಲೈಬೆಳ ರೋಷ ಯುವಕನ ಹತಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪಿಶ್ಚಿತಮುಖ ನೋಡಿ ಅಮೀನೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗತೊಡಗಿದಳು.

“ಅಕ್ಕಾ, ಅವನ ಮಾತನ್ನು ನೀನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಡ. ಅವನು ಮನುಷ್ಯ ನೇನು ಅವನೊಂದು ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿ. ಏನಾದರೂ ಮರ್ಯಾದೆ ತಪ್ಪಿರುವ ನಾದರೆ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಿಸುವೆ. “ದಾಲಿಯಾ, ನೀನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ” ಎಂದಳು.

ಯುವಕ ತಕ್ಷಣ “ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದೆ. ಅವಳು ತಿನ್ನಿಯೆಂದು ನಾನು ಎಣಿಸಿದ್ದೆ; ಆದರೆ ಅವಳು ತಿನ್ನೀ ಆಲ್ಲ” ಎಂದನು.

ತಿನ್ನೀ ಅಕ್ಷಣ ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪ ತೋರಿದಳು — “ಮತ್ತೆ ನೋಡು! ಸಣ್ಣ ಬಾಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಮಾತು. ನೀನು ಎಂದು ತಿನ್ನಿಯ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ್ದೆ. ನಿನಗೆ ಸಾಹಸವೇನೂ ಕಡಮೆಯಿಲ್ಲವಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

ಯುವಕನು— “ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಲು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮುಂಚೆ ಅಭ್ಯಾಸ ವಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಹಸದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿಜ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ತಿನ್ನೀ. ಇವತ್ತು ಹೆದರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು” ಎಂದನು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಜುಲೇಖಿಯ ಕಡೆಗೆ ಬೆರಳು ತೋರಿ ಅವಿಾ ನಾಳ ಮುಖದ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ನಗತೊಡಗಿದನು.

ಅವಿಾನೆ ಹೇಳಿದಳು— “ಇಲ್ಲ, ನೀನು ಮಹಾ ಅನಾಗರಿಕ. ಷಾಹ ಜಾದೆಯರ ಇದಿರನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು ತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸ ಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕ ನೋಡು, ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಲಾಮು ಮಾಡು” ಎಂದಳು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವಿಾನಾ ತನ್ನ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ದೇಹವನ್ನು ಅತಿ ಮಧುರಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಸಿ ಜುಲೇಖಿಗೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿದಳು. ಯುವಕ ಅತಿಕಷ್ಟದಿಂದ ಅವಳು ಮಾಡಿದಂತೆ ತಪ್ಪು ತಪ್ಪಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

“ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಾ” ಎಂದಳು. ಯುವಕ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದನು.

“ಪುನಃ ಸಲಾಮು ಮಾಡು.” ಮತ್ತೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿದನು.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯುತ್ತ, ಸಲಾಮು ಮಾಡಿಸುತ್ತ, ಅವಿಾನಾ ಯುವಕನನ್ನು ಗುಡಿಸಲ ಬಾಗಲ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು.

“ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗು” ಎಂದಳು. ಯುವಕ ಒಳಗೆ ಹೋದನು.

ಅವಿಾನಾ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮನೆಯ ಕದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು “ಸ್ವಲ್ಪ ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡು. ಒಲೆ ಉರಿ ನೋಡಿಕೊ.” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಕ್ಕನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕುಳಿತಳು.

“ಅಕ್ಕಾ, ಕೋಪಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರೇ ಹೀಗೆ. ಮೈ ಉರಿಸುವರು” ಎಂದಳು.

ಆದರೆ ಅವಿಾನಳ ಮುಖವಲ್ಲಾಗಲೀ ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಮೈ ಉರಿಯುವ ಲಕ್ಷಣ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿಯ ಮನುಷ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಪಕ್ಷಪಾತ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಜುಲೈಯ ಸಾಧ್ಯವಾನವುಟ್ಟಿಗೆ ಕೋಪ ತೋರಿ “ನಿಜವಾಗಿ ಅವಿಾನಾ, ನಿನ್ನ ನಡವಳಿಯಿಂದ ನಾನು ಅರ್ಜುನರಾಗೊಂಡಿರುವೆ. ಹೊರಗಿನ ಯುವಕನೊಬ್ಬ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದೇ? ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟವುಟ್ಟಿನ ಸಾಹಸವೇ?” ಎಂದಳು.

ಅವಿಾನಾ ಅಕ್ಕನ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತ, “ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳು ಅಕ್ಕಾ, ಯಾವನಾದರೂ ಬಾದಶಹರ ಅಥವಾ ನವಾಬರ ಮಗ ಹೀಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನಾದರೆ, ಆಗ ಅವನನ್ನು ಅವಮಾನಪಡಿಸಿ ದೂರ ಅಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದೆ” ಎಂದಳು.

ಜುಲೈಬಳಿಗೆ ನಗು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಗುತ್ತ “ನಿಜ ಹೇಳು ತಂಗಿ, ಪ್ರಕುಂಚ ನಿನಗೆ ಅನಂದಕರವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ, ಅದೇನು ಈ ಅನಾಗರಿಕ ಯುವಕನಿಗಾಗಿಯೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಅವಿಾನಾ “ನಿಜ ಹೇಳುವೆ ಅಕ್ಕ—ಅವನು ನನಗೆ ಬಹಳ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹಣ್ಣು ಹೂವುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ತರುತ್ತಾನೆ. ಬೇಟೆಯಾಡಿ ತರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಲು ಕರೆದರೆ ಓಡಿಬರುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಲವು ಬಾರಿ ಯೋಚಿಸಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ವ್ಯರ್ಥ. ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತ ಕೆಂಪುಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ದಾಲಿಯಾ, ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಹಳ ಅಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿರುವೆನು”

ಎಂದು ಹೇಳಿದನಾದರೆ ಅವನು ಅತಿ ಕುತೂಹಲದೊಡನೆ ಮುಖ ನೋಡುತ್ತ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ನಗುವನು. ಇವರುಗಳ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯವೆಂದರೆ ಹೀಗೆಯೇ ಏನೋ. ಎರಡು ಏಟು ಕೊಟ್ಟೆನೆಂದರೆ ಬಹಳ ಅನಂದಸಡುವನು. ಅದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿರುವೆ. ಇದೋ ನೋಡು, ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕೂಡಿರುವೆ— ಬಹಳ ಅನಂದವಿಂದಿರುವನು. ಕದ ತೆರೆದನಾದರೆ ಕಣ್ಣು ಮುಖ ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಬೆಂಕಿ ಉರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಏನುತಾನೆ ಮಾಡಲಿ ಹೇಳು ಅಕ್ಕಾ—ನಾನಂತೂ ಸೋತುಹೋಗಿರುವೆ—” ಎಂದಳು.

“ನಾನು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದಳು ಜುಲೈಬೆ.

ಅವಿಾನಾ ನಕ್ಕು ಬೇಡುತ್ತ—“ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತೇನೆ. ಅಕ್ಕಾ—ನೀನು ಲವನಿಗೆ ಇನ್ನೇನೂ ಹೇಳಬೇಡ” ಎಂದಳು.

ಅವಳು ಬೇಳದ ರೀತಿ ಆ ಯುನಕ ಅವಳು ಸಾಕಿಗ್ಗೆ ಕಾಡಬಿಕ್ಕಿ, ಅದು ಇನ್ನೂ ತನ್ನ ಕಾಡನದತಿ ಬುಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಹೊಸಬರನ್ನು ಕಂಡರೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದೀತು ಎಂಬ ಭಯವಿರುವಂತೆ ಇತ್ತು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತರವನು ಬಂದು, “ಇಂದು ದಾಲಿಯಾ ಬರಲಿಲ್ಲ ವೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಬಂದಿದಾನೆ.”

“ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದಾನೆ.”

“ಅವನು ಬಹಳ ಹುಸಿವಾಡಿದ. ಅದಕ್ಕೇ ಅವನನ್ನು ಈ ಕೋಣೆ ಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಹಾಕಿರುವೆನು.”

ಮದುಕ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯಥೆಯಿಂದ “ಬೇಸರಗೊಳಿಸಿದರೆ ಸೈರಿಸಿಕೊ. ದಾಲಿಯಾ ನಿನ್ನೆ ಒಂದು ಖಲೂ (ಸ್ವರ್ಣಮುದ್ರೆ) ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ದಿಂದ ಮೂರು ವಿಾನಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಿದ್ದಿ” ಎಂದನು.

ಅವಿಾನಳು—“ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಅಜ್ಜಾ—ಇಂದು ನಾನು ಅವನ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಎರಡು ಖಲೂ ವಸೂಲು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಒಂದು ವಿಾನನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿರದು” ಎಂದಳು.

ಮುದುಕ ತನ್ನ ಸಾಕುಮಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಇಷ್ಟೊಂದು ಚಾತುರ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅವಳ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೈ ಆಡಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೪

ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ದಾಲಿಯಾ ಬಂದು ಹೋಗುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜುಲೈಖಳಿಗಿದ್ದ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಕ್ರಮೇಣ ಮಾಯವಾದದ್ದು ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ನದಿಗೆ ಒಂದು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರವಾಹವಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದಡವಿರುವಂತೆಯೇ ರಮಣಿಯ ಹೃದಯಾವೇಗ ಮತ್ತು ಲೋಕಾಪವಾದದ ಅಂಜಿಕೆ. ಆದರೆ ಸುಭಿ ಸಮಾಜಗಳಿಂದ ದೂರವಾದ ಈ ಅರಕಾನ್ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಪವಾದದ ಸಂದರ್ಭವೆಲ್ಲಿ?

ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಋತುವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ಚಿಗುರಿ ಮೊಗ್ಗು ಕಚ್ಚುವವು. ಪಕ್ಷಿಗಳ ಉಲ್ಲಾಸದ ದನಿ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬಿ, ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಗ್ಗಿ, ಗ್ರೀಷ್ಮದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀಣವಾಗಿ ಹೋಗುವವು. ಪಕ್ಷಿಗಳ ಉಲ್ಲಾಸದ ಕಂಠ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಸ್ವರ ಎಳ್ಳಷ್ಟಾ ಇರದು. ದಕ್ಷಿಣದ ಗಾಳಿ ನಡುನಡುವೆ ಆಚೆಯ ತೀರದ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಜನಸಮುದ್ರದ ಕೋಲಾಹಲ ಧ್ವನಿ ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪಿಸುಮಾತನ್ನು ತರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬದ್ಧಹೋದ ಪ್ರಾಸಾದದಮೇಲೆ ಕ್ರಮೇಣ ಕಾಡು ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳದ್ದಾದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಪ್ತ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಲೌಕಿಕತೆಯ ವನುಷ್ಯ ನಿರ್ವಿತ ಗೋಡೆ ಕ್ರಮೇಣ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಮೂರುಬೀಳುವುದು; ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಪ್ರಸಂಚದೊಡನೆ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ರೂಪು ಧರಿಸುತ್ತ ಬರುವುದು. ಇಬ್ಬರು ಸರಿವಯಸ್ಸಿನ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಕಲೆತು ಮಾತನಾಡುವ ನೋಟಿ ರಮಣಿಯರಿಗೆ ಚಿಂದ ತೋರುವಂತೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ತೋರದು. ಇಷ್ಟು ರಹಸ್ಯ, ಇಷ್ಟೊಂದು ಸುಖ. ಆದಕಾರಣ ಈ ಅನಾಗರಿಕ ಕುಟೀರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಜನ ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ನಡುವೆ ಜಲೇಖೆಯ ಕುಲದ ಹೆಮ್ಮೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಾಪವಾದದ ಭೀತಿ ಕ್ರಮೇಣ

ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತ ಬಂದಾಗ ಹೂಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆ ಗಿಡದ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಅವಿನಾನಾ ಮತ್ತು ದಾಲಿಯಾ ಇವರುಗಳ ಮಿಲನದ ಈ ಮನೋಹರ ಆಟ ನೋಡಲು ಅವಳಿಗೆ ಮಹದಾನಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅವಳ ಎಳೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲೂ ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದದ ಆಸೆಯೊಂದು ಎಚ್ಚರ ಗೊಂಡು ಅವಳನ್ನು ಸುಖದುಃಖಗಳಿಂದ ಚಂಚಲಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ತೋರುತ್ತೆ. ಕೊನೆಗೆ ಏನಾಯಿತೆಂದರೆ ಯುವಕ ಬರಲು ಸಾವಕಾಶವಾದರೆ ಅವಿನಾನಾ ಹೇಗೆ ಉತ್ಕಂಠಿತಳಾಗುವಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಜುಲೈವಾ ಕೂಡ ಉತ್ಕಂಠಿತೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕಲೆತುದಾದರೆ ಚಿತ್ರಗಾರ ಆಗ ತಾನೆ ಮುಗಿದ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ ದೂರದಲ್ಲಟ್ಟು ನೋಡುವಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯೊಡನೆ ಹಾಸ್ಯದೊಡನೆ ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಾಯಿಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಜಗಳವನ್ನೂ ಮಾಡುವಳು. ನೆಪಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಗದರಿಸುವಳು. ಅವಿನಾನಳನ್ನು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಟ್ಟು, ಯುವಕನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಅವಳ ಬಯಕೆಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಹೂಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಸಾದೃಶ್ಯತೆ ಇದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವತಂತ್ರರು. ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಏಕಾಧಿಪತಿಗಳು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಯಾರೊಬ್ಬರ ನಿಯಮವನ್ನೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಒಂದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ದೂಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ ಮತ್ತು ಸರಳತೆ ಇರುವುದು. ಮಧ್ಯಸ್ಥಿ ತಿಯಲ್ಲರವನರು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನು ಅಕ್ಷರತಃ ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಬಾಳುವೆ ನಡೆಸುವರಲ್ಲ. ಅವರುಗಳೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಕೃತಿಯವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರುಗಳೇ ದೊಡ್ಡವರ ಬಳಿ ದಾಸರಾಗಿಯೂ, ಸಣ್ಣವರಲ್ಲಿ ಒಡೆಯರಾಗಿಯೂ, ಸ್ಥಾನ ತಪ್ಪಿದೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುಗಾಣದವರಾಗಿಯೂ ಆಗಿಬಿಡುವರು. ಅನಾಗರಿಕ ದಾಲಿಯಾ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಮ್ರಾಜ್ಯ ಯ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸುಲಕದ ಮಗು. ಷಾಹಜಾದಿಯರ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸಂಕೋಚವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಷಾಹಜಾದಿಯರೂ ಅವನನ್ನು ತಮಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಸ್ಯಪ್ರಿಯ, ಸರಳಸ್ವಭಾವದವ, ಕೌತುಕಪ್ರಿಯ, ಎಲ್ಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲೂ ಭೀತಿಯಿಲ್ಲದವ, ಸಂಕೋಚಿಗೊಳ್ಳದವ, ಅವನ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವೇ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಆಟಗಳ ನಡವೆಯೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜುಲೈಖಳ ಹೃದಯ ವ್ಯಥೆರಡುತ್ತಿತ್ತು. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಮಗಳ ಬಾಳುವೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಇದೆಯೇ! ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ದಾಲಿಯಾ ಬಂದೊಡನೆ ಜುಲೈಖೆ ಅವನ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು: “ ದಾಲಿಯಾ, ಇಲ್ಲಿಯ ರಾಜನನ್ನು ತೋರಿಸಬಲ್ಲೆಯೇನು? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ ಬಲ್ಲೆ, ಏಕೆ ಹೇಳು ಮತ್ತೆ.”

“ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೂರಿ ಇದೆ. ಅದನ್ನು ಅವನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ಬಯಸುವೆ.”

ಮೊದಲು ದಾಲಿಯಾ ಅಶ್ಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ. ಅನಂತರ ಜುಲೈ ಖಳ ಹಿಂಸಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಖ ನೋಡುತ್ತ, ಇಂತಹ ತಮಾಷೆಯ ಸುದ್ದಿ ಎಂದೂ ಕೇಳದಂತೆ ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಗು ತುಂಬಿತು. ರಾಜಪುತ್ರನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹಾಸ್ಯವೆಂದರೆ ಇದಕ್ಕೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಯಾವ ಮಾತುಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಮೊದಲ ಪರಿಚಯದಲ್ಲೇ ಚೂರಿಯೊಂದರ ಅರ್ಥ ಭಾಗವನ್ನು ರಾಜನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಈ ಬಗೆಯ ಅಂತರ್ಗತ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ರಾಜ ಹೇಗೆ ಮೂಕನಾಗಿ ಹೋದಾನು. ಈ ನೋಟ ಕ್ರಮೇಣ ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ, ಅವನ ನಿಶ್ಯಬ್ದ ಹಾಸ್ಯದ ನಗು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಉಚ್ಚಹಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಡ ತೊಡಗಿತ್ತು.

೫

ಆದರ ಮರುದಿನವೇ “ ಅರಕಾನನ ಹೊಸ ರಾಜ ಬೆಸ್ತರ ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿ ಸೋದರಿಯರ ಸ್ಥಳವು ಅರಿತಿರುವನು. ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಅವಿಾನಳನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಮುಗ್ಧನಾಗಿರುವನು. ಸ್ವಲ್ಪದಲ್ಲೇ ಅವಳನ್ನು ಮನುವೆಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆತರುವನು. ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಂತಹ ಅನುಕೂಲ ಸಂದರ್ಭ ಮತ್ತೆ ಎಂದೂ ಸಿಕ್ಕದು ” ಎಂದು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಷೇಖ್ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದನು.

ಆಗ ಜುಲೈಯೆ ಅವಿಾನಳ ಕೈಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು “ಈಶ್ವರನ ಇಚ್ಛೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಅವಿಾನಾ, ನಿನ್ನ ಜೀವನದ ಕರ್ತವ್ಯ ಪಾಲಿಸುವ ಕಾಲ ಒದಗಿದೆ. ಈಗ ಇನ್ನು ಅಟ ಚೆನ್ನಾಗಿರದು” ಎಂದಳು.

ದಾಲಿಯಾ ಅಲ್ಲಿದ್ದೆನು. ಅವಿಾನಾ ಅವನ ಮುಖ ನೋಡಿದಳು. ಅವನು ಕೌತುಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಳು.

ಅವಿಾನೆ ಅವನ ನಗು ಕಂಡು ಬಹಳ ನೊಂದವಳಾಗಿ “ಬಲ್ಲಿಯೋ ದಾಲಿಯಾ, ನಾನು ರಾಜರ ಹೆಂಡತಿಯಾಗುವೆನು” ಎಂದಳು.

ದಾಲಿಯಾ ನಕ್ಕು “ಅದಂತೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲದವರೆಗಲ್ಲವಲ್ಲ” ಎಂದನು.

ಅವಿಾನಾ ಪೀಡಿತ ವಿಸ್ಮಿತ ಚಿತ್ತದೊಡನೆ ವ.ನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ—“ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇವನೊಂದು ಕಾಡ.ಪ್ರಾಣಿ. ಇವನೊಡನೆ ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮ್ಮದೇ ವ.ಚ್ಚಾಟ” ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡಳು.

ಅವಿಾನೆ ದಾಲಿಯಾನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದೇ “ರಾಜನನ್ನು ಕೊಂದು ನಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವೇನು?” ಎಂದಳು.

ಮಾತು ನ್ಯಾಯಸಂಗತವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದೇ ದಾಲಿಯಾ “ಹಿಂದಿರುಗುವುದು ಕಠಿಣವೇ” ಎಂದನು

ಅವಿಾನಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಂತರಾತ್ಮ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಕುಗ್ಗಿಹೋಯಿತು.

ಜುಲೈಯೆ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು “ಅಕ್ಕಾ, ನಾನು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿರುವೆ” ಎಂದಳು.

ದಾಲಿಯಾನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೊಂದ ಹೃದಯದೊಡನೆ ಹಾಸ್ಯದ ನಟನೆ ಮಾಡಿ “ರಾಣಿ ಅದೊಡನೆ ನಾನು ಮೊದಲು ರಾಜನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವಿದ್ರೋಹ ನಡೆಸಿದ ಅಸುರಾಧಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಅನಂತರವೇ ಬೇರೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವೆ” ಎಂದಳು.

ಇವಳ ಮಾತು ಕೇಳಿ ದಾಲಿಯಾ “ಇವಳ ಮಾತು ಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟದಾದರೆ ಬಹಳ ಆನಂದದ ವಿಷಯ ಅದೀತು” ಎಂದು ಅನ್ನುವಂತೆ ಬಹಳವಾಗಿ ನಕ್ಕನು.

೬

ಕುದುರೆ ಸವಾರರು, ಕಾಲಾಳುಗಳು, ಧ್ವಜಗಳು, ಆನೆ, ವಾದ್ಯ ಮತ್ತು ದೀಪಗಳಿಂದ ಬಿಸ್ತರವನ ಮನೆ ಬಾಗಿಲು ಮುರಿದು ನೆಲಸಮವಾಗುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅರಮನೆಯಿಂದ ಎರಡು ಬಂಗಾರದ ವೇಣೆಗಳು ಬಂದಿದ್ದವು.

ಅಮಾನಾ ಜುಲೈಖಳ ಕೈಯಿಂದ ಚೂರಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಅದರ ಹಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಅನೆಯ ದಂತದ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅನಂತರ ಒಟ್ಟೆ ಎತ್ತಿ ತನ್ನ ಎಡೆಯ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆ ಅದರ ಹರಿತವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದಳು. ಜೀವನ ಮುಕುಲ ವ್ಯಂತದ ಬಳಿ ಒಮ್ಮೆ ಚೂರಿಯನ್ನು ತಗುಲಿಸಿದಳು. ಪುನಃ ಅದನ್ನು ಒರೆಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟು ಉಡುಪಿನಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು.

ಈ ವರಣ ಯಾತ್ರಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಒಮ್ಮೆ ದಾಲಿಯಾನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಬಹಳ ಆಸೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಿಂದ ಅವನು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ದಾಲಿಯಾ ನಗುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲ ಆ ನಗುವಿನಲ್ಲಿ ಅದಷ್ಟು ಅಭಿಮಾನದ ಕಿಚ್ಚು ಅಡಗಿತ್ತು.

ವೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತುವ ಮುಂಚೆ ಅಮಾನಾ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯ ಕಾಲದ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕಣ್ಣೀರ ನಡುವಣಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿದಳು. ಬಿಸ್ತರವನ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನೀರು ತುಂಬದ ಕಣ್ಣುಗಳೊಡನೆ ನಡುಗುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ, “ಅಜ್ಜಾ, ಹೋಗಿಬರುವೆ, ತಿನ್ನೀ ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡುವವರೊರು” ಎಂದಳು.

ಮುದುಕ ಎಳೆಯ ಮಗುವಿನಂತೆ ಅಳತೊಡಗಿದ.

ಅಮಾನಾ—“ಅಜ್ಜಯ್ಯಾ, ದಾಲಿಯಾ ಬಂದನಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಈ ಉಂಗುರ ಕೊಡು. ತಿನ್ನೀ ಕೊಟ್ಟುಹೋದಕೆಂದು ಹೇಳು” ಎಂದಳು,

ಇಷ್ಟು ಹೀಳಿ ಅವಸರದೊಡನೆ ವೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ಮಹಾ ಕೋಲಾಹಲದೊಡನೆ ವೇಣೆ ಹೊರಟುಹೋಯಿತು. ಅಮಾನಳ ಗುಡಿಸಲು, ನದೀತೀರ ಹೊವಿನ ಗಿಡದ ಅಡಿ ಎಲ್ಲ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ ಜನಶೂನ್ಯ ಅಂಧ ಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿತು.

ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೇಣೆಗಳೆರಡು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕವು. ಸೋದರಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಮೇಣೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಂದರು.

ಅವಿಾನಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಗು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲೂ ಕಣ್ಣೀರ ಸುಳಿ ಎರಲಿಲ್ಲ. ಜುಲೇಖಳ ಮುಖ ಬಣ್ಣಗೆಟ್ಟಿತ್ತು. ಕರ್ತವ್ಯ ದೂರವಾಗಿದ್ದ ವರೆಗೆ ಅವಳ ಉಕ್ಕಾಹದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರತೆಯಿತ್ತು. ಈಗ ಅವಳು ನಡಗುವ ಎದೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕುಲವನದೊಡನೆ ಅವಿಾನಳನ್ನು ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡಳು. ನವ ಪ್ರೇಮದ ತೊಟ್ಟಿನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಈ ಅರಳಲಿರುವ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಯಾವ ರಕ್ತದ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಲು ಹೊರಟಿರಬೇನು ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅಂದುಕೊಂಡಳು.

ಆದರೆ ಆಗ ಅವಳಿಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಎಡೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಪರಿಚಾರಕಿಯರು ದಾರಿ ತೋರುತ್ತಿರಲು, ಲಕ್ಷಾಂತರ ದೀಪಗಳ ಎವೆಯಿಕ್ಕದ ದೃಷ್ಟಿಯ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು ಕನಸಿನಲ್ಲಿರುವವರಂತೆ ನಡೆದು ತೊಡಗಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಒಳಗೇಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಕ್ಷಣ ಹೊತ್ತು ನಿಂತು ಅವಿಾನೆ ಜುಲೇಖಳೊಡನೆ “ಅಕ್ಕಾ” ಎಂದಳು.

ಜುಲೇಖೆ ಅವಿಾನಳನ್ನು ಗಾಢಾಲಿಂಗನದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ ಮುದ್ದಿಟ್ಟಳು.

ಇಬ್ಬರೂ ವೆಲ್ಲವೆಲ್ಲನೆ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು.

ರಾಜನ ಉಡಪು ತೊಟ್ಟು ಕೋಣೆಯ ನಡುವೆ ಸುಸತೂಲಿಕಾ ತಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ರಾಜ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಅವಿಾನೆ ನಾಚಿಕೆಯೊಡನೆ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತಳು.

ಜುಲೇಖೆ ಮುಂದುವರಿದು ರಾಜನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದಳು. ರಾಜ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿ ಕೌತುಕದೊಡನೆ ನಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಜುಲೇಖೆ “ದಾಲಿಯಾ” ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು. ಅವಿಾನೆ ಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಳು.

ದಾಲಿಯಾ ಎದ್ದು ಅವಳನ್ನು ಬಾಣ ತಗುಲಿ ನೋಂದ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದನು. ಅವಿಾನೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಎದೆಯ

ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಚೂರಿ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದು ಅಕ್ಕನ ಮುಖ ನೋಡಿದಳು. ಅಕ್ಕ ದಾಲಿಯಾನ ಮುಖ ನೋಡಿದಳು. ದಾಲಿಯಾ ತೆಪ್ಪನೆ ನಗು ಮುಖದೊಡನೆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಚೂರಿಯೂ ತನ್ನ ಒರೆಯೊಳಗಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಮುಖ ಕೊರಗಿ ತೆಗೆದು ಈ ದೃಶ್ಯ ನೋಡಿ ಫಲಫಲನೆ ನಗುತ್ತಿತ್ತು.

(ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೯೨)

ಮೋಡ ಮತ್ತು ಬಿಸಿಲು

ಪ್ರಥಮ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಮಳೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದು ಮಳೆ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೂಬಿಸಿಲು ವಾಸು ತುಣುಕು ಮೋಡ ಕಲೆತು ಹಾಲು ತುಂಬಿದ ತೆನೆಯ ಕಾರು ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಯ ಮೇಲೆ ಸರದಿಯ ಮೇರೆ ತಮ್ಮ ಉದ್ದನಾದ ಕುಂಚವನ್ನು ಎಳೆದು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣದ ಚಿತ್ರಸರ ಒಂದು ಘಳಿಗೆ ಬಿಸಿಲ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನೆರಳಿನ ಕವಿಯುವಿಕೆಯಿಂದ ಗಾಢ ಸ್ವಿಗ್ಗತೆಯನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಆಕಾಶ ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೋಡ ಮತ್ತು ಬಿಸಿಲು ಈ ಎರಡು ಪಾತ್ರಗಳು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಂಶವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೆಳಗೆ ಪ್ರಸಂಚದ ರಂಗಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅವೆಷ್ಟು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೋ ಅವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ನಾವು ಯಾವೆಡೆಯ ಜೀವನ ನಾಟಕದ ಪರದೆ ಎತ್ತಿರುವೆವೋ ಅಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಾದಿಯ ಅರುಗಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವನೆ ಕಾಣುವುದು. ಮುಮ್ಮನೆಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವಷ್ಟೇ ತಾರಸಿಯ ಕಟ್ಟಡ. ಇಕ್ಕಲದಲ್ಲೂ ಮುರಿದು ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳ ಪಾಳೆಗೋಡೆ ಮತ್ತು ನಾಲ್ವಾರು ಮಣ್ಣಿನ ವನೆಗಳು ಅಂಟಿದಂತಿವೆ. ಯಾವುದೇ ಕಿಟಕಿಯ ಪೂಲಕ ಪಲಗೆ ಮುಂಚವೊಂದರ ಮೇಲೆ ಯುವಕನೊಬ್ಬನು ಬರಿ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕೂಳತು ಗಳಿಗೆಗೊಮ್ಮೆ ಓಲೆಯ ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ನೆಕೆ ಮತ್ತು ನೋಣ ಇವೆರಡನ್ನೂ ದೂರ ಓಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪಾಠ ಕಲಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದನು.

ಹೊರಗೆ ಹಾದಿಯ ಅರುಗಿನಲ್ಲಿ ಹೊಲೆ ಮಗ್ಗದ ಬಟ್ಟೆಯೊಂದನ್ನು ಉಟ್ಟು ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳು ಸೆರೆಗಿನ ತುಂಬ ನೆರಳೆಯ ಹಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಮುಗಿಸುತ್ತ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕಿಟಕಿಯ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಿಗಡಿಗೆ

ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಳಗೆ ಹಲಗೆಯ ಮಂಚದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಪುಸ್ತಕ ಓದು ತಿದ್ದ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಈಕೆಗೆ ಹತ್ತಿರದ ಗೆಳೆತನವಿದ್ದಿತೆಂದೂ, ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಾದರೂ ಅವನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ಭಾವನೆಯಿಂದ 'ಈಗ ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನು ತಿರುವೆನು, ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಲಕ್ಷಿಸೆನು' ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬಯಸುವಂತೆಯೂ ಅವಳ ಮುಖಭಾವದಿಂದ ಅರಿವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೃಷ್ಟಿ ಮಂದವಾಗಿತ್ತು. ದೂರದಿಂದ ಬಾಲಿಕೆಯ ನಿಶ್ಯಬ್ದ ತಿರಸ್ಕಾರ ಅವನನ್ನು ಸೋಕಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹಲವು ಬಾರಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ನಡೆದಾದನಂತರ ಅದನ್ನರಿತು ನಿಶ್ಯಬ್ದ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಬದಲಾಗಿ ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣಿನ ಬೀಜವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಕುರುಡನ ಹತ್ತಿರ ಬಿಗುವಾನದ ಗೌರವ ಉಳಿಸುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟವಾದ ಸಂಗತಿ.

ಘಳಿಗೆಗೊಮ್ಮೆ ನೇರಳೆಯ ಬೀಜ ದೈವವಶಾತ್ ಹಲಗೆಯ ಕದದ ಮೇಲೆ ತಗುಲಿ ಠಕ್ ಠಕ್ ಎಂದು ಸದ್ದು ಗಲು ಓದಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಗಂಡಸು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಮಾಯೆಗಾರ್ತಿ ಹಡಗಿ ಅದನ್ನು ಅರಿತವಳಾಗಿ ಇಮ್ಮಡಿಯಾದ ಅಲಕ್ಷ್ಯಭಾವದಿಂದ ಉಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿ ತಿನ್ನುಲು ತಕ್ಕುವಾದ ಮಾಗಿದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅರಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಗಂಡಸು ಹುಬ್ಬು ಗಂಟೆಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಯತ್ನದೊಡನೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದನು. ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ನಗುಮುಖದೊಡನೆ — "ಗಿರಿಬಾಲೆ" ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಗಿರಿಬಾಲೆ ವಿಚಲಿತಳಾಗದೆ ತನ್ನ ಉಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿ ಮನಗೊಟ್ಟು ಹೆಜ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಹೊರಡತೊಡಗಿದಳು.

ಆಗ ಮಂದದೃಷ್ಟಿಯ ಯುವಕ ತಾನು ಅರಿಯದೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೋ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಲು ವಿಳಂಬವಾಗಲಿಲ್ಲ. ವೇಗವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಓದ— "ಎಲ್ಲಿ, ಇಂದು ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣು ಕೊಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ?" ಎಂದನು. ಗಿರಿಬಾಲೆ ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ಬಹಳ

ಹುಡುಕಿ ಹಣ್ಣೊಂದನ್ನು ಆರಿಸಿ ತೆಗೆದು ಅತ್ಯಂತ ನಿಶ್ಚಿಂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಿನ್ನುಲು ಆರಂಭಿಸಿದಳು.

ಈ ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳು ಗರಿಬಾಲೆಯ ಮನೆಯ ತೋಟದ ಮರದ್ದು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಆ ಯುವಕನಿಗೆ ಪಾಲು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಏಕೋ ಏನೋ, ಇಂದು ಆ ಸಂಗತಿ ಗರಿಬಾಲೆಗೆ ಏನೇನೂ ನೆನಪಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಅವಳು ಅವನ್ನು ತನ್ನ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಂದಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ತೋಟದಿಂದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ತಂದು ಕಂಡವರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅಡಂಬರದೊಡನೆ ತಿನ್ನುವುದರ ಅರ್ಥವೇನೋ ಅರಿವಾಗದು. ಆಗ ಆ ಗಂಡಸು ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಹುಡುಗಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡನು. ಗರಿಬಾಲೆ ಮೊದಲು ಕುಲುಕುತ್ತ ಬಳುಕುತ್ತ ಕೈ ಬಿಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಅನಂತರ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕಣ್ಣೀರ ಕಾಲುವೆ ಹರಿಸಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಉಡಿಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ ಓಡಿಹೋದಳು.

ಮಂಜಾನೆಯ ಚಂಚಲವಾದ ಹೂಬಿಸಿಲು ಮತ್ತು ಮೋಡ ಬೆಳಗಿನ ಶಾಂತ ಮತ್ತು ದಣಿವಿನ ಭಾವನೆ ತಳೆದವು. ಒಗ್ಗೂಡಿದ ಬಿಳಿಯ ಮೋಡ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗೋಪುರದಂತೆ ಆಕಾರ ತಾಳದೆ ಅಪರಾಹ್ಲದ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಮರದ ಎಲೆಗಳು, ಕೊಳದ ನೀರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಧಳಧಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಪುನಃ ಆ ಹಣ್ಣು ಆ ಸಲಾಕಿಯ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ಕಾಣಬಂದಳು. ಒಳಗೆ ಅದೇ ಯುವಕ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಕಾಣುವ ಮಾರ್ಕಾಡೆಂದರೆ ಈಗ ಹುಡುಗಿಯ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣಿಲ್ಲ. ಯುವಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕವೂ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾರ್ಕಾಡೂ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿ ಯಾವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಾಗಿ ಆ ಎಡೆಗೆ ಬಂದು ಅತ್ತಿತ್ತ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅವಶ್ಯಕತೆ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಕೊಠಡಿಯೊಳಗಿನ ಗಂವಸಿನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆಯೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲೂ ಹುಡುಗಿಯ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಆಕೆ ತಾನು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬಿಸುಟು

ಹೋಗಿದ್ದ ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳು ಈಗ ಮೊಳಕೆ ಬಂದಿವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಮೊಳಕೆ ಬಾರದಿರಲು ಇದ್ದ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳ ನಡುವೆ ದೊಡ್ಡ ಕಾರಣವೊಂದೆಂದರೆ ಹಣ್ಣುಗಳು ಈಗ ಯುವಕನ ಇದಿರನಲ್ಲಿ ಹಲಗೆಯ ಮಂಚದ ವೇಲೆ ರಾಶಿಯಾಗಿದ್ದುವು ಆತ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯವನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಆರಿಸಿ ತೆಗೆದು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಹುಡುಗ ಘಳಿಗೆ ಘಳಿಗೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತಳಾಗಿರಲು, ಯುವಕ ಒಳಗೊಳಗೆ ನಗುತ್ತ ಅತಿಗಂಭೀರಭಾವದಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಹಣ್ಣಾಗಿ ಆರಿಸಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಬೀಜಗಳು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಹುಡುಗಿಯ ಕಾಲಬಳಿ ಹೆಚ್ಚೇಕೆ ಕಾಲವೇಲೆಯೇ ಬೀಜಗಳು, ಹುಡುಗ ಆಗ ತನ್ನ ಮುನಿಸಿನ ಮಯ್ಯಿ ತೀರುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಅರಿತಳು. ಆದರೆ ಇದು ನ್ಯಾಯವೇನು? ಅವಳು ತನ್ನ ಕ್ಷುದ್ರ ಹೃದಯದ ಎಲ್ಲ ಕೆವೈಯನ್ನೂ ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಹುಡುಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಅವಳ ಆ ಕಷ್ಟಕರ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿಯೊಡ್ಡುವುದು ಉಚಿತವೇ? ಸೋಲನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದಿರುವ ಸಂಗತಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಲು ಹುಡುಗಿಯ ಮುಖ ಕೆಂಪೇರಿ ಅವಳ ಓಡಿಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗ ಹುಡುಕತೊಡಗಿದಳು. ಆಗ ಯುವಕ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಅವಳ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು.

ಬೆಳಗಿನಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ಹುಡುಗಿ ಬಾಗಿ ಬಳುಕಿ ಕೈಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಲು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದಳು—ಆದರೆ ಅಳಲಿಲ್ಲ ಮೇಲಾಗಿ ಕೆಂಪೇರಿದ ಮುಖದೊಡನೆ ಮೈ ಬಾಗಿ ಸಿ ಹುಸಿಸುವವನ ಬೆನ್ನವೇಲೆ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಲವಾಗಿ ನಗಲು ಆರಂಭಿಸಿದಳು ಕೇವಲ ಹೊರಗಿನ ಆಕರ್ಷಣೆಯಿಂದ ಸೆರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸೋತ ಸೆರೆಯೊಳಂತೆ ಸಲಾಕೆ ಹಾಕಿದ ಸೆರೆಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಹೊಕ್ಕಳು.

ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೋಡ ಮತ್ತು ಬಿಸಿಲಿನ ಆಟ ಹೇಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಭೂಮಿಯ ವೇಲೆ ಎರಡು ಜೀವಗಳ ಆಟವೂ ಸಾಮಾನ್ಯ, ಆದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ಷಣಿಕ. ಮೇಲಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೋಡ ಮತ್ತು ಬಿಸಿಲಿನ ಆಟ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲವಾದರೂ, ಆಟವಲ್ಲವಾದರೂ ಹೇಗೆ ಆಟದಂತೆ ತೋರ್ಪಡುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಇಬ್ಬರು ಖ್ಯಾತಿಹೀನ ಮಾನವರ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದ ಮಳೆಯ ದಿನವೊಂದರ ಕ್ಷುದ್ರ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಂಚದ ನೂರಾರು ಘಟನೆಗಳ ನಡುವೆ ತುಚ್ಛವೆಂದು ತೋರಬಹುದಾದರೂ ಇದು ಹಾಗೆ ತುಚ್ಛವಾದುದಲ್ಲ ಅವಿಚಲಿತ ಗಂಭೀರ ಮುಖಭಾವದೊಡನೆ ಅನಂತ ಕಾಲದಿಂದ ಯುಗದೊಡನೆ ಯುಗಾಂತರವನ್ನು ಕೂಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಮುದುಕ ವಿರಾಟ್ ಅದೃಷ್ಟ ಪುರುಷನೇ ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಈ ಬೆಳಗ-ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ತುಚ್ಛ ನಗು-ಅಳುವಿನ ನಡವೆ ಜೀವಾವಧಿಯ ಸುಖದುಃಖದ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಹುಡುಗಿಯ ಈ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದ ಬಿಗುಮಾನ ಅತ್ಯಂತ ಅರ್ಥಹೀನವಾದುದೆಂದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಕೇವಲ ನೋಡುವವರ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲ. ಈ ಕ್ಷುದ್ರ ನಾಟಕದ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರನಾದ ಆ ಯುವಕನಿಗೂ ಸಹ ಹೀಗೆ ಕಂಡಿತ್ತು. ಈ ಹುಡುಗಿ ಒಂದು ದಿನ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವುದೂ. ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಅಳತೆ ವಿಾರಿದ ಸ್ನೇಹ ತೋರುವುದೂ ಏತಕ್ಕಾಗಿ—ಒಂದೊಂದು ದಿನ ನಿತ್ಯದ ಪಡಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಡುವುದೂ, ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಆ ಪಡಿಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡುವುದಾದರೂ ಏಕೆ ಎಂಬುದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಆರಿಯುವುದು ಸಹಜವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಅವಳು ಕನ್ನ ಎಲ್ಲ ಕಲ್ಪನೆ, ಭಾವನೆ ಮತ್ತು ನೈಪುಣ್ಯವನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ಯುವಕನಿಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು; ಮತ್ತೆ ಎಂದಾದರೂ ಒಂದು ದಿನ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಷುದ್ರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ತನ್ನೆಲ್ಲ ಕಠಿಣತೆಯನ್ನು, ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವಳು. ನೋಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಕಠಿಣತೆ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃತಕಾರ್ಯವಾದುದಾದರೆ ಆ ಕಠಿಣತೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಕಣ್ಣರ ಕಾಲವೆಯಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಭಾಗವಾಗಿ ಹಂಚಿಲೋಗಿ ಎಣಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸ್ನೇಹಧಾರೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಕ್ಷುದ್ರ ನೋಡ-ಬಿಸಿಲಿನ ಆಟದ ಕ್ಷುದ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಾರಂಭವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದೆ.

ದ್ವಿತೀಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ, ಮೋಸ ತಟವಟ, ಕಬ್ಬಿನ ಬೇಸಾಯ, ಸುಳ್ಳು ವ್ಯಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಿಂಹಿನ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತ ರಾಗಿರತಿದ್ದರು. ಭಾವನೆಯ ಆಲೋಚನೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರ್ಚೆ ಇವು ಗಳಲ್ಲಿ ಶಶಿಭೂಷಣ ಮತ್ತು ಗಿರಿಬಾಲೆ ಇವರಿಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೇ ಆಗಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧವಾದ ಭೇದ ಭಾವನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಗಿರಿಬಾಲೆಯ ವಯಸ್ಸು ಹತ್ತು, ಮತ್ತು ಶಶಿಭೂಷಣ ಆಗತಾನೆ ಅರಳಿದ್ದ ಎಂ. ಎ., ಬಿ. ಎಲ್. ಪದವೀಧರ. ಇಬ್ಬರೂ ನೆರೆಮನೆಯವರು ಅಷ್ಟೆ.

ಗಿರಿಬಾಲೆಯ ತಂದೆ ಹರಕುಮಾರ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯ ಒಕ್ಕಲಾಡಿದನು ಈಗ ದುಃಸ್ಥಿತಿ ಹೊಂದಿ ಆಸ್ತಿಯೆಲ್ಲ ಮಾರಿ ತಮ್ಮ ವಿವೇಶಿ ಜವಿರ್ನಾದಾರನ ನಾಯಬನ ಪದವಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದನು. ತಾನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಪರಗಣೆಯಲ್ಲೇ ಅವನ ನಾಯಬಗಿರಿಯಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಟ್ಟಿದ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶಶಿಭೂಷಣ ಎಂ. ಎ. ಪ್ಯಾಸ್ ಮಾಡಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು ಆದರೆ ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲೂ ಯಾವ ಕಲಸಕ್ಕೂ ಸೇರಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನರೊಡನೆ ಕಲೆಯುವುದು ಅಥವಾ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತನಾಡುವುದು ಇಷ್ಟೂ ಅವನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದೃಷ್ಟಿ ಮಂದವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಗುರುತಿನ ಜನರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾರದಿದ್ದನು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ನೋಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಜನ ಈ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಉದ್ಭತ ತನವೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಲ್ಪತ್ತೆಯ ಜನಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಒಟಿಯಾಗಿರುವುದು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದೀತು; ಆದರೆ ಆ ನಡವಳಿಕೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಹಂಭಾವವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವುದು. ಶಶಿಭೂಷಣನ ತಂದೆ ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನದ ಅನಂತರ ಸೋತವನಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಮಗನನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯ ತಮ್ಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲುಸ್ತುವಾರಿಯಲ್ಲಿ

ನಿಯಮಿಸಲು, ಶಶಿಭೂಷಣ ಹಳ್ಳಿಯವರ ಬಳಿ ಹಾಸ್ಯ, ಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ನನ್ನ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಿತ್ತು ಶಾಂತಿಯ. ಶಶಿಭೂಷಣ ವದುವೆಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಮದುವೆಗೆ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ತಾಯಿತಂದೆಯರು ಅವನ ಈ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ದುಸ್ಸಹ ಅಹಂಕಾರವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ, ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲೂ ಕ್ಷಮಿಸಲಾರದವರಾಗಿದ್ದರು.

ಶಶಿಭೂಷಣನಿಗೆ ಹಿಂಸೆ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಅವನು ತನ್ನ ಬಿಲದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿರಿಯಾಗಿರತೊಡಗಿದ್ದನು. ಮೂಲೆಯ ಕೋಣೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹಲಗೆಯ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಹಲವು ಅಂಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಯಾವಾಗ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತಿಯಾಗುವುದೋ ಅದನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದೇ ಅವನ ನಿತ್ಯಕರ್ಮವಾಗಿತ್ತು. ಅತ್ತಿ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುವ ಮಾರ್ಗ ಯಾವುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಆಸ್ತಿಯೇ ಬಲ್ಲದು.

ಜನಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಹವಾಸ ಕೇವಲ ಗಿರಿಬಾಲೆಯೊಡನೆ ಮಾತ್ರ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಮುಂಚೆಯೇ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದೆ.

ಗಿರಿಬಾಲೆಯ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಮೂರ್ಖ ಸೋದರಿಯನ್ನು ಭೂಮಿಯ ಆಕಾರವೆಷ್ಟು ಎಂದು ಎಂದಾದರೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ, ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಸೂರ್ಯ ದೊಡ್ಡವನೋ ಭೂಮಿ ದೊಡ್ಡದೋ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಳು ತಪ್ಪು ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ಅವಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಿತಿಮಾರಿದ ಅವಜ್ಜೆ ತೋರಿ ಅವಳ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಸೂರ್ಯ ಭೂಮಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವನು' ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಭಾವದಿಂದ ಗಿರಿಬಾಲೆಗೆ ನಿಜವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಈ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಅವಳೇನಾದರೂ ಸಾಕಸಪಟ್ಟು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದುದಾದರೆ ಅವಳ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು ಇಮ್ಮಡಿ ಅವಜ್ಜೆಯೊಡನೆ—“ಇಸ್! ನಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ, ಮತ್ತೆ ನೀನು—” ಎಂದನ್ನು ತಿದ್ದರು.

ಅಚ್ಚಾದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒರೆದಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಗಿರಿಬಾಲೆಯ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ತಾನೂ ಅಣ್ಣಂದಿರಂತೆ ವುಸ್ತು ಕಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಓದಬೇಕೆಂದು ಅವಳ ವನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅತಿಯಾಗಿ ಆಲೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಅವಳು ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವುಸ್ತು ಕ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಗಡಗಡನೆ ಓದುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾಳೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ತಿರುವಿಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು ಅಚ್ಚಾದ ಕಪ್ಪು ಕಪ್ಪು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಅಪರಿಚಿತ ಅಕ್ಷರಗಳು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರಹಸ್ಯ ಶಾಲೆಯ ಸಿಂಹದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಪು ಗಂಪಾಗಿ ಸಾಲುಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಆಕಾರ ಈಕಾರಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಪಹರೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಇದ್ದವು. ಗಿರಿಬಾಲೆಯ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಉತ್ತರ ಕೂಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಥಾಮಾಲೆ ತನ್ನ ಹುಲಿ, ನರಿ, ಕುದುರೆ, ಕತ್ತೆ, ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೌತೂಹಲ ಕಾರಣದ ಆ ಬಾಲಿಕೆಯ ಬಳಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಖ್ಯಾನ ಮಂಜರಿ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಆಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮೌನಪ್ರತೀಕವೆಂತೆ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ.

ಗಿರಿಬಾಲೆ ತನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರ ಬಳಿ ತಾನು ಓದಬಲ್ಲ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಸ್ತಾಪಮಾಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವರುಗಳು ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಗಿರಿಬಾಲೆಗೆ ಕಥಾಮಾಲೆ ಮತ್ತು ಆಖ್ಯಾನಮಂಜರಿ ಇವುಗಳು ಹೇಗೆ ಭೇದಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದವೋ, ಶಶಿಭೂಷಣನೂ ಮೊದಮೊದಲು ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದ. ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಬೀದಿಯ ಕಡೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಲಗೆಯ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಲೂ ವುಸ್ತು ಕಗಳೊಡನೆ ಒಬ್ಬನೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಗಿರಿಬಾಲೆ ಸಲಾಕಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಬೆನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಅದ್ಭುತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ವುಸ್ತು ಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೋಲಿಸಿ ಶಶಿಭೂಷಣ ತನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರಿಗಿಂತ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸನೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ವಿಸ್ಮಯಕರವಾದ ವಿಷಯ ಅವನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಥಾಮಾಲೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಪಂಚದ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಪಠ್ಯವುಸ್ತು ಕಗಳನ್ನು ಶಶಿಭೂಷಣ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಓದಿಬಿಟ್ಟಿರುವನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ

ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಸಂದೇಹವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಲೇ ಶಶಿಭೂಷಣ ಪುಸ್ತಕದ ಹಾಳೆ ಗಳನ್ನು ತಿರವಿಹಾಕುತ್ತಿರಲು, ಅವಳು ನಿಂತುಕೊಂಡು ಅವನ ಅರಿವಿನ ಅಳತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾರದೆ ಇದ್ದಳು.

ಕೊನೆಗೆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಹುಡುಗಿ ಮಂದದೃಷ್ಟಿಯ ಶಶಿ ಭೂಷಣನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಳು. ಶಶಿಭೂಷಣ ಒಂದು ದಿನ ಥಳಥಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕವೊಂದನ್ನು ತೆರೆದವನು—‘ಗಿರಿಬಾಲೆ! ಬೊಂಬೆ ಗಳನ್ನು ನೋಡುವೆಯಾದರೆ ಬಾ’ ಎಂದನು. ಗಿರಿಬಾಲೆ ತಕ್ಷಣ ಓಡಿ ಹೋದಳು.

ಆದರೆ, ಮರುದಿನ ಅವಳು ಹೊಲವುಗ್ಗಬ ಕಿರಿಗೆ ಉಟ್ಟು ಆ ಸಲಾ ಕಿಯ ಹೊರಗೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಗುಂಪಿರವೂ ಮಾನವೂ ಆಗಿ ನಿಂತು ನೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶಶಿ ಭೂಷಣ ಅಂದು ಕರೆದನು. ಅಂದೂ ಅವಳು ಜಡಿಯನ್ನು ಜೋಲಾಡಿಸುತ್ತ ಊರ್ಧ್ವಶ್ವಾಸದೊಡನೆ ಓಡಿಹೋದಳು.

ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಅವರುಗಳ ಪರಿಚಯದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತೋ, ಯಾವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿ ಸಲಾಕಿಯ ಹೊರಗೆ ನಿಂದ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಕೋಣೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಳೋ, ಅವನ ಹಲಗೆಯ ಮಂಚದವೇಲೆ ರಟ್ಟಹಾಕಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಅರುಗಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ಪಡೆದಳೋ ಆ ದಿನವನ್ನು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಹೇಳಲು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಅವಶ್ಯಕ.

ಶಶಿಭೂಷಣನ ಬಳಿ ಗಿರಿಬಾಲೆಯ ಓದುಬರಹ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಸಂಗತಿ ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಕ್ಕರು. ಈ ಮಾಸ್ತರನು ತನ್ನ ಕ್ಷುದ್ರ ಶಿಷ್ಯಳಿಗೆ ಕೇವಲ ಅಕ್ಷರ, ಕಾಗುಣಿತ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಅಲ್ಲ— ಅನೇಕ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು ಹುಡುಗಿ ಏನು ಅರಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೇ ಒಲ್ಲ ಆದರೆ ಈ ಕೆಲಸ ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿ ತ್ತೆನ್ನಲು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಆ ಅರಿತುದು ಅರಿಯದಿದ್ದುದನ್ನು ಬೆರಸಿ ತನ್ನ ಎಳೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಕಲ್ಪನೆಯ ಚಿತ್ರ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ರಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮನಗೊಟ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ

ಒಂದೊಂದು ಅಸಂಗತ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವಳು. ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಸಂಬಂಧ ವಿಲ್ಲವ ಪರಿಚ್ಛೇದಿಯನ್ನು ಮಾಲ್ಪುತಿದ್ದಳು ಶಶಿಭೂಷಣ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಎಂದೂ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಅಡ್ಡಿಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ—ಮಹಾಮಹಾ ಕಾವ್ಯಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಹ್ಲಾದ್ರ ವಿವರ್ಶಕಳ ನಂದೆ, ಪ್ರಶಂಸೆ, ಟೀಕೆ, ಭಾಷ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನು ಹೆಚ್ಚು ಅನಂದಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಡೀ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಗರಿಬಾಲೆಯೇ ಅವನ ಏಕಮಾತ್ರ ಅರಿವುಳ್ಳ ಸ್ನೇಹಿತಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಗರಿಬಾಲೆಯೊಡನೆ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಪರಿಚಯವಾದಾಗ ಗರಿಯ ವಯಸ್ಸು ಎಂಟು. ಅವಳು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಲೀ ವರ್ಣ ಮಾಲೆ ಕಲಿತು ನಾಲ್ಕಾರು ಸುಲಭವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದಳು. ಶಶಿಭೂಷಣನಿಗೂ ಹಳ್ಳಿಗಾಡು ಈ ಎರಡು ವರ್ಷ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜೊತೆಗಾರರಿಲ್ಲದ ಮರುಭೂಮಿಯಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ.

ತ್ಯತೀಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಆದರೆ ಗರಿಬಾಲೆಯ ತಂದೆ ಹರಕುಮಾರನೊಡನೆ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಪರಿಚಯ ಸರಿಯಾದ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹರಕುಮಾರ ಮೊದಮೊದಲು ಈ ಎಮ್.ಎ., ಬಿ ಎಲ್. ನ ಬಳಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಲಹೆ ಕೇಳಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಮ್.ಎ., ಬಿ ಎಲ್. ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಕೀಲೀ ವಿದ್ಯೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾಯಬ ರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜ ತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಲು ಹಿಂದೆಗೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಮ್ಮೆ ಬಹಳ ವುಂಡನಾದ ರೈತನೊಬ್ಬನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭವಿತ್ತು. ನಾಯಬ ಮಹಾಶಯರು ಅವನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಪರಾಧದ ಮೊಕದ್ದಮೆ ಹೂಡುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊರಗೆಡವಿ, ಸಲಹೆಗಾಗಿ ಶಶಿಭೂಷಣನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದರು. ಶಶಿಭೂಷಣ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದಿರಲಿ, ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ದೃಢ ಭಾವದಿಂದ ಹರಕುಮಾರರಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ರುಚಿಸದಂತಹ ನಾಲ್ಕಾರು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

ಇತ್ತ ರೈತನವೇಲೆ ಹೂಡಿದ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಲ್ಲೂ ಹರ ಕುಮಾರರು ಜಯಶೀಲರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ ರೈತನಿಗೆ ಶಶಿಭೂಷಣ ಸಹಾಯಕನಾಗಿದ್ದನೆಂದೇ ಹರಕುಮಾರರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸಾವಕಾಶಮಾಡದೆ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದಲೇ ಅಟ್ಟಬೀಕೆಂದು ಆತ ಪಣ ತೊಟ್ಟರು.

ಶಶಿಭೂಷಣ ತನ್ನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ದನಕರುಗಳು ನುಗ್ಗುವುದನ್ನೂ, ಬಣವೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬೀಳುವುದನ್ನೂ, ಜಮೀನಿನ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಜಗಳ ತಲೆಯೆತ್ತುವುದನ್ನೂ, ಅವನ ರೈತರು ಗುತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೊಡದಿರುವುದನ್ನೂ, ಅವನವೇಲೆ ಸುಳ್ಳು ವ್ಯಾಜ್ಯ ಹೂಡತೊಡಗಿದ್ದನ್ನೂ ಕಂಡನು. ಹೆಚ್ಚೇಕೆ ಸಂಜೆಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟರೆ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಾಗಿಯೂ, ಅವನ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುವುದಾಗಿಯೂ, ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳು ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕಿವಿಗೆ ಹರಡಿ ಅವನ ಕಿವಿ ಮುಟ್ಟಿತ್ತು.

ಕೊನೆಗೆ ಶಾಂತಿಸ್ತ್ರಿಯನೂ ಸರಲಸ್ವಭಾವದವನೂ ಆದ ಶಶಿಭೂಷಣ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ನಡೆದಾಬಿಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಯಿಂಟ್ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಸಾಹೇಬರ ಗುಡಾರ ಹೊಡೆಯಲಾಯಿತು. ಕಟ್ಟಿಗೆಯವರು, ಬಿಲ್ಲೆ ಜವಾನರು, ಖಾನ್‌ಸಾಮಾ, ನಾಯಿ, ಕುದುರೆ, ಕಾಸ್ತಾರ, ಗುಡಿಸುವವ—ಇವರುಗಳಿಂದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವುಂಟಾಯಿತು. ಹುಡುಗರ ಗುಂಪು ಹುಲಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವ ನರಿಗಳ ಹಿಂಡಿನಂತೆ ಸಾಹೇಬರ ತಾಣ್ಯದ ಬಳಿ ಸಂದೇಹ ಕುತೂಹಲಗಳೊಡನೆ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಾಯಬ್ ಮಹಾಶಯರು ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಆತಿಥ್ಯದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಲೆಖ್ತು ಬರೆದು ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಕೋಳಿ, ಮೊಟ್ಟೆ, ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು ಶೇಖರಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಜಾಯಿಂಟ್ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಲವಾಜಮೆಯ ಆಳತೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ನಾಯಬರು ಒದಗಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸಾಹೇಬರ ಮೊಹತರ (ಗುಡಿಸುವವ)ನು ಬಂದು ಸಾಹೇಬರ ನಾಯಿಗಾಗಿ ಒಮ್ಮೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ತುಪ್ಪ ಕೇಳಲು ದುರ್ಗ್ರಹವಶದಿಂದ ನಾಯಿಬರಿಗೆ ಅದು ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯ

ವಾಯಿತು. ಸಾಹೇಬರ ಸೀಮೆಯ ನಾಯಿ ದೇಶೀಯ ನಾಯಿಗಳಿಗಿಂತ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ತುಪ್ಪ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲದಾದರೂ ಇಷ್ಟೊಂದು ಹೆಚ್ಚು ಆಳತೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಡ್ಡಿನ ಪದಾರ್ಥ ಕೊಡುವುದು ಅದರ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಕೇಡನ್ನುಂಟುಮಾಡದಿರದು ಎಂದು ನಾಯಬರು ಮೆಹತರನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಅವನಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಮೆಹತರನು ಹೋಗಿ ನಾಯಿಗೋಸ್ಮರ ಮಾಂಸ ಎಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವುದೆಂದು ತಾನು ನಾಯಬರನ್ನು ಕೇಳಿದ. ದಾಗಿಯೂ, ತಾನು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಹತರನೆಂದು ನಾಯಬರು ಧಿಕ್ಕಾರದೊಡನೆ ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲ ಜನರ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ದೂರ ಓಡಿಸಿದರೆಂದೂ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕೂರತೂ ಅಲಕ್ಷ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಲು ಹಿಂದೆಗೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಸಾಹೇಬರಲ್ಲಿ ದೂರು ಹೇಳಿದನು.

ಮೊದಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಜಾತಿ ಅಭಿಮಾನ ಸಾಹೇಬ ಜನರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಮೆಹತರನನ್ನು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸುವಷ್ಟು ಎದಗಾರಿಕೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಜಾಯಿಂಟ್ ಸಾಹೇಬರಿಂದ ತಪ್ಪನಿರಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಕ್ಷಣ ಬಿಲ್ಲೆಯವನನ್ನು ಕರೆದು—ನಾಯಬನನ್ನು ಕರೆ ಎಂದರು.

ನಾಯಬರು ನಡುಗುವ ವೈಯೊಡನೆ ದುರ್ಗಿಯ ನಾಮ ಜಪಿಸುತ್ತ ಸಾಹೇಬರ ಡೇರೆಯ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಂತರು. ಸಾಹೇಬರು ಡೇರೆಯಿಂದ ಚರಪರ ಸದ್ದುಮಾಡುತ್ತ ಹೊರಬಿದ್ದು, ನಾಯಬನನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ವಿಜಾತೀಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ—ಟುಮಿ ಕೀ ಕಾರಣವಶಟೊ ಆಮಾರ್ ಮೆಠಾಕಿ ಡೂರ್ ಕರಿಯಾಭೆ (ನೀನು ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮೆಹತರನನ್ನು ದೂರ ಓಡಿಸಿದೆ) ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಹರಕುವಾರ ಬೆಟ್ಟಿಬಿದ್ದು ಸಾಹೇಬರ ಮೆಹತರನನ್ನು ದೂರ ತಳ್ಳುವಂತಹ ಸಾಹಸ ತನ್ನೆಂದೆಂದೂ ಉಂಟಾಗದು. ವಾಸ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಾಗಿ ಒಮ್ಮೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ತುಪ್ಪ ಕೇಳಲು ಆ ಪ್ರಾಣಿಯ ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲು ಮೆದುವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದರೂ ತುಪ್ಪ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತರಲು ಜನರನ್ನು ಅಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು.

ಸಾಹೇಬರು ಯಾರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವೆ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಹರಕುಮಾರ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನೆನಪು ಬಂದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಸಾಹೇಬರು ಆಯಾ ಹೆಸರಿನ ಜನರು ಆಯಾ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ತುಪ್ಪ ತರಲು ಹೋಗಿರುವರೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು, ಅತಿ ತ್ವರೆಯಿಂದ ಜನರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಹರಕುಮಾರನು ಗುಡಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು.

ಜವಾನರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹಿಂದಿರುಗಿ ತುಪ್ಪ ಶೇಖರಿಸಲು ಯಾರೂ ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ನಾಯಬನ ಮಾತೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳು; ಮೆಹತರನು ಏನು ಹೇಳಿದನೋ ಅದೆಲ್ಲ ಸತ್ಯ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರಿಗೆ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಜಾಯಂಟ್ ಸಾಹೇಬರು 'ಈ ಶ್ಯಾಲಕನ ಕಿವಿ ಹಿಡಿದು ಗುಡಾರದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯೂ ಓಡಿಸಿ' ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದರು. ಮೆಹತರನು ವಿಳಂಬಮಾಡದೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನ ಜನಸಮೂಹದ ನಡುವೆ ಸಾಹೇಬರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ವಾಲಿಸಿದನು.*

ನೋಡನೋಡುತ್ತ ಸುದ್ದಿ ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ, ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಹರಕುಮಾರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅನ್ನ ನೀರು ಬಿಟ್ಟು ಮುಮುರ್ಷು ವಿನಂತೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದನು.

ಜವಾನದಾರಿ ಕೆಲಸದ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾಯಬರಿಗೆ ಬಹಳ ಜನ ಶತ್ರುಗಳಿದ್ದರು. ಅವರುಗಳು ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಾಘಂದಿಸಡೆದರು. ಆದರೆ ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಶಶಿಭೂಷಣ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು

* ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಲೇಖಕರ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಇದೆ. — ಅನುವಾದಕ

“ಖುಲ್ನಾದ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು ಗುಮಾಸ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಈ ಕತೆ ಬರೆಯಲಾಯಿತು. ಬೆಲ್ ಸಾಹೇಬರ ಸಹೃದಯ, ನ್ಯಾಯ ಬುದ್ಧಿಯ ವಿಷಯ ನಾನು ಬಹಳ ಅಂಶ ಬಲ್ಲೆ. ಅವರಂತಹ ಉದಾರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುವುದು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ.

ಕೇಳಿದಾಗ ಅವನ ಅಂಗಾಂಗದ ರಕ್ತ ಕುದಿಯಿತು. ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅವನು ಹರಕುವಾರನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಲುಪಿದನು. ಹರಕುವಾರ ಅವನ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ವ್ಯಾಕುಲ ಭಾವದಿಂದ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು. 'ಸಾಹೇಬರ ಮೇಲೆ ಮಾನಹಾನಿಯ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಹೂಡಬೇಕು, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ವಕೀಲನಾಗಿ ವಾದಿಸುವೆ' ಎಂದು ಶಶಿಭೂಷಣನೆಂದನು.

ಸ್ವತಃ ವ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೀಟರ ಮೇಲೆಯೇ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಹೂಡಬೇಕೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಕೇಳಿ ಹರಕುವಾರ ಮೊದಲು ಅಂಜಿದನು. ಆದರೆ ಶಶಿಭೂಷಣ ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲೂ ಬಿಡದಿದ್ದನು.

ಹರಕುವಾರ ಅಲೋಚಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಪಡೆದನು. ಆದರೆ ಈ ಸುದ್ದಿ ನಾಲೂಕು ಕಡೆ ಸೀಮೆರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿದ್ದುದನ್ನೂ, ಶತ್ರುಗಳು ಇದರಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡಾಗ ಆತ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಇರಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಶಶಿಭೂಷಣನ ಮರೆಹೊಕ್ಕನು. "ಆವ್ರಾ, ನೀನು ವ್ಯರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಲಿರುವೆಯೆಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಆ ಕೆಲಸ ಖಂಡಿತ ಆಗದು. ನಿನ್ನಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದಾದರೆ ನಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವಿದ್ದೀತು. ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ, ನನ್ನನ್ನು ಈ ಘೋರ ಅವಮಾನ ದಿಂದ ಉದ್ಧಾರಮಾಡು" ಎಂದನು.

ಚತುರ್ಥ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಸದಾ ಕಾಲ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಶಶಿಭೂಷಣ ಇಂದು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತನು. ವ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೀಟರು ಅವನ ದೂರನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಖಾಸಗಿ ಕೋಣೆಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಹಳ ಆದರ ತೋರಿ "ಶಶಿಬಾಬೂ! ಈ ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೆ?" ಎಂದರು.

ಶಶಿಬಾಬು ಮೇಜಿನಮೇಲಿದ್ದ ಕಾನೂನು ಪುಸ್ತಕವೊಂದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹುಬ್ಬುಗುಟೆಕ್ಕಿದ ಮಂದದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ

ಬೀರಿ—‘ನನ್ನ ಕಕ್ಷಿಗಾರರಿಗೆ ನಾನು ಈ ಸಲಹೆ ಕೊಡಲಾರೆ. ಅತ ಬಹಿರಂಗ ವಾಗಿ ಅವಮಾನಿತರಾಗಿರುವರು. ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಇದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ’ ಎಂದನು.

ಸಾಹೇಬರು ನಾಲ್ಕಾರು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಈ ಅಲ್ಪಭಾಷಿ ಕ್ಷೇಣ ದೃಷ್ಟಿಯ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸಲಭದಲ್ಲಿ ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿ—“ಆಲ್‌ರೈಟ್ ಬಾಬು, ಎಷ್ಟು ದೂರ ಹೋದರೆ ಏನಾಗುವುದೋ—ನೋಡೋಣ” ಎಂದರು.

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ ಮೊಕದ್ದಮೆಯ ದಿನ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಪರಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟರು.

ಇತ್ತ ಜಾಯಿಂಟ್ ಸಾಹೇಬರು—“ನಿಮ್ಮ ನಾಯ.ಬ ನನ್ನ ಆಳುಗಳನ್ನು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಯ ತೋರುತ್ತಿರುವನು. ನೀವು ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರಮಾಡುವರೆಂದು ಎಣಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಜವಾನುದಾರರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದರು.

ಜವಾನುದಾರರು ತಲ್ಲಣಗೊಂಡು ತಕ್ಷಣ ಹರಕುಮಾರನನ್ನು ಕರೆಯ ಕಳುಹಿದರು. ನಾಯಬನು ಮೊದಲಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಯನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದನು. ಜವಾನುದಾರರು ಬಹಳ ಬೇಸರಗೊಂಡು—“ಸಾಹೇಬರ ಮೊಹತರನು ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ತುಪ್ಪ ಕೇಳಿದ್ದರೆ ನೀನು ವ್ಯರ್ಥದ ಮಾತು ಬೆಳಸದೆ ತಕ್ಷಣ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೇಕೆ. ನಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಆಸ್ತಿ ಸಮೆಯು ತಿತ್ತೇನು?” ಎಂದರು.

ಇದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪನ ಆಸ್ತಿಗೆ ಏನೇನೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಹರಕುಮಾರನು ಒಪ್ಪಲಿರದಾದನು. ತಪ್ಪನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು “ನನ್ನ ಗ್ರಹಗತಿ ಕೆಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಇಂತಹ ದುರ್ಬುದ್ಧಿ ಹುಟ್ಟಿತು” ಎಂದನು.

‘ಅದರಮೇಲೆ ಸಾಹೇಬರ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಹೂಡಲು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದವರು ಯಾರು?’ ಎಂದು ಜವಾನುದಾರರು ಕೇಳಿದರು.

ಹರಕುಮಾರನು “ಧರ್ಮಾವತಾರ, ವ್ಯಾಜ್ಯ ಹೂಡುವ ಇಚ್ಛೆ ನನಗಿರಲಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ಶಶಿ—ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಯಾವುದೂ ಮೊಕದ್ದಮೆ

ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ— ಅವನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆಯದೆಯೇ ಈ ಗೊಂದಲವೆಬ್ಬಿಸಿರುವನು.” ಎಂದನು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಮೀನುದಾರರು ಶಶಿಭೂಷಣನವೇಲೆ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟಾದರು. “ಈ ಮನುಷ್ಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಹೊಸ ವಕೀಲ. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜನರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವನು” ಎಂದು ಜಮೀನುದಾರರು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ತಕ್ಷಣ ಮೊಕದ್ದಮೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚಿಕ್ಕ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹರಕುಮಾರನಿಗೆ ಆಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು.

ನಾಯಬನು ಸಾಹೇಬರಿಗಾಗಿ ಆಫೀಷ್ಯು ಫಲಮೂಲ ಆದಿ ತಂಪಿನ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜಾಯಿಂಟ್ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರ ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಸಾಹೇಬರ ನೇಲೆ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಹೂಡುವದು ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲದ ವಿಷಯವೆಂದೂ, ಕೇವಲ ಶಶಿಭೂಷಣನೆಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಪಿರಾನೆ ಮೊಳೆಯದ ಎಳೆವಯಸ್ಸಿನ ವಕೀಲನೊಬ್ಬ ತನಗೆ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸದೆಯೇ ಇಂತಹ ಕೆಲಸಮಾಡಿದನೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಸಾಹೇಬರು ಶಶಿಭೂಷಣನವೇಲೆ ಬಹಳ ಕೋಪಗೊಂಡು ನಾಯಬರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖಿತರಾದರು. ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ನಾಯಬ್ ಬಾಬುಗಳಿಗೆ “ದಂಡವಿಧಾನ” (ದಂಡವಿಧಿಸಿ) ಮಾಡಿ ತಾವು ದುಃಖಿತರಾಗಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಸಾಹೇಬರು ಬಂಗಾಲೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಕೊಟ್ಟು ಬಹುಮಾನಪಡೆದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೊಡನೆ ಗ್ರಂಥದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

‘ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ಕೋಪಗೊಂಡು ಶಿಕ್ಷಿಸುವರು, ಅಥವಾ ಆದರಿಸಿ ಮಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೋ ಅಥವಾ ಹೆತ್ತವರಿಗೋ ದುಃಖದ ಕಾರಣವೇನೂ ಇಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹರಕುಮಾರನೆಂದನು.

ಅನಂತರ ಜಾಯಿಂಟ್ ಸಾಹೇಬರ ಭೃತ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಬಹುಮಾನಕೊಟ್ಟು ಹರಕುಮಾರ ಪರಸ್ಪುಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋದನು. ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ—“ನಾಯಬರು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವರು. ಅವರು ಇಂತಹ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೇ ಎಂದೂ ಸಂಗತಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿ

ಗುಟ್ಟಾಗಿ ವಿಷಯ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಒಮ್ಮೆಗೇ ನೋಕದ್ದೆವೆ ಹೂಡು ವುದಾದರೂ ಉಂಟೇ ಎಂದು ನಾನು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡಿದ್ದೆ. ಈಗ ಎಲ್ಲ ಅರ್ಥ ವಾಯಿತು” ಎಂದರು.

ಕೊನೆಗೆ “ಶಶಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಸೇರಿದವನೇನು” ಎಂದು ನಾಯಬನನ್ನು ಕೇಳಿದರು ನಾಯಬನು ಅಮ್ಮಾನ ಮುಖದೊಡನೆ “ಹೌದು” ಎಂದನು.

ಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ಸಾಹೇಬ ಬುದ್ಧಿಯ ಒಲದಿಂದ ಇದೆಲ್ಲ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರಿತರು. ಏನಾದರೊಂದು ಗೊಂದಲ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಅನ್ಯತಬಜಾರ್ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಬರಹ ಕಳುಹಿಸಿ, ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ತುಟಿ ಹೂಡಲು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ಒಳಸಂಚು ನಡಸುತ್ತಿರುವರು. ಈ ಬಗೆಯ ಕ್ಷುದ್ರ ಕಂಟಕ ಗಣವನ್ನು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಅಡಗಿಸಿಬಿಡಲು ಸರ್ಕಾರದವರು ಮ್ಯಾಜಿ ಸ್ಟ್ರೀಟರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದೂ, ಇಂಡಿಯಾ ಸರ್ಕಾರ... ಅತಿ ದುರ್ಬಲ ಸರ್ಕಾರವೆಂದೂ ಸಾಹೇಬರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಮೂದಲಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಶಶಿಭೂಷಣ ಹೆಸರು ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು.

ಪಂಚಮ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಮಹಾ ಘಟನೆಗಳು ಪ್ರಬಲ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಘಟನೆಗಳೂ ಹಸಿದ ಕ್ಷುದ್ರ ಕೊಂಬೆ ರೆಂಬೆಗಳನ್ನು ಹರಡಿ ಪ್ರಪಂಚದವೇಲೆ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಡವು

ಶಶಿಭೂಷಣ ಈ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ವಾಗಿ ಮುಳುಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಪುಸ್ತಕ, ಪತ್ರಗಳಿಂದ ಕಾನೂನು ಕಟ್ಟಳೆ ಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬರೆದಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಸಾಣೆ ತೀಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿಗಳ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಬಹಿ ರಂಗವಾದ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜನಸಮೂಹದ ನೋಟ ಮತ್ತು ಈ ಯುದ್ಧ ಕಾಂಡದ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವ ಆಧ್ಯಾಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ಊಹಿಸಿ

ಕೊಂಡು ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ನಡುನಡುಗಿ ಮೈ ಬೆವರು ತುಂಬಿದವನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕ್ಷುದ್ರ ಶಿಷ್ಯ ತನ್ನ ಹರಕಲು ಬಾಲಬೋಧಿ ಮತ್ತು ಶಾಯಿಯ ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಬರವಣಿಗೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳೊಡನೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತೋಟದಿಂದ ಹಣ್ಣುಗಳು, ತಾಯಿಯ ಉಗ್ರಾಣದಿಂದ ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿ, ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಕೊಬ್ಬರಿ ಮಿಠಾಯಿ, ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ತಂದ ತಾಳೆಹೂ—ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ ಇವುಗಳಿಂದ ವಾಸನೆ ಕೆಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಾಚಿನ ಬಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನೋ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಗೊತ್ತಾದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮೊದಲ ಕೆಲದಿನಗಳು ಶಶಿಭೂಷಣ ಬೊಂಬೆಗಳಲ್ಲದ ಉಗ್ರಮೂರ್ತಿಯಂತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅನ್ಯಮನಸ್ಕನಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಅವನು ಅದರ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ತಿರುವಿಹಾಕುತ್ತಿರುವನೋ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಓದುತ್ತಿರುವನೋ ಅವಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತರ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಶಿಭೂಷಣ ಯಾವ ಪುಸ್ತಕ ಓದುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರೊಳಗಿನಿಂದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಗಿರಿಬಾಲೆಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆ ಕರಿಯ ರಟ್ಟಿನ ದಪ್ಪ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಗಿರಿಬಾಲೆಗೆ ತಿಳಿಸಬಹುದಾದ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳೂ ಇಲ್ಲವೇನು? ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನದೇ—ಗಿರಿಬಾಲೆ ಅಷ್ಟು ಅಲ್ಪವೇನು?

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವರವರ್ಣಗಳನ್ನೂ, ಕಾಗುಣಿತವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತ ಜಡೆಯ ಸಮೇತ ವೈಯ ವೇಲ್ಕಾಗವನ್ನು ಕುಲುಕುತ್ತ ಕುಲುಕುತ್ತ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತಾನೇ ಓದತೊಡಗಿದಳು. ಅದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದುದನ್ನು ಕಂಡಳು. ಕರಿಯ ದಪ್ಪ ಪುಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಬಹಳ ಕೋಪಗೊಂಡಳು. ಅದನ್ನು ಒಬ್ಬ ಕುತ್ತಿತ ಕರ್ತೋರ ನಿಷ್ಕರ ವ್ಯಕ್ತಿಯಂತೆ ಕಾಣತೊಡಗಿದಳು. ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಒಂದೊಂದು ಹಾಳೆಯೂ ದುಷ್ಟ ಮನಃಷ್ಯನಂತೆ ಆಕಾರ ಧರಿಸಿ, ಗಿರಿಬಾಲೆ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿಯೆಂದೆಣಿಸಿ, ನೀರವವಾಗಿ ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ನೋಡುವಹಾಗೆ ಅವಳಿಗನಿಸಿತು. ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಯಾವನಾದ

ರೊಬ್ಬ ಕಳ್ಳ ಕದ್ದುದಾದರೆ ಆ ಕಳ್ಳನಿಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಉಗ್ರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಸುವಾಸನೆಯ ಕಾಚನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇನಾನಾಗಿ ತಂದುಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಳು. ಆ ಪುಸ್ತಕದ ವಿನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ದೇವರ ಬಳಿ ಅವೆಷ್ಟು ಅಸಂಗತ ಮತ್ತು ಅಸಂಭವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದ್ದಳೋ, ಅವನ್ನು ದೇವರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನ್ನು ಓದುಗರ ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕುವುದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲ.

ಆಗ ನೊಂದ ಮನದ ಆ ಹುಡುಗಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಬಾಲಬೋಧೆ ಯೊಡನೆ ಗುರುವಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳು. ಆವೇಲೆ ಈ ವಿಚ್ಛೇದದ ಫಲ ನೋಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವಳು ಮತ್ತಾವುದೋ ನೆಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಶಿಭೂಷಣನ ಮನೆಯ ಇದಿರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತು ಇಣಕಿ ನೋಡಲು ಶಶಿಭೂಷಣ ಆ ಕರಿಯ ರಟ್ಟಿನ ದಪ್ಪ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ದೂರ ಬಿಸುಟು ಒಟಿಯಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡ. ಕೈಗಳನ್ನು ಅಲುಗಿಸುತ್ತ ಕಿಟಕಿಯ ಸಲಾಕಿಗಳನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ವಿಜಾತಿಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಳು. ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕರಗಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕೆಯ ವೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೇನೋ. ಪ್ರಪಂಚದ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದ ಶಶಿಭೂಷಣನಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಡಿಮಾಸ್ಟನಿಸ್, ಸಿಸಿರೊ, ಬರ್ಕ್, ಷೆಂಡನ್, ಮೊದಲಾದ ವಾಂಗ್ಮಿಗಳು ವಾಕ್ಯಬಲದಿಂದ ಅವೆಂತಹ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೋಗಿರುವರು. ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಭೇದಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ತುಂಡು ತುಂಡು ಮಾಡಿ ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ನಾಚಿಕೆಗೊಳಿಸಿ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ನೆಲಸಮ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇಂದಿನ ವರ್ತಕ ಯುಗದಲ್ಲೂ ಅವೆಲ್ಲ ಅಸಂಭವವಲ್ಲವೆಂದು ಎಣಿಕೆಯಿತ್ತು. ಆಳುವವರೆಂಬ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಉದ್ಧತ ಆಂಗ್ಲರನ್ನು ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿ ತಾನು ಜಗತ್ತಿನಿಂದಿರಿಸಿ ನಾಚಿಸಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡಿಸುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಲ್‌ಕೂಚಿ ಗ್ರಾಮದ ಸಣ್ಣ ಮುರುಕು ಮನೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಯೋಚನೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನ ಅಲೋಚನೆ ಕೇಳಿ ಆಕಾಶದ ದೇವತೆಗಳು ನಕ್ಕರೋ, ಇಲ್ಲವೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದರೋ, ಯಾರೂ ಹೇಳಲಾರರು.

ಗರಿಬಾಲೆ ಅಂದು ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂದು ಹುಡುಗಿಯ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನೇರಳೆಯ ಬೀಜ ಪತ್ತೆಯಾದಾಗಿನಿಂದ ಆ ಹಣ್ಣಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಬಹಳ ಸಂಕೋಚಗೊಂಡಿದ್ದಳು. ಹೆಚ್ಚೇಕೆ—ಶಶಿಭೂಷಣ ಎಂದಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ “ಗರಿ ಇಂದು ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣಿಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಅವಳು ಅದನ್ನು ಗೂಢ ಅಪಹಾಸ್ಯವಾಗಿ ಎಣಿಸಿ, ‘ಹೋಗು’ ಎಂದು ಗದರಿಸಿ ಓಡಲಿತ್ತಿ ಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ನೇರಳೆಯ ಬೀಜವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಇಂದು ಅವಳು ಬೇರೊಂದು ತಂತ್ರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ದೂರದಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಹೆಣ್ಣು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ದನಿಯಲ್ಲಿ—ಸ್ವರ್ಣಾ, ತಂಗೀ ನೀನು ಹೋಗಬೇಡ ನಾನು ಈಗಲೇ ಬರುತ್ತೇನೆ—ಎಂದಳು.

ಈ ಮಾತುಗಳು ಸ್ವರ್ಣಲತೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವಳೋ ಒಬ್ಬ ಸಂಗಡಿಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಎಂದು ಪುರುಷ ಪಾಠಕರು ಎಣಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನೂ, ಗುರಿಸಮಾಪದಲ್ಲಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನೂ ಪಾಠಕಿಯರು ಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ ಪಾಪ ಕುರುಡನ ಮೇಲೆ ಆ ಬಾಣ ಗುರಿತಪ್ಪಿತು. ಶಶಿಭೂಷಣ ಕೇಳಲಾರದೆ ಹೋದನೆಂದಲ್ಲ; ಹುಡುಗಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆಟದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಳಾಗಿರುವಳೆಂದೂ ಎಣಿಸಿದನು. ಅಂದು ಅವಳನ್ನು ಆಟದಿಂದ ಓದಿಗೆ ಎಳೆಯಲು ಅವನಿಗೆ ಮನಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅವನೂ ಅಂದು ಯಾವ ಯಾವ ಹೃದಯಗಳನ್ನೋ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಗುರಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹುಡುಗಿಯ ಪುಟ್ಟ ಕೈಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಾಣ ಗುರಿ ತಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಲಿತವನಾದ ಅವನ ಕೈಯ ಬಾಣಗಳೂ ಗುರಿ ತಪ್ಪಿದ್ದವು. ಈ ಸಂಗತಿ ಪಾಠಕರು ಹಿಂದೆಯೇ ಅರಿತಿರುವರು.

ನೇರಳೆಯ ಬೀಜದಲ್ಲಿರುವ ಗುಣವೇನೆಂದರೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹಲವನ್ನು ಎಸೆಯಬಹುದು. ನಾಲ್ಕು ವೃಥವಾದರೆ ಕೊನೆಗೆ ಐದನೆಯದಾದರೂ ಸರಿಯಾದ ಎಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಗಲಬಹುದು. ಆದರೆ ಸ್ವರ್ಣ ಸಾವಿರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಫಲವಾದರೂ ಅವಳಿಗೆ “ಇದೋ ಬಂದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ನಿಂತಿದ್ದರೆ ಸ್ವರ್ಣಳ ವಾಸ್ತವತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿಯೇ ಸಂದೇಹ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಈ

ಉಪಾಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲು ಗಿರಿಬಾಲೆ ಬೇಗನೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೂ ಸ್ವರ್ಣಮಯಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೂರ ನಿಂತಿರುವ ಸಂಗಡಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಲು ಬಯಕೆಯುಂಟಾದರೆ ಹ್ಯಾಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹ ದೊಡನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುವುದು ಸ್ವಭಾವವೋ ಆ ಭಾವನೆ ಗಿರಿಬಾಲೆಯ ನಡಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಯಾರಾದರೂ ಬರುತ್ತಿರುವರೋ ಎಂದು ಅರಿಯಲು ತನ್ನ ಹಿಂಭಾಗವನ್ನು ನೋಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯಾರೂ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಖಂಡಿತ ಅರಿತಾಗ, ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಹೋದಾಗ, ಅವಳು ತನ್ನ, ಆ ಕ್ಷುದ್ರ ಆಶೆಯನ್ನೂ ಹರಕಲು ಬಾಲಬೋಧೆಯನ್ನೂ ಚೂರು-ಚೂರು ಮಾಡಿ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಎರಚಿಬಿಟ್ಟಳು. ಶಶಿಭೂಷಣ ಅವಳಿಗೆ ಕಲಿಸಿದ್ದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅವಳೇನಾದರೂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಾಗಿದ್ದರೆ ನೇರಳೆಯ ಬೀಜಗಳಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಸದ್ದಿನೊಡನೆ ಎಸೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತೆ ಶಶಿಭೂಷಣನನ್ನು ನೋಡುವ ಮುಂಚೆಯೇ ಅವಳು ತಾನು ಕಲಿತದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತುಬಿಡುವುದಾಗಿ ಪಣತೊಟ್ಟಳು. ಅವನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಾದರೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡೆನು. ಒಂದೇ ಒಂದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ ಆಗ ಶಶಿಭೂಷಣ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲುವನು ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡನು.

ಗಿರಿಬಾಲೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ನೀರು ಉಕ್ಕಿಬಂದಿತು. ಕಲಿತು ದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟರೆ ಶಶಿಭೂಷಣನಿಗೆ ಅದೆಷ್ಟು ತೀವ್ರ ಅನುತಾಪವಾಗಿ ಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನೆನಪುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವಳ ನೊಂದ ಮನಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಮ್ಮದಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಶಶಿಭೂಷಣನ ತಪ್ಪಿನ ಫಲವಾಗಿ ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ಮರೆತ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಆ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಗಿರಿಬಾಲೆಯನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ವಿಷಯಲ್ಲಿ ಮರುಕವುಂಟಾಯಿತು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೋಡ ಕೂಡುತ್ತ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಹೀಗೆ ನೋಡ ಕೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಗಿರಿಬಾಲೆ ಹಾದಿಯ ಅಂಚಿನ ಮರವೊಂದರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ದಗುಡದಿಂದ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಈ ಬಗೆಯ ನಿಷ್ಕಾರಣ ಅಳುವನ್ನು ನಿತ್ಯ ಎಷ್ಟೊಂದು ಹುಡುಗಿಯರು ಅಳುತ್ತಿರುವರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದು ಏನೂ ಇಲ್ಲ.

ಷಷ್ಠ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಶಶಿಭೂಷಣನ ಕಾನೂನು ಸಂಬಂಧವಾದ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವಾದ ವಿವಾದ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತೆಂಬುದು ಪಾಠಕರಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಜಿಸ್ವೇತ್ರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹೂಡಿದ್ದ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಹರಕುಮಾರರು ತಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೆಂಚ್ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆನರರಿ ವ್ಯಾಜಿಸ್ವೇತ್ರಾದರು. ಹಳೆಯದಾದೊಂದು ನಿಲುವಂಗಿ ಮತ್ತು ರುಮಾಲು ತೊಟ್ಟು ಆತ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ದಿನ ತಪ್ಪದೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಕಛೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾಹೇಬರುಗಳಿಗೆ ಪದ್ಧತಿಯ ಸಲಾಮು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶಶಿಭೂಷಣನ ಆ ಕರಿಯ ರಟ್ಟಿನ ದಪ್ಪ ಪುಸ್ತಕದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗಿರಿಬಾಲೆಯ ಶಾಪ ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ಫಲಿಸತೊಡಗಿತು. ಅದೊಂದು ಕತ್ತಲೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಡೀಪಾರಾಗಿ ಅನಾದರದ ಮರವಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಧೂಳರಾಶಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸತೊಡಗಿತು. ಆದರೆ ಆ ಅನಾದರ ನೋಡಿ ಅನಂದಪಡುವ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಗಿರಿಬಾಲೆಯಲ್ಲಿ?

ಶಶಿಭೂಷಣ ಎಂದು ಕಾನೂನಿನ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ತೆಪ್ಪನೆ ಕುಳಿತನೋ, ಅಂದೇ ಗಿರಿಬಾಲೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಅರಿವಾಯಿತು. ಆಗ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಕೆಲದಿನಗಳ ಸಂಗತಿ ನೆನಪಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಉಜ್ವಲ ಪ್ರಭಾತದಲ್ಲಿ ಗಿರಿಬಾಲೆ ಸೆರಗು ತುಂಬ ನೊದಲ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದ ವಕುಳಪುಷ್ಪ ತಂದಿದ್ದುದು ನೆನಪಾಯಿತು. ಅವಳನ್ನು ಕಂಡೂ ಅವನು ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವಳು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಸೆರಗಿಗೆ ಚಚ್ಚಿದ್ದ ಸೂಜಿಯೊಡನೆ ದಾರ ತೆಗೆದು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದೊಂದು ಹೂವಾಗಿ ಮಾಲೆ ಪೋಣಿಸತೊಡಗಿದಳು—ಮಾಲೆಯನ್ನು ಬಹಳ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪೋಣಿಸಿದಳು;—ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಗಿರಿಬಾಲೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಆದರೂ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಓದು ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ಗಿರಿಬಾಲೆ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಲಗೆಯ ಮಂಚದಮೇಲಿಟ್ಟು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಅವಳ ದುಗುಡ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯಿತೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ನೆನಪಾಯಿತು. ಯಾವಾಗಲಿಂದ ಅವಳು ಅವನ ಕೋಣೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬರದೆ ಹೊರಗೆ ಮನೆಯ

ಮುಂದೆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು, ಕೊನೆಗೆ ಯಾವ ಕಾಲದಿಂದ ಹುಡುಗಿ ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುವುದನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಳು ಎಂಬುದು ನೆನಪಾಯಿತು ಗಿರಿಬಾಲೆಯ ಮುನಿಸು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ನಿಲ್ಲುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲವಲ್ಲ. ಶಶಿಭೂಷಣ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಮುಂದುಗಾಣದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾರದವನಂತೆ ಗೋಡೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಪುಟ್ಟ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಬರದ ಕಾರಣ ಅವನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ನೀರಸವಾಗಿ ತೋರಿದುವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಎಳೆದು ತಿರುವಿಹಾಕಿ ನಾಲಕ್ಕಾರು ಹಾಳೆ ಓದಿ ಪುನಃ ಹಾಗೆಯೇ ಇಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಬರೆಯುತ್ತ ಬರೆಯುತ್ತ ಘಳಿಗೆಗೊಮ್ಮೆ ಹಾದಿಯ ಕಡೆ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದ ನೋಟ ಬೀರುತ್ತ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ಗಿರಿಬಾಲೆಗೆ ಅಸೌಖ್ಯವುಂಟಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಶಶಿಭೂಷಣನಿಗೆ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಗುಟ್ಟಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ತನ್ನ ಶಂಕೆಗೆ ಆಧಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿತನು. “ಗಿರಿಬಾಲೆ ಈಗೀಗ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಗಂಡು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದೆ” ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು.

ಗಿರಿಬಾಲೆ ಬಾಲಬೋಧೆಯ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಕೆಸರಾದ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಸುಟು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರ ಬಹುಮಾನ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ವೇಗವಾದ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಹಳ ಸೆಕೆಯಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದೆ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಹರಕುಮಾರ ಬೆಳಗಿನ ರೂವಾದಿಂದ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತುಬಾಕು ಸೇದುತ್ತಿದ್ದನು. ‘ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟೆ?’ ಎಂದು ಗಿರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ‘ಶಶಿ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ’ ಎಂದು ಗಿರಿ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು. ಹರಕುಮಾರ ಗದರಿಸಿ ‘ಶಶಿ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ ಒಳಗೆ ನಡೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ತಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಾದ ಹುಡುಗಿಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಕೂತು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕೂಗಾಡಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಅವಳು ಹೊರಗೆ ಓಡಾಡುವುದು ನಿಂತಿತು. ಆಗ ಅವಳ ಮುನಿಸು ತಣಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಮಾವಿನಕಾಯಿ ಬಾಳಕ, ವಾಸನೆ ಕಟ್ಟಿದ ಕಾಚು, ಮತ್ತು ನಿಂಬೆಕಾಯಿ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಇವು ಯಥಾಸ್ಥಾನ ಸೇರಿದುವು. ಮಳೆ ಹೊಯ್ಯತೊಡಗಿತು. ಬಕುಲಪುಷ್ಪ

ಉದುರತೊಡಗಿತು, ಮರದ ತುಂಬ ನಿಂಬೆಯ ಹಣ್ಣು ಕಳಿತು ಜೋಲಾಡು ತಿದ್ದುವು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕಚ್ಚಿ ಹಾಕಿದ, ಗಾಳಿಗೆ ರೆಂಬೆ ಅಲುಗಿ ಉದುರಿದ ನೇರಳೇ ಹಣ್ಣುಗಳು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ನಿತ್ಯ ರಾಶಿಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಪಾಪ, ಆ ಹರಕು ಬಾಲಬೋಧೆಯೂ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಪ್ತಮ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗಿರಿಬಾಲೆಯ ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾನಾಯಿ ವಾದ್ಯ ಬಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಗೆ ಕರೆ ಬರದ ಶಶಿಭೂಷಣ ಬಾಡಿಗೆ ದೋಣಿ ಹತ್ತಿ ಕಲ್ಕತ್ತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಮೊಕದ್ದಮೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗಿನಿಂದ ಹರಕುಮಾರ ಶಶಿಯನ್ನು ವಿಷದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಶಶಿ ತನ್ನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಛಿಕ್ಕರಿಸುವನೆಂದೇ ಅವನು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದನು. ಶಶಿಯ ಮುಖಭಾವ, ನೋಟ, ನಡವಳಿಕೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಆತ ಸಾವಿರಾರು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಉದಾಹರಣೆ ಕಾಣತೊಡಗಿದನು. ಗ್ರಾಮದ ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ತನ್ನ ಅವಮಾನದ ಸಂಗತಿ ಮರೆತಿರುವರು. ಕೇವಲ ಶಶಿಭೂಷಣನೊಬ್ಬ ಆದನ್ನು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿರುವನು ಎಂದು ಆತ ಅವನನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಲಾರದಿದ್ದನು ಅವನನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಆತನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂಕೋಚ ಮತ್ತು ಸಂಗಡಲೇ ಪ್ರಬಲ ಆಕ್ರೋಶದ ಸಂಚಾರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಶಿಯನ್ನು ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಹೊರದೂಡಬೇಕು ಎಂದು ಹರಕುಮಾರ ಪಣತೊಟ್ಟನು.

ಶಶಿಭೂಷಣನಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಿಸುವುದು ಅಂತಹ ಅಸಾಧ್ಯ ಪ್ರಸಂಗವಲ್ಲ ನಾಯಿಬ್ ಮಹಾಶಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪುಸ್ತಕದ ಹೊರೆ ಮತ್ತು ನಾಲೈರು ತವರದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಂಗಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶಶಿ ದೋಣಿ ಹತ್ತಿದನು. ಗ್ರಾಮದೊಡನೆ ಅವನಿಗೆ ಇದ್ದ ಸುಕೋಮಲ ಬಂಧನ ಇಂದು ಕೋಲಾಹಲದೊಡನೆ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಕೋಮಲ ಬಂಧನ ಅದೆಷ್ಟು ದೃಢವಾಗಿ ಆತನ ಹೃದಯವನ್ನು ಆವರಿಸಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು

ಅವನು ಹಿಂದೆಂದೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅರಿಯಲವಕಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇಂದು ದೋಣಿ ಹೊರಟನಂತರ ಗ್ರಾಮದ ಮರದ ತುದಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣ ತೊಡಗಿದಾಗ, ಉತ್ಸವದ ವಾದ್ಯಧ್ವನಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳತೊಡಗಿದಾಗ, ಆಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕಣ್ಣೀರಿಂದ ಎದೆ ಬಿರಿಯತೊಡಗಿ ಕೊರಲು ಬಿಗಿದುಬಂದಿತು. ರಕ್ತದ ಓಟದ ವೇಗದಿಂದ ಕನ್ನೆಯ ನರಗಳು ಚುಮುಗುಟ್ಟಿತೊಡಗಿದವು. ವಿಶಾಲ ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ನೋಟ ನೆರಳಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಮಾಯೆಯ ಬಿಸಿಲ್ಲ ದುರೆಯಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿತು.

ಇದಿರು ಗಾಳಿ ಅತಿವೇಗವಾಗಿ ಬೀಸುತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಹೊಳೆಯ ಓಟ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದರೂ ದೋಣಿ ವೆಲ್ಲವೆಲ್ಲನೆ ಮುಂದುವರಿಯುತಿತ್ತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನದಿಯ ವಧ್ಯೆ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನ ವಾದೊಂದು ಘಟನೆ ಸಂಭವಿಸಿತು.

ಸ್ವೇಷನ್ನಿನ ಘಟ್ಟದಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣದವರೆಗೆ ಹೊಸ ದೊಂದು ಸ್ಟೀಮರ್ ಲೈನ್ ಈಗೀಗ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸ್ಟೀಮರು ಶಬ್ದ ದೊಡನೆ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಅಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲೆಯೆಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತಿತ್ತು. ಜಹಜಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಲೈಸಿನ ಎಳೆವಯಸ್ಸಿನ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಸಾಹೇಬ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರಯಾಣಿಕರೂ ಇದ್ದರು. ಪ್ರಯಾಣಿಕರಲ್ಲಿ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಗ್ರಾಮದಿಂದಲೂ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಇದ್ದರು.

ಒಬ್ಬ ವರ್ತಕನ ದೋಣಿ ಕೊಂಚ ದೂರದಿಂದ ಈ ಹಡಗಿನ ಸಂಗಡ ನೇಲಾಟವಾಡುತ್ತ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಯತ್ನಿಸುತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಡಗನ್ನು ಹಿಡಿಯುತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಹಿಂದೆ ಬೀಳುತಿತ್ತು. ಅಂಬಿಕನಿಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ಆನೇಶ ತುಂಬಿತು. ಅವರು ಮೊದಲ ಪಟವನೇಲೆ ಎರಡನೆಯ ಪಟ, ಎರಡನೆಯದರ ನೇಲೆ ಪುಟ್ಟದಾದ ಮೂರನೆಯ ಪಟವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದರು ಗಾಳಿಯ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಉದ್ದನಾದ ಕಂಬ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗಿತು. ವಿದೀರ್ಣ ತರಂಗರಾಶಿಯ ನೇಲೆ ಅಟ್ಟಹಾಸದೊಡನೆ ದೋಣಿ ಲಗಾಮು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡ ಕುದುರೆಯಂತೆ ಓಡತೊಡಗಿತು. ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಟೀಮರಿನ ಹಾದಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿರಿದಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ದೋಣಿ ಸ್ಟೀಮರನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ನಡೆಯಿತು. ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಕೋಪದಿಂದ ಮೈಮರೆದು ಕಟಕಟಿಯ ನೇಲೆ

ಒರಗಿಕೊಂಡು ನಿಂತು ಈ ವೇಲಾಟ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದರು. ನಾವೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ವೇಗವನ್ನು ಪಡೆದಾಗ, ಸ್ವೀಮರನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹಾಕಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾರು ಮುಂದುವರಿದಾಗ, ಸಾಹೇಬನು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದೂಕೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಉಬ್ಬಿದ ಪಟವನ್ನು ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹಾರಿಸಿದನು. ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಟ ಹರಿಯಿತು.

ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಏತಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂಬುದು ಹೇಳುವುದು ಕಠಿಣ. ಆಂಗ್ಲನಂದನರ ಮನದ ಭಾವ ಬಂಗಾಲಿಗಳಾದ ನಾವು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶಃ ದೇಶೀಪಟದ ವೇಲಾಟ ಆತ ಪಹಿಸಲಾರದವನಾಗಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಉಬ್ಬಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕಂಡು ಬಂದೂಕಿನ ಏಟಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯುವ ಚಪಲ ಅಡಗಿಸಲಾರದೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಈ ಹೆಮ್ಮೆಗೊಂಡ ನಾವೆಯನ್ನು ಪಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ರಂಧ್ರವಾಡಿ ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದರ ನೌಕಾ ಲೀಲೆ ಸಮಾಪ್ತಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರೈಶಾಚಿಕ ಹಾಸ್ಯರಸವಿದೆಯೋ ಏನೋ ಖಂಡಿತ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತು ಖಂಡಿತ—ಈ ಬಗೆಯ ರಸಿಕತೆ ತೋರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಕಷ್ಟ ನಷ್ಟಗಳಿಗೆ ತಾವು ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಣೆಗಾರರಾಗಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯೊಂದು ಆಂಗ್ಲರಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಂಬಿಕೆಯಿತ್ತು—ಹಾಗೆಯೇ ನಾವೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಜೀವ ಉಳಿಯುವುದೇ ಅನುಮಾನವಾಗಿದೆಯೆನ್ನುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಮನುಷ್ಯ ಜಾತಿಗೇ ಸೇರಿದವರಲ್ಲವೆಂದು ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು.

ಸಾಹೇಬರು ಬಂದೂಕು ಎತ್ತಿ ಗೋಲಿ ಹಾರಿಸಿದಾಗ ದೋಣಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋದಾಗ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಪ್ಯಾನ್ಸಿ* ಘಟನೆ ನಡೆದ ಸ್ಥಳದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿತ್ತು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಇವನು ಕಣ್ಣಾರ ಕಂಡನು. ಅವಸರದೊಡನೆ ದೋಣಿ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಂಬಿಗರನ್ನೂ ಅವರ

* ಪ್ಯಾನ್ಸಿ—ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅನುಕೂಲಿಸುವ ಹಗುರವಾದ ದೋಣಿ.

ಮುಖಂಡನನ್ನೂ ಬದುಕಿಸಿದನು. ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಮಾತ್ರ ಒಳಗೆ ಅಡಿಗೆಗಾಗಿ ಖಾರ ಅರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಮಳೆಗಾಲದ ನದಿ ಅತಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿದು ನಡೆಯಿತು.

ಶಶಿಭೂಷಣನ ಹೃತ್ತಿಂದದಲ್ಲಿ ಕುದಿಯುವ ರಕ್ತ ಉಕ್ಕಿ ಏರತೊಡಗಿತು. ಕಾನೂನು ಅತ್ಯಂತ ಮೆಲುನಡಗೆಯದು—ಅದೊಂದು ಜಟಿಲವಾದ ದೊಡ್ಡ ಕಬ್ಬಿಣದ ಯಂತ್ರದಂತೆ ತೂಕಮಾಡಿ ಅದು ಪ್ರವಾಣ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ನಿರ್ವಿಕಾರಭಾವದಿಂದ ಅದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಡುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಹೃದಯದ ಉತ್ತಾಪವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಊಟ, ಆಸೆಯಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ರೋಷದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಇವುಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದು ಇವೆಲ್ಲ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ನಡವಳಿಕೆಯೆಂದು ಶಶಿ ಭೂಷಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಕೆಲವು ಅಪರಾಧಗಳು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರ ವಾದೊಡನೆ ತಕ್ಷಣ ತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯಾದ ಹೋದ. ದಾದರೆ ಆತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ವಿಧಾತ ಒಳಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಉರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ. ಆಗ ಕಾಯಿದೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಲು ಹೃದಯ ನಾಚಿಕೆಪಡುವುದು. ಆದರೆ ಯಂತ್ರದಂತಹ ಕಾಯಿದೆ ಮತ್ತು ಯಂತ್ರದ ಜಹಜು ಮ್ಯಾನೇಜರನನ್ನು ಶಶಿಭೂಷಣನಿಂದ ದೂರ ಸಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋದುವು ಅದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಕಾರ ವಾಯಿತೋ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಸಯಣದಲ್ಲಿ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಭಾರತೀಯ ಪ್ಲೀಹ ಉಳಿಯಿತೆಂದನ್ನಲು ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ.

ಬದುಕಿಕೊಂಡ ಅಂಬಿಗರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡ ಶಶಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಸೆಣಬು ಹೇರಿತ್ತು. ಆ ಹೇರನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಎತ್ತಲು ಜನರನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಮ್ಯಾನೇಜರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪೋಲೀಸಿನಲ್ಲಿ ದೂರು ಕೊಡುವಂತೆ ಅಂಬಿಗರ ಮುಖಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಮುಖಂಡ ಖಂಡಿತ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ದೋಣಿಯನ್ನಂತೂ ಮುಳುಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಇನ್ನು ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಳುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಸಂಗತಿ ಎಂದನು. ಮೊದಲು ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ನಜರ್ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯ, ಊಟ, ನಿದ್ರೆಬಿಟ್ಟು ಕೋರ್ಟಿನಿಂದ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರ

ಬೇಕು. ಅದರವೇಲೆ ಸಾಹೇಬರ ವೇಲೆ ವ್ಯಾಜ್ಯಹೂಡಿ ಯಾವ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದೀತು. ಏನು ಫಲ ದೊರೆತೀತು ಎಂಬುದನ್ನುಂತೂ ಭಗವಂತನೇ ಒಲ್ಲ. ಕೊಟ್ಟಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶಶಿಭೂಷಣ ಸ್ವತಃ ವಕೀಲನೆಂದೂ, ಕೋರ್ಟಿನ ಖರ್ಚನ್ನು ಆತನೇ ವಹಿಸುವನೆಂದೂ, ವ್ಯಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಜಯವಾಗುವ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿದವೇಲೆ ಅವನು ಒಪ್ಪಿದನು. ಆದರೆ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಗ್ರಾಮದ ಜನ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳಲೂ ಖಂಡಿತ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅವರುಗಳು ಶಶಿಭೂಷಣನೊಡನೆ “ಸ್ವಾಮಿ, ನಾವು ಏನನ್ನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಾವುಗಳು ಜಹಜಿನ ಹಿಂಭಾಗ ದಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ಇಂಜನ್ನಿನ ಗಡಗಡ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಕಲಕಲ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ಥಳ ದಿಂದ ಬಂದೂಕಿನ ಸದ್ದು ಕೇಳಲು ಎಡೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದರು.

ಸ್ನದೇಶದ ಜನರನ್ನು ಮನಸಿನಲ್ಲೇ ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತ ಶಶಿಭೂಷಣ ವ್ಯಾಜ್ಯೆಟ್ರೆರಲ್ಲಿ ಮೊಕದ್ದಮೆ ದಾಖಲು ಮಾಡಿದನು.

ಸಾಕ್ಷಿಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾನೇಜರೇ ಸ್ವತಃ ಬಂದೂಕು ಹಾರಿಸಿದುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿಂಡು ಕೊಕ್ಕರೆಗಳು ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಗುರಿ ಇಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪೀಮರ್ ಪೂರ್ಣ ವೇಗದಿಂದ ನದಿಯ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗು ತಿತ್ತು. ಕಾಗೆ ಸತ್ತಿತೇ, ಕೊಕ್ಕರೆ ಸತ್ತಿತೇ ಅಥವಾ ದೋಣಿ ಮುಳುಗಿತೇ, ಯಾವುದನ್ನೂ ತಾನು ತಿಳಿಯನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನೆಲದವೇಲೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಬೇಟೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇರುತ್ತಿರಲು ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಬುದ್ಧಿ ಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ “ಡರ್ಬಿ ರ್ಯಾಗ್” ಅರ್ಥಾತ್ ಕೊಳಕು ಚಿಂದಿಯ ವೇಲೆ ಒಂದು ಹಣ ಬಿಲಿಯ ಚರೆಯನ್ನಾದರೂ ಅಪ ವ್ಯಯ ಮಾಡುವನೇನು? ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ನಿರ್ದೋಷಿಯಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಾನೇಜರ್ ಸಾಹೇಬನು ಚಟ್ಟಾ ಹೊಗೆ ಊದುತ್ತ ಊದುತ್ತ ಕ್ಲಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ‘ವಿಸ್ಕಿ’ ಅಡಲು ಹೊರಟುಹೋದನು. ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಸಾಲೆ ಅರಿಯುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲ ಅವನ ಹಣ ಒಂಭತ್ತು ನೈಲಿ ಕೆಳಗೆ ದಡವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು. ಶಶಿಭೂಷಣ ಎದೆ ಯುರಿಯೊಡನೆ ಹಳ್ಳ ಸೇರಿದನು.

ಹಿಂದಿರ. ಗಿವ ದಿನ ನಾವೆಯನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿ ಗಿರಿಬಾಲೆಯನ್ನು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ತನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಕರೆಯದಿದ್ದರೂ ಶಶಿಭೂಷಣ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜನಗಳ ಗುಂಪಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ನಡೆದು ಹೋಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು ನಾವೆ ಘಟ್ಟ ಬಿಟ್ಟು ಅವನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಇದಿರಾಗಿ ಹೋದಾಗ ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮದವಣ ಗತ್ತಿಯನ್ನು ಅಶ್ಚರ್ಯದೊಡನೆ ನೋಡಿದನು. ಹಳ್ಳ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ ಮುಂದೆ ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಶಶಿಭೂಷಣನೊಡನೆ ಭೇಟಿ ಯಾದೀತೇ ಎಂದು ಗಿರಿಬಾಲೆಗೆ ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ಆಸೆಯಿತ್ತು; ಆದರೆ ಇಂದು ಅವಳ ಗುರು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ದಡದವೇಲೆ ನಿಂತಿರುವನೆಂಬ ವಿಷಯ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅವಳು ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಸದ್ದಿಲ್ಲದ ಅಳುವಿನಿಂದ ಅವಳ ಕಪೋಲಗಳೆರಡರ ವೇಲೂ ಕಣ್ಣೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ದೋಣಿ ಕ್ರಮಶಃ ದೂರ ಹೋಗಿ ಕಣ್ಣಿರೆಯಾಯಿತು. ನೀರಿನ ವೇಲೆ ಬೆಳಗಿನ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣ ಥಳಥಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸಮೀಪದ ಮಾವಿನ ಮರದ ರೆಂಬೆಯ ವೇಲೆ ಒಂದು ಗೀಜುಗ ದೊಡ್ಡ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಗುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನ ಉದ್ವೇಗವನ್ನು ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲೂ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಇತ್ತು. ಕಡವಿನ ದೋಣಿ ಹಾಯುವವರನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಅಚಿಯ ದಡಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಹೆಂಗಸರು ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿಬಾಲೆ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದರು. ಶಶಿಭೂಷಣ ಕನ್ನಡಕ ತೆಗೆದು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಒರಸಿಕೊಂಡು ಆ ಹಳೆಯ ಹಾದಿಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಆ ಸಲಾಕಿ ಹಾಕಿದ ಸಣ್ಣ ಕೊಟಿಡಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ “ಶಶಿ ಅಣ್ಣಾ” ಎಂದು ಗಿರಿಬಾಲೆ ಕೂಗಿದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಅವಳೆಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಅವಳು? ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ—ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಕರಗಿದ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಷ್ಟೇ ಇದ್ದಳು.

ಅಷ್ಟಮ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಶಶಿಭೂಷಣ ಮತ್ತೆ ಸಾಮಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕಲ್ಕತ್ತೆಯ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಕಲ್ಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದಲೇ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗದೆ ನದಿಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದನು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬು ಮಳೆಯಿಂದ ಬಂಗಾಳ ದೇಶದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಬಲೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಸರಲ ಶ್ಯಾಮಲ ವಂಗ ಭೂಮಿಯ ನರನರಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡುವಾಗಿ ತರುಲತೆ, ತೃಣಗುಲ್ಮ, ಗಿಡಮರ, ಭತ್ತ ಸೆಣಬು, ಕಬ್ಬು ಇವುಗಳಿಂದ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ಉನ್ನತತೆಯವನದ ಪ್ರಾಚುರ್ಯದಿಂದ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಹದ್ದುಮೀರಿ ವೆರೆಯುವಂತಿತ್ತು.

ಶಶಿಭೂಷಣನ ನಾವೆ ಆ ಕಿರಿದಾದ ಹಲವು ಸೊಟ್ಟಿ ನದೀ ಕಾಲುವೆಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ನೀರು ಆಗ ದಡದೊಡನೆ ಸಮನಾಗಿತ್ತು. ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು, ಹೊಡಕೆಯ ಬೈಲು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿದ್ದವು. ಹಳ್ಳಿಯ ಬೇಲಿ, ಬಿದಿರಮೆಳೆ ಮತ್ತು ಮಾವಿನ ತೋಪು ಒಮ್ಮೆಗೇ ನೀರಿನ ತಡಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದವು—ದೇವಕನ್ಯೆಯರು ಬಂಗಾಳ ದೇಶದ ಗಿಡಮರಗಳ ಬುಡದ ಕಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರೆರೆದು ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವಂತಿದ್ದವು.

ಪಯಣದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿದ್ದ ವನದ ಸೊಬಗು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಮೋಡ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮಳೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಆಗ ಎತ್ತ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿದರೂ ಆ ಸ್ಥಳ ವಿಷಣ್ಣವಾಗಿಯೂ ಮುಕಾಗಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಪ್ರವಾಹದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದನಕರುಗಳು ನೀರು ತುಂಬಿ ಕೊಳಕಾಗಿ ಕೆಸರಾದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಗಂಪು ಕೂಡಿ ಕರುಣದೃಷ್ಟಿಯೊಡನೆ ಸಹಿಷ್ಣು ಭಾವದೊಡನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಶ್ರವಣದ ಸುರಿಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನೆನೆಯುತ್ತ ಇರುವವು ಹಾಗೆ ಬಂಗಾಳ ದೇಶ ತನ್ನ ಕೆಸರಿನಿಂದ ಜಾರುವ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಸದ್ದಿಲ್ಲದ ವಿಷಣ್ಣ ಮುಖದೊಡನೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ನೆನೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಸಾಯಗಾರರು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಗೊರಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಂಗಸರು ನೆನೆ

ಯುತ್ರ ನೆನೆಯುತ್ರ ತಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೈ ಮುದುರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಗುಡಿಸಲಿಂದ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ಓಡಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಾರುತ್ತಿದ್ದ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ತೋಯ್ದು ಬಟ್ಟೆಯೊಡನೆ ನೀರು ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೃಹಸ್ಥ ಪುರುಷರು ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಂಬಾಕು ಸೇದುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲಸಮಾಡಿ ತೀರಲೇಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಧೋತಿ ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ಟು, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಭತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಬಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಭತ್ತಿ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಸೀದು ಮಳೆಯಿಂದ ನೆನೆಯುವುದು ಈ ಬಂಗಾಳ ದೇಶದ ಸನಾತನ ಪವಿತ್ರ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.

ಮಳೆ ಬಡವೆಟ್ಟಿಗೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಲು ಆಗ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಕಟ್ಟಿದಂತಿದ್ದ ಶಶಿಭೂಷಣ ಬೇಸರಗೊಂಡವನಾಗಿ ಪುನಃ ರೈಲ್ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದನು. ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದೊಂದು ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಶಶಿಭೂಷಣ ದೋಣಿಯನ್ನು ದಡಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಅಡಿಗೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

ಕಂಟಿನ ಕಾಲು ಕಣಿಯಲ್ಲೇ ಬೀಳುವುದು. ಅದು ಕೇವಲ ಕಂಟಿಯ ದೋಷವಲ್ಲ. ಕಂಟಿನ ಕಾಲಿಗೂ ಬೀಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಣೆ ಇರುವುದು. ಶಶಿಭೂಷಣ ಅಂದು ಇದಕ್ಕೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಯಾದನು.

ನದಿಗಳೆರಡರ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತರು ಗಳ ನೆಟ್ಟು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಬಲೆ ಬೀಸಿದ್ದರು. ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೋಣಿ ನಡೆಯಲು ಎಡೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ಅವರುಗಳು ಈ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಂದಾಯ ಕಟ್ಟುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ದುರ್ಭಾಗ್ಯವಶತಃ ಈ ವರ್ಷ ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೋಲೀಸ್ ಸುಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಬಹದ್ದೂರರ ಶುಭಾಗಮನ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಅವರ ದೋಣಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಬೆತ್ತರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಮಗ್ಗುಲ ಹಾದಿ ತೋರಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯರು ರಚಿಸಿದ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಗೌರವಿಸಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಸಾಹೇಬರ

ದೋಣಿಯ ಅಂಬಿಗರ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಅವರುಗಳು ಆ ಬಲೆಗಳ ವೇಲೆಯೇ ದೋಣಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಬಲೆ ಬಗ್ಗಿಕೊಂಡು ದೋಣಿಗೆ ದಾರ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಅದರ ಕೀಲಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾವಕಾಶ ಮತ್ತು ಪ್ರಯತ್ನದೊಡನೆ ಕೀಲು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು-

ಪೋಲೀಸ್ ಸಾಹೇಬರು ಬಹಳ ಬಿಸಿಯಾದರು. ಕೆಂಪಗೆ ಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೋಣಿ ನಿಲ್ಲಿಸಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಸ್ವರೂಪ ಕಂಡೊಡನೆ ಬೆಸ್ತರು ಒಂದೇ ಉಸುರಿಗೆ ಓಡಿಹೋದರು. ಸಾಹೇಬರು ಬಲೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಅಂಬಿಗರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರುಗಳು ಆ ಏಳು ನೂರು ಎಂಟು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಬೆಲೆಯ ದೊಡ್ಡ ಬಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ತುಂಡು ತುಂಡು ಮಾಡಿದರು.

ಬಲೆಯ ವೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊನೆಗೆ ಬೆಸ್ತರನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಕಾನ್‌ಸ್ಟೇಬಲ್‌ಗಳು ಓಡಿಹೋದ ಬೆಸ್ತರ ಸುಳಿವು ಕಾಣದೆ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ನಾಲ್ಕು ಜನರನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದರು. ಪೋಲೀಸ್ ಸಾಹೇಬರು ಆ ಜನರನ್ನು ಖೈದುಮಾಡಿ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗಡ ಕರೆದಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಹೇಳಲು, ಅವರುಗಳು ತಾವು ನಿರಪರಾಧಿಗಳೆಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಗೋಗರೆಯತೊಡಗಿದರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ ಹಾಕಿದ ಶಶಿಭೂಷಣ ಅವಸರದೊಡನೆ ಬಂದು ಜುಬ್ಬಾ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಅದರ ಗಂಡಿ ಹಾಕದೆಯೇ ಮೆಟ್ಟಿನ್ನು ಚಟಪಟ ಸದ್ದುಮಾಡುತ್ತ ಒಂದೇ ಉಸುರಿನಲ್ಲಿ ಓಡಿ ಪೋಲೀಸ್ ದೋಣಿಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಕಂಪಿತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ—“ಸಾರ್, ಬೆಸ್ತರ ಬಲೆ ಕತ್ತರಿಸಲು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಜನರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಿಂಸಿಸಲು ನಿಮಗೆ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದನು.

ಪೋಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅವಮಾನ ಕರವಾದೊಂದು ಮಾತು ಹೇಳಲು, ಆ ಕ್ಷಣ ಅವನು ದಡದಿಂದ ದೋಣಿಯೊಳಕ್ಕೆ ನೆಗೆದು ಸಾಹೇಬರ ವೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಎಳೆ ಹುಡುಗನಂತೆ, ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿದನು.

ಅನಂತರ ಏನಾಯಿತೋ ಅದನ್ನು ಅವನು ಅರಿಯನು. ಪೋಲೀಸರ ತಾಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ—ಹೇಳಲು ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತೆ. ಆ ಸಮಯ

ದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ವ್ಯವಹಾರ ಪಡೆದನೋ ಅದರಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ಗೌರವ ವಾಗಲೀ ಶಾರೀರಕ ಸೌಖ್ಯವಾಗಲೀ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ನವಮ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಶಶಿಭೂಷಣನ ತಂದೆ ವರ್ಕೀಲ್ ಬ್ಯಾರಿಸ್ಟರುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ನೋದಲು ಶಶಿಯನ್ನು ಲಾಕಪ್ಪಿನಿಂದ ಜಾಮೀನಿನವೇಲೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ನೋಕಡ್ಡವೇ. ಎರ್ಸಾಡು ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಬಲೆ ನಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಬೆಸ್ತರುಗಳದ್ದರಲ್ಲಾ ಅವರುಗಳೆಲ್ಲ ಶಶಿಭೂಷಣನ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜನರೇ. ಒಬ್ಬ ಜಮೀನುದಾರರ ರೈತರೇ. ಏಪತ್ತಿನ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಶಶಿಯ ಬಳಿ ಕಾಯಿದೆಯ ಸಲಹೆ ಪಡೆಯಲೂ ಬರು ತಿದ್ದರು. ಸಾಹೇಬರು ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ತಂದಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಜನರೂ ಶಶಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶಶಿ ಅವರುಗಳ ಸಾಕ್ಷಿ ಕೋರಿ ಅವರುಗಳನ್ನು ಕರೆತಂದನು. ಆಗ ಅವರುಗಳು ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಂತೆ ಆದರು. ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸಂಸಾರ ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿರುವವರು ಪೋಲೀಸರೊಡನೆ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ ಬದುಕುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ. ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜೀವ ಯಾರ ಮೈಯಲ್ಲಿ ತಾನೆ ಇದೆ. ಎಷ್ಟು ನಷ್ಟ ಅಗಬಹುದೋ ಅಷ್ಟು ಆಗಿದೆ. ಈಗ ಸಾಕ್ಷಿಯ ಕಟಕಟೆ ಹತ್ತಿಸಿ ಇದೆಲ್ಲಿಯು ಗೊಂದಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ—“ಆಯ್ಯನವರೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಒಳ್ಳೆ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿರುವಿರಿ” ಎಂದರು.

ಬಹಳವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿದ ಅನಂತರ ಅವರುಗಳು ನಿಜಸ್ಥಿತಿ ಹೇಳಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಹರಕುವಾರ ಬೆಂಚ್ ಕೋರ್ಟಿನ ಕೆಲಸ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಹೇಬರ ಬಳಿ ಸಲಾಮು ಸಲ್ಲಸಲು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ, ಪೋಲೀಸ್ ಸಾಹೇಬರು ನಕ್ಕು “ನಾಯಬ್ ಬಾಬೂ, ನಿಮ್ಮ ರೈತರು ಪೋಲೀಸರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸುಳ್ಳು ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು. ನಾಯಬರು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡವರಾಗಿ “ಏನು! ಹೀಗೆ ಎಂದಾದರೂ ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೆ. ಈ ಅಪವಿತ್ರ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಮೂಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯೇ?” ಎಂದರು.

ಸನಾಚಾರ ಪತ್ರಿಕೆ ಓದುವವರು ನೊಕದ್ದ ಮೆಯಲ್ಲಿ ಶಶಿಭೂಷಣನ ವಾದ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಊರ್ಜಿತವಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ಬಲ್ಲರು.

ಬೆಸ್ತರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಂದು—“ ಪೋಲೀಸ್ ಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮಗಳ ಬಲೆ ಕತ್ತರಿಸಲಿಲ್ಲ. ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದು ತಮ್ಮ ಹೆಸರು, ವಿಳಾಸ ಬರೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರು.

ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಅವರ ಊರಿನ ನಾಲಕ್ಕಾರು ಜನ ಪರಿಚಿತ ಗೃಹಸ್ಥರು ತಾವುಗಳು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಘಟನೆ ನಡೆದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯ ದಿಬ್ಬಣದವರೊಡನೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ದಾಗಿಯೂ, ಶಶಿಭೂಷಣ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಕೋಪಗೊಂಡು ಪೋಲೀಸ್ ಪ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ತೊಂದರೆಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ತಾವು ಕಂಡೆವೆಂದೂ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳಿದರು.

ಬೈಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದೋಣಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಾನು ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಹೊಡೆದನೆಂದು ಶಶಿಭೂಷಣ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆದರೆ ಬಲೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೂ, ಬೆಸ್ತರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದ್ದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಶಶಿಭೂಷಣನಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಯಿತೋ ಅದನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವೆನ್ನಲು ಎಡೆಯಿಲ್ಲ ಅದರಿಂದಲೇ ಶಾಸ್ತಿ ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಛಾಜುಗಳೂ, ಹೊಡೆದದ್ದು, ಅತಿಕ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ, ಪೋಲೀಸರ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿ, ಇತ್ಯಾದಿ—ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಅವನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಾಕ್ಷಿ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಶಶಿಭೂಷಣ ತನ್ನ ಆ ಸಣ್ಣ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಐದು ವರ್ಷ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರ ತಂದೆ ಅಪೀಲು ಮಾಡಲು ದ್ಯುಕ್ತರಾದರು. ಅವರನ್ನು ಶಶಿಭೂಷಣ ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ತಡೆದನು. ಜೈಲೇ ಉತ್ತಮ! ಕಬ್ಬಿಣದ ಬೇಡಿ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದು. ಆದರೆ ಜೈಲಿನ ಹೊರಗಡೆ ಇರುವ ಸ್ವಾಧೀನತೆ ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದೂಡುವದು. ಇನ್ನು ಸತ್ಸಂಗದ ಸಂಗತಿ ಹೇಳುವಿರಾದರೆ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವ ಕೃತಘ್ನ ಕಾಪುರುಷರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಮೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ—ಸ್ಥಳ ಸ್ವಲ್ಪವೇ—ಹೊರಗೆ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚು—ಎಂದನು.

ದಶನು ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಶಶಿಭೂಷಣ ಜೈಲಿಗೆ ಹೋದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅವನ ತಂದೆ ಕಾಲವಾದರು. ಅವನಿಗೆ ಹಿರಿಯರು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಒಡಹಟ್ಟಿ ದವನೊಬ್ಬ ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಧ್ಯಸ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದ. ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ವೇಲ್ಡ್ ಆಗುವಂತೆನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಠ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಯೊಡನೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ನೆಲ ಸಿದ್ದನು. ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಹರಕುವಾರ ನಾನಾ ಸಂಚಿನಿಂದ ನುಂಗಿದನು.

ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಬಂದೀವಾನರು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದು ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಲು ಸುಕಟ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಪಾಲಿಗೆತ್ತು. ಅದರೂ ಐದು ವರ್ಷ ಗಳ ಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು.

ವತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಸವೆದ ಮೈ ಮತ್ತು ಶೂನ್ಯ ಹೃದಯ ದೊಡನೆ ಶಶಿಭೂಷಣ ಜೈಲಿಗೋಡೆಯ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ನಿಂತನು. ಸ್ವಾಧೀ ನತೆ ಹೊಂದಿದನು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜೈಲಿನ ಹೊರಗೆ ಅವನಿಗೆ ವತ್ತೆ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ವತ್ತೆ ಎನೇ ಆಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ಮನೆಯಲ್ಲಿದೆ, ತನ್ನವಲ್ಲದೆ, ಸಮಾಜವಿಲ್ಲದೆ, ಅವನೊಬ್ಬನ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಸಂಚ ಅತ್ಯಂತ ಶೂನ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಜೀವನ ಯಾತ್ರೆಯ ಕಿತ್ತು ನೋಡ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಪುನಃ ಮತ್ತಿಲ್ಲದ ಆರಂಭಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಷಯ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ಅವನಿರಿದಿನಲ್ಲಿ ಜೋಡಿ ಕುದುರೆ ಸಾರೋಟೊಂದು ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಒಬ್ಬ ಆಳು ಬಂದು “ ತಮ್ಮ ಹೆಸರು ಶಶಿಭೂಷಣ ಬಾಬು, ಎಂದೇನು? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು

ಆತ “ ಹೌದು ” ಎಂದನು

ಅವನು ಅಕ್ಷಣ ಸಾರೋಟಿನ ಕದ ತೆರೆದು ಅವನು ಹತ್ತವುದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದನು

ಆತ ಅಶ್ಚರ್ಯದೊಡನೆ—“ ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕು ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಆಳು—“ನಮ್ಮ ಒಡೆಯರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕರೆತರಲು ಹೇಳಿರುವರು”
ಎಂದನು

ದಾರಿಹೋಕರ ಕುತೂಹಲಭರಿತ ದೃಷ್ಟಿ ಅಸಹನೀಯವಾಗಲು ಆತ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಚರ್ಚೆಗೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತನು. ಇದರಲ್ಲೇನೋ ತಪ್ಪಾಗಿದೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾದರೊಂದು ಕಡೆ ಹೋಗ ಬೇಕಲ್ಲ ಹಾಗಲ್ಲ, ಈ ತಪ್ಪಿನ ಮೂಲಕವೇ ಹೊಸ ಬಾಳುವೆ ಆರಂಭ ವಾದರೂ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಅಂದಕೊಂಡನು.

ಆ ದಿನವೂ ಮೋಡ ಮತ್ತು ಬಿಸಿಲು ಆಕಾಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾದಿಯ ಮಗ್ಗುಲ ಮಳೆಯ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಅಚ್ಚುಹಸುರಾದ ಗದ್ದೆಯ ನೆಲೆ ನೆರಳು ಬೆಳಕು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂತಯಮಾಳದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ರಥ ನಿಂತಿತ್ತು. ಅದರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿಲ್ಲರೆ ಅಂಗಡಿಯ ಇದಿರಿಸಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತುಕರ ಗುಂಪೊಂದು ತುಂಬಾರಿ, ಜಾಗಟೆ, ತಾಳ ಮೇಳಗಳೊಡನೆ,

ಬಾರಯ್ಯ ಬಾ. ತಿರುಗಿ ಬಾ—ಓ ನಾಥ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾ

ನನ್ನ ಕ್ಷುಧಿತ ತೃಪ್ತ ತಾಸಿತ ಚಿತ್ತಬಂಧುರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾ
ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಗಾಡಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು ಕೀರ್ತನೆಯ ಸದ್ದು ಕ್ರಮೇಣ ದೂರದಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಕಿವಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಓ ನಿಷ್ಕುರ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾ, ನನ್ನ ಕರುಣ ಕೋಮಲ ಬಾ.

ಓ ಸಜಲ-ಜಲದ ಸ್ನಿಗ್ಧ ಕಾಂತ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾ.

ಕೀರ್ತನೆಯ ಮಾತುಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರೇಣವಾಗಿ ಆಸ್ಪುಟವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಹಾಡಿನ ಛಂದಸ್ಸನ್ನನುಸರಿಸಿ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಹೃದಯ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಂದೋಲನ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ವನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಗಾಯಗುಟ್ಟುತ್ತ ಪದಗಳ ಹಿಂದೆ ಪದಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುತ್ತ ನಡೆದನು. ರಚನೆ ನಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು.

ನನ್ನ ನಿತ್ಯ ಸುಖನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾ, ನನ್ನ ಚಿರದುಃಖ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾ

ನನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಖದುಃಖ-ಮಂಥನ-ಧನ ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾ,

ನನ್ನ ಚಿರವಾಂಛಿತನೆ ಬಾ, ನನ್ನ ಚಿರ ಸಂಚಿತನೆ ಬಾ!

ಓ ಚಂಚಲ! ಹೇ ಚಿರಂತನ! ಭುಜಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾ,
 ನನ್ನ ಶಯನದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾ!
 ನನ್ನ ಮುಖದ ನಗುವಿನಲ್ಲಿ ಬಾರಯ್ಯಾ,
 ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಸಲಿಲದಲ್ಲಿ ಬಾರೋ
 ನನ್ನ ಅದರದಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಛಲನೆಯಲ್ಲಿ,
 ನನ್ನ ಅಭಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾರೋ!
 ನನ್ನ ಸರ್ವ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಾ! ಸರ್ವ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲಿ ಬಾ
 ನನ್ನ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮ ಸಾಧನಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರಣದಲ್ಲಿ ಬಾರಯ್ಯಾ!

ಗಾಡಿ ಮೋಟೊಗೋಡೆ ಸುತ್ತಲಿರುವ ತೋಟವುಂಟಾದಷ್ಟು ಹೊಕ್ಕು
 ಎರಡುತನನ ಮನೆಯೊಂದರ ಇವರಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು, ಆಗ ಶಶಿಭೂಷಣನ
 ಸಂಗೀತ ನಿಂತಿತು

ಅವನು ಏನೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸದೆ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ
 ಹೋದನು.

ಯಾವ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತನೋ ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕು
 ನಲ್ಲೂ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕನ್ನಡಿಯ ಬೀರುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರ ವರ್ಣದ ವಿಚಿತ್ರ
 ಹೊದಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಸಾಲಸಾಲಾಗಿ ಇದ್ದವು. ಆ ನೋಟ ಕಂಡೊ
 ಡನೆ ಅವನ ಪುರಾತನ ಜೀವನ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಕಾರಾಗೃಹದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ
 ಹೊಂದಿತು. ಚಿನ್ನದ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ನಾನಾವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಒರೆದಿದ್ದ
 ಪುಸ್ತಕಗಳು ಆನಂದಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಸುಪರಿಚಿತ ರತ್ನಖಚಿತ
 ಸಿಂಹದ್ವಾರದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ವೇಜಿನವೇಲೂ ಏನೇನೋ ಇತ್ತು. ಶಶಿಭೂಷಣ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹ
 ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಬಗ್ಗಿ ನೋಡಿದನು. ಒಂದು ಮುರಿದ ಸ್ಲೇಟು, ಅದರವೇಲೆ
 ಕೆಲವು ಹಳೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಒಂದು ಹರಕಲು ವಗ್ಗಿ ಪುಸ್ತಕ, ಕಥಾಮಾಲೆ
 ಮತ್ತು ಒಂದು ಪ್ರತಿ ಕಾಶೀ ರಾಮದಾಸನ ವಚನಾರ್ಥ ಇತ್ತು.

ಸ್ಲೇಟಿನ ಮರದ ಚೌಕಟಿನ ವೇಲೆ ಶಶಿಭೂಷಣನ ಕೈಬರಹದಲ್ಲಿ,
 ಶಾಯಿಯಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ—ಗಿರಿಬಾಲಾ ದೇವೀ ಎಂದು ಒರೆದಿತ್ತು.
 ಹಾಗೆಯೇ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಕೈಬರಹದಲ್ಲಿ ಈ ಒಂದು ಹೆಸರು
 ಬರೆದಿತ್ತು.

ಶಶಿಭೂಷಣನಿಗೆ ತಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನೆಂಬುದು ಅರಿವಾಯಿತು. ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ತದ ಓಟ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ತೆರೆದ ಕಿಟಕಿಯ ಮೂಲಕ ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದನು. ಅಲ್ಲೇನು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತು ? ಸಲಾಕಿ ಹಾಕಿದ ಆ ಸಣ್ಣ ಕೊಟಡಿ — ಆ ಡೋರಿಯಾ ಬಟ್ಟೆ ಉಟ್ಟ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಆ ಶಾಂತಿಮಯ ನಿಶ್ಚಿಂತ ನಿಭೃತ ಜೀವನ ಯಾತ್ರೆ.

ಅಂದಿನ ಆ ಸುಖದ ಜೀವನ ಏನೇನೋ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಅಥವಾ ಅತ್ಯಧಿಕ ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿನದವೇಲೆ ದಿನಗಳು ಕ್ಷುದ್ರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕ್ಷುದ್ರ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಅರಿವಾಗದೆಯೇ ಕಳೆದುಕೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಅವನ ಸ್ವಂತ ಅಧ್ಯಯನದ ನಡವೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳ ಅಧ್ಯಾಪನ ತುಚ್ಛ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಎಣಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅದರೆ ಹಳ್ಳಿಯೊಳಗಿನ ಆ ನಿರ್ಜನ ದಿನಯಾಪನೆ ಆ ತುಚ್ಛ ಶಾಂತಿ, ಆ ಕ್ಷುದ್ರ ಸುಖ, ಆ ಕ್ಷುದ್ರ ಬಾಲೆಯ ಕ್ಷುದ್ರ ಮುಖ ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ವರ್ಗದಂತೆ ದೇಶಕಾಲದ ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲಿಯನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಆಸೆಯ ರಾಜ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯ ಛಾಯೆಯ ನಡುವೆ ವಿರಾಜಿಸತೊಡಗಿತು. ಅಂದಿನ ಆ ಎಲ್ಲ ನೋಟ ಮತ್ತು ನೆನಪು ಇಂದಿನ ಈ ಮಳೆಯಿಂದ ಮಂಕಾದ ಬೆಳಗಿನ ಆ ಬೆಳಕಿನ ಸಂಗಡ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಧ್ಯೆ ವೃದುಗಂಜಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕೀರ್ತನೆಯ ಹಾಡಿನ ಸಂಗಡ ಬೆರೆತು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂಗೀತಮಯ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯ ಅಪೂರ್ವ ರೂಪ ಧರಿಸಿತು. ಆ ಕಾಡಿನಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಕೆಸರು ತುಂಬಿದ ಕಿರಿದಾದ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಅನಾದೃಶ ವ್ಯಥಿತ ಬಾಲಿಕೆಯ ಅಭಿಮಾನ-ಮಲಿನ ಮುಖದ ಕೊನೆಯ ನೆನಪು ವಿಧಾತ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಅಸಾಧಾರಣ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಅಪೂರ್ವ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಅತಿ ಗಭೀರ ಅತಿ ವೇದನೆಯಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಚಿತ ದಂತೆ ಅವನ ಮಾನಸಪಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲವಾಯಿತು. ಅದರ ಸಂಗಡಲೇ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕರುಣಸ್ವರ ಬಾಜಿಸತೊಡಗಿತು. ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮುಖದವೇಲೆ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವಹೃದಯದ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದೊಂದು ದುಃಖ ತನ್ನ ನೆರಳನ್ನು ಬೀಳಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಶಶಿಭೂಷಣ ಎರಡು ಕೈಗಳ ನಡುವೆ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಆ ವೇದನವೇಲೆ ಆ ಸ್ಲೇಟು ಪುಸ್ತಕಗಳ ವೇಲೆ ಮುಖ

ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಹು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ಬಹು ಹಿಂದಿನ ಕನಸನ್ನು ಕಾಣ ತೊಡಗದನು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಅನಂತರ ವೃದು ಶಬ್ದದಿಂದ ಚಕಿತನಾಗಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದನು. ಅವನ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣುಹಂಪಲು ವಿ.ಠಾಯಿ ಇಟ್ಟು ಗಿರಿಬಾಲೆ ಸವಿಸಾಡದಲ್ಲಿ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು ಆತ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ದೊಡನೆ ಮೈವೇಲೆ ಒಡನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬಿಳಿಯ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟ ವಿಧವೆಯ ವೇಷ ಧರಿಸಿದ್ದ ಗಿರಿಬಾಲೆ ಅವನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು.

ವಿಧವೆ ಎದ್ದುನಿಂತು ಶೀರ್ಣಮುಖ ಮಲಿನವರ್ಣ ಭಗ್ನಶರೀರದ ಶಶಿಭೂಷಣ. ಕಡಿ ಕರಣಸ್ವಿಗ್ಧ ನೇತ್ರದಿಂದ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದಳು—ಆಗ ಅವಳೆರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಎರಡು ಕೆನ್ನೆಗಳಮೇಲೆ ಕಣ್ಣೀರು ಹರಿಯ ತೊಡಗಿತು.

ಶಶಿಭೂಷಣ ಅವಳ ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲಿತ್ತಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಮಾತೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಕಣ್ಣೀರು ಅವನ ಮಾತಿನ ಮಾರ್ಗ ವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿತು. ಮಾತು ಮತ್ತು ಕಣ್ಣೀರು ಎರಡೂ ನಿರುಪಾಯಭಾವ ದಿಂದ ಹೃದಯದ ಮಂದೆ ಕಾಲದ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ನಿಂತಿತು ಆ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ದಳ ಭಿಕ್ಷೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಮಹಡಿಯ ಮನೆಯ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತರು ಮತ್ತು 'ಬಾರಯ್ಯ—ಬಾರೋ—' ಎಂದು ಪುನಃಪುನಃ ಹೇಳುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

(ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೯೩)

ಪುಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯವರ ಪುನರ್ಜನ್ಮ

೧

ರಾಯ್ ಚರಣ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಬಾಬುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾಗ ಅವನ ವಯಸ್ಸು ಹನ್ನೊಂದು. ಯಶೋಹರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಊರು ನೀಲವಾದ ತಲೆಗೂದಲು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಕ್ರಮೇಣ ಧಳಧಳಸುವ ದೃಢಶರೀರದ ಹುಡುಗ. ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಸ್ಥ. ಅವನ ಒಡೆಯರುಗಳೂ ಕಾಯಸ್ಥರೇ. ಬಾಬುಗಳ ಒಂದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಗವೊಂದನ್ನು ಸಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವಾಡುವುದು ಅವನ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಆ ಮಗು ರಾಯ್ ಚರಣನ ಕಂಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ಕೂಲ, ಸ್ಕೂಲಿನಿಂದ ಕಾಲೇಜು ; ಕೊನೆಗೆ ಕಾಲೇಜು ಬಿಟ್ಟು ಮುನ್ಸಿಫ್‌ಗಿರಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟನು. ರಾಯ್ ಚರಣ ಈಗಲೂ ಅವನ ಆಳಾಗಿದ್ದ.

ಅವನಿಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಯಜಮಾನರು ಹೆಚ್ಚಿದರು. ಯಜಮಾನಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು ಅನುಕೂಲ್ ಬಾಬುಗಳ ಮೇಲೆ ಇದುವರೆಗೆ ರಾಯ್ ಚರಣನ ಅಧಿಕಾರವೆಷ್ಟಿತ್ತೋ ಅದರ ಬಹು ಭಾಗ ಹೊಸ ಯಜಮಾನಿಯ ಕೈಸೇರಿತು.

ಆದರೆ ಯಜಮಾನಿ ರಾಯ್ ಚರಣನ ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಾರ ಕಸಿದು ಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಹೊಸದೊಂದು ಅಧಿಕಾರ ಹೊರಿಸಿ ಸರಿದೂಗಿಸಿದ್ದಳು. ಅನುಕೂಲ್ ಬಾಬುಗಳಿಗೆ ಗಂಡು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಗಳಾಗಿದ್ದವು ರಾಯ್ ಚರಣ ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಅವನನ್ನು ಅತಿ ಉತ್ಸಾಹದೊಡನೆ ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಬಹಳ ನಿಪುಣತೆಯೊಡನೆ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ಎಸೆದು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಮುಖದ ಹತ್ತಿರ ಸದ್ದಿನೊಡನೆ ತಲೆ ಆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಯಾವ ಬಗೆಯ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಅಸಂಗತ ಪ್ರಶ್ನೆ

ಗಳನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಮಗು ರಾಯಚರಣನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಪುಳಕಗೊಂಡು ನಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೊನೆಗೆ ಹುಡುಗ ಅಂಬೆಗಾಲಿಟ್ಟು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಹೊಸಿಲು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದ ಯಾರಾದರೂ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದರೆ ಕಿಲಕಿಲನೆ ನಕ್ಕು ವೇಗವಾಗಿ ನಿರಾಸದವಾದಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಗ ರಾಯಚರಣ ಅವನ ಅಸಾಧಾರಣ ಚಾತುರ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಿದ್ದ. ತಾಯಿ ಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ “ಅಮ್ಮಾ, ನಿಮ್ಮ ಮಗ ದೊಡ್ಡವನಾದರೆ ಜಡ್ಡಿಯಾಗುವ. ಐದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಸಂಪಾದಿಸುವ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ.

ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಮಗುವೇ ಆಗಲಿ ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸಲು ದಾಟುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಅಸಂಭವ ಚಾತುರ್ಯದ ಪರಿಚಯ ಕೊಡಬಲ್ಲುದೆಂಬ ವಿಷಯ ರಾಯಚರಣನ ಯೋಚನೆಗೆ ನಿಲುಕದಾಗಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಜಡ್ಡಿಯಾಗಲಿರುವವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಯಾವುದೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕೊನೆಗೆ ಮಗು ತಾರುಮಾರಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಹಾಕುತ್ತ ನಡೆಯತೊಡಗಲು, ಅದೊಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಘಟನೆಯಾಯಿತು. ಅಮ್ಮನನ್ನು ‘ಮ್ಮಾ’ ಎಂದೂ, ಅತ್ತೆಯನ್ನು ‘ತೇ’ ಎಂದೂ, ರಾಯಚರಣನನ್ನು ‘ಚನ್ನ’ ಎಂದೂ ಮಾತ ನಾಡಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ರಾಯಚರಣ ಆ ಸಂಗತಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕ್ಕಿದವರೊಡನೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ.

ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಅಮ್ಮನನ್ನು ‘ಮ್ಮಾ’ ಎಂದೂ ಅತ್ತೆಯನ್ನು ‘ತೇ’ ಎಂದೂ ಕರೆದು, ನನ್ನನ್ನು ‘ಚನ್ನ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾನಲ್ಲ ಸಾವಾನ್ಯ ಮಗುವಿನ ಮೆದುಳಿಗೆ ಇಂತಹ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಗೆ ಲಭಿಸಿತು ಹೇಳಲು ಅಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಅನ್ನವ. ವಯಸ್ಕನಾದವನೊಬ್ಬ ಈ ತರಹ ಸಾವಾನ್ಯಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಸಿದರೂ ಜಡ್ಡಿಯ ಪದವಿ ಸಿಕ್ಕುವುದೆಂದು ಜನಗಳಿಗೆ ಸಂವೇಹವಾಗುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ರಾಯಚರಣ ಕುದುರೆಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಜಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆ ಮಗುವಿನೊಡನೆ

ವಲ್ಲಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಸೋತು ಭೂಮಿಯ ವೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಮಹಾ ಗದ್ದಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲಬಾಬುಗಳಿಗೆ ಪದ್ಮಾತೀರದ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ವರ್ಗವಾಯಿತು. ಬಾಬುಗಳು ತಮ್ಮ ಮಗುವಿಗಾಗಿ ಕಲ್ಕತ್ತೆಯಿಂದ ಕೈಗಾಡಿಯೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋದರು. ಮುಖಮಲ್ ಅಂಗಿ ಮತ್ತು ತಲೆಯವೇಲೆ ಸರಿಗೆಯ ಟೋಪಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಬಳೆ ಮತ್ತು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಎಳೆ ಗೆಜ್ಜೆ ತೊಡಿಸಿ, ರಾಯ್ ಚರಣ ನವಕುಮಾರ ನನ್ನು ಎರಡು ಹೊತ್ತೂ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಸವಾರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ.

ಮಳೆಗಾಲ ಬಂದಿತು. ಹಸಿದ ಪದ್ಮೆ ಉದ್ಯಾನವನ ಗ್ರಾಮ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಳು. ಮರಳುದಡದ ವೇಲಿನ ಜೊಂಡು ಮತ್ತು ಕಾಡು ಸರ್ವೆ ಗಿಡಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವು. ದಡ ಕೂಸಿದು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಥಸ್ ಥಸ್ ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಹತ್ತದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಪ್ರತಿಭ್ರಮಿಸಿದವು ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ನೋವೆ ಸು ರಾಶಿ ನದಿಯ ತೀವ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಿಸಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನೋಡ ಕವಿತ್ತು ಆದರೆ ಮಳೆ ಬರುವ ಸಂದರ್ಭವೇನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ರಾಯ್ ಚರಣನ ಚಂಚಲ ಸ್ವಭಾವದ ಚಿಕ್ಕ ಯಜಮಾನ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರದೆ ಹೋದನು. ಗಾಡ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತನು. ರಾಯ್ ಚರಣ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಗಾಡಿ ತಳ್ಳಿಕೊಂಡು ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಯ ಹತ್ತಿರ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು. ನದಿಯಲ್ಲಿ ಒದಾದರೂ ನಾವೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದಡದಲ್ಲಿ ಒದಾದರೂ ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿ ಇರಲಿಲ್ಲ—ನೋಡದ ಸಂದಿಯಿಂದ ಆಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಜನಹೀನವಾದ ಮರಳುದಿಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಹೊಳಪಿನೊಡನೆ ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ನಿಸ್ತಬ್ಧತೆಯ ನಡುವೆ ಮಗು ಧಟ್ಟನೆ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಬೆರಳು ತೋರಿ 'ಚನ್ನ, ಹೂ' ಎಂದನು.

ಸ್ವಲ್ಪವೇ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೆಸರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಕದಂಬ ವೃಕ್ಷದವೇಲಿನ ಕೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕದಂಬ ಪುಷ್ಪಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು.

ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ರಾಯಚರಣ ಕಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಿ ಕದಂಬ ಪುಷ್ಪಗಳ ಗಾಡಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆದಕ್ಕೆ ದಾರ ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆ ಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಅನಂದವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಆ ದಿನವೆಲ್ಲ ರಾಯಚರಣ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಲಗಾಮು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುದುರೆಯಾಗಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕುದುರೆಯಿಂದ ಅವನು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಸೈಸಿನ ಪದವಿಗೆ ಉತ್ತೀರ್ಣನಾಗಿದ್ದ.

ಕೆಸರು ದಾಟಿ ಹೂ ಕೊಯ್ಯುಹೋಗಲು ರಾಯಚರಣನಿಗೆ ಮನ ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಕ್ಷಣ ಬೇರೆ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕೈತೋರಿ “ನೋಡು, ನೋಡು” ಅದೋ ನೋಡು ಹಕ್ಕಿ—ಅದೊ ಹಾರಿಯೇ ಹೋಯಿತು. ಹಕ್ಕಿ—ಬಾ ಬಾ” ಎಂದು ಎಡೆಬಿಡದೆ ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಗುತ್ತ ವೇಗವಾಗಿ ಗಾಡಿ ತಳ್ಳಿ ತೊಡಗಿದನು.

ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಜಡ್ಡಿಯಾಗಬಹುದಾದ ಸಂಭವವಿರುವ ಹುಡುಗನನ್ನು ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಉಪಾಯದಿಂದ ವರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವುದು ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಯತ್ನ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಾಲ್ಕುದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಾಕರ್ಷಿಸುವ ವಸ್ತು ಎನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಕಲ್ಪನೆಯ ಹಕ್ಕಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೂತ್ತು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದು.

ರಾಯಚರಣ ಆಗ “ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರು. ನಾನು ಭಟ್ಟನೆ ಹೋಗಿ ಹೂ ಕಿತ್ತು ತರುತ್ತೇನೆ. ಜೋಕೆ ನೀರನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೇ ನಂದರೂ ಹೋದೀಯೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪಂಚೆ ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿ ಕದಂಬ ವೃಕ್ಷದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ಆದರೆ ನೀರನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡವೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ ಹೋಗಿದ್ದ ನಲ್ಲ, ಅದರಿಂದ ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಕದಂಬವೃಕ್ಷದ ಕಡೆಯಿಂದ ನೀರನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಯಿತು. ನೀರು ಭಲಭಲನೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿತು. ತುಂಬಿತನಮಾಡಿ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ರಾಯಚರಣನ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರವಾಹ ನಗುತ್ತ ಕೂಗಾಡುತ್ತ ಬೇಡವೆಂದಕಡೆಗೆ ಓಡಿ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು.

ಅವರುಗಳ ಆ ತುಂಬಿ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಈ ಮಾನವ ಶಿಶುವಿನ ಚಿತ್ತ ಚಂಚಲಗೊಂಡಿತು. ಗಾಡಿಯಿಂದ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಇಳಿದು ನೀರನ ಕಡೆಗೆ ಹೋದನು—ಉದ್ದವಾದ ಕಡ್ಡಿಯೊಂದನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಗಾಳ

ವೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಗ್ಗಿ ವಿಾನು ಹಿಡಿಯತೊಡಗಿದನು. ತುಂಟೆ ಮಕ್ಕಳ ಸಮೂಹ ಈ ಮಗುವನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಆಟದ ಮನೆಗೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಒಮ್ಮೆ ಧಸ್ ಎಂದು ಸದ್ದಾಯಿತು ಆದರೆ ತುಂಬಿದ ಪದ್ಮಾಶೀರದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಕೇಳಬರುವವು ರಾಯ್ ಚರಣ ಸೆಂಗು ತುಂಬ ಹೂ ಕೊಯ್ದನು. ಗಿಡದಿಂದ ಇಳಿದು ನಗುಮುಖದೊಡನೆ ಗಾಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಲು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಲು ಎಲ್ಲೂ ಯಾರ ಸುಳಿವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಯ್ ಚರಣನ ರಕ್ತ ಹಿಮದಂತಾಯಿತು. ಇಡೀ ಪ್ರಸಂಚ ಮಲಿನ ವಿವರ್ಣ ಹೊಗೆಯಂತೆ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಬಿರಿದ ಎದೆಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನದೊಡನೆ ಚಿತ್ತಾರಮಾಡಿ—ಸಾವಿಾ, ಪುಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿ—ಕಂದಾ—ಅಣ್ಣಾ—ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡನು.

ಆದರೆ 'ಚನ್ನ' ಎಂದು ಯಾರೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ತುಂಟೆತನ ಮಾಡಿದ ಯಾವ ಮಗುವಿನ ಕಂಠದ ಹಾಸ್ಯದ ಧ್ವನಿಯೂ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಛಲಛಲ ಕಲಕಲ ನಾದದೊಡನೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ತಾನು ಏನನ್ನೂ ಅರಿಯದಂತೆಯೂ, ಪ್ರಸಂಚದ ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ತನಗೆ ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರವೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆಯೂ ಅದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತ ಬರಲು ಉತ್ಕಂಠಿತೆಯಾದ ತಾಯಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ಜನರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದಳು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಲಾಂದ್ರ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಜನನದೀಶೀರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ರಾಯ್ ಚರಣ—ಸಾವಿಾ, ಪುಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿ—ಎಂದು ಗುಟ್ಟುಹಿಡಿದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದದನ್ನು ಕಂಡರು ಕೊನೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ರಾಯ್ ಚರಣ ಧೊಕ್ಕನೆ ಯಜಮಾನಿಯ ಕಾಲಬಳಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ 'ನಾನು ಅರಿಯೆ—ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು.

ಈ ಕೆಲಸ ಪದ್ಮೆಯದೇದೇ ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಹಳ್ಳಿಯ ಅರಗಿನಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕೊರನುರ ಗುಂಪೊಂದರನೇಲೆ

ಸಂದೇಹಪಡದಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಮಯ ರಾಯ್ ಚರಣನೇ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಿ ದ್ದರೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ಯಜಮಾನಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂದೇಹವಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚೇಕೆ ಅವನನ್ನು ಕರೆದು ಅತ್ಯಂತ ಅನುನಯದೊಡನೆ—“ ನೀನು ನನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡು. ನೀನು ಎಷ್ಟು ಹಣ ಬೇಡಿದರೂ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಯ್ ಚರಣ ಸುವ್ಮನೆ ತಲೆ ಚಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ಒಡತಿ ಅವನನ್ನು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಳು.

ಅನುಕೂಲ್ ಬಾಬುಗಳು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ಅನ್ಯಾಯದ ಸಂದೇಹ ದೂರಪಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದರು ‘ರಾಯ್ ಚರಣ ಇಂತಹ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ತಾನೆ ಮಾಡಿಯಾನು’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ‘ಯಾಕೆ ಮಗುವಿನ ಮೈಮೇಲೆ ಭಂಗಾರದ ಒಡವೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೆ’ ಎಂದು ಆಕೆ ಹೇಳಿದರು.

೨

ರಾಯ್ ಚರಣ ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದನು. ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳು ಅವನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆಗುವ ಆಶೆಯೂ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಂಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದೈವನಶಾತ್ ವರ್ಷವಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ವಧ್ಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಗು ಒಂದನ್ನು ಹೆತ್ತು ಇಹವ್ಯಾಪಾರ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಹೊಸದಾಗಿ ಹಟ್ಟಿದ ಈ ಮಗುವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಯ್ ಚರಣನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದ್ವೇಷ ಮೂಡಿತು. ಇದು ವಂಚನೆಯಿಂದ ‘ಪುಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿ’ ಯವರ ಸ್ಥಾನ ಆಕ್ರಮಿಸಲು ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಿದನು. ಒಡೆಯನ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇಲಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಪುತ್ರಸುಖ ಅನುಭವಿಸುವುದು ಮಹಾ ಪಾಪಕಾರ್ಯವೆಂದು ಅಂದುಕೊಂಡನು. ರಾಯ್ ಚರಣನ ವಿಧವೆ ಸೋದರಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದಾದರೆ ಈ ಮಗು ಪ್ರಪಂಚದ ವಾಯುವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಈ ಮಗುವೂ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ಹೊಸಿಲು ದಾಟಲು ಆರಂಭಿಸಿತು, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ನಿಷೇಧವನ್ನೂ

ಅಲಕ್ಷಿಸಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಪ್ರಕಟಿಸತೊಡಗಿತು. ಅಷ್ಟೇಕೆ—ಇದರ ಧ್ವನಿ, ನಗು, ಅಳು ಎಲ್ಲವೂ ಬಹು ವಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಮಗುವಿನ ದರಂತೆಯೇ ಇತ್ತು ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಇದರ ಅಳು ಕೇಳಿದಾಗ ರಾಯ್ ಚರಣನ ಎದೆ ಧಟ್ಟನೆ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕ ಯಜಮಾನ ರಾಯ್ ಚರಣನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಅಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಫೇಲ್‌ನಾ*—ರಾಯ್‌ಚರಣನ ತಂಗಿ ಈ ಮಗುವಿಗೆ ಫೇಲ್‌ನಾ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅತ್ತೆಯನ್ನು ಅತ್ತೆ ಎಂದು ಕರೆದನು. ಆ ಪರಿಚಿತ ದನಿ ಕೇಳಿ ಒಂದು ದಿನ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ರಾಯ್‌ಚರಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—ಹಾಗಾದರೆ 'ಪುಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಗೆ' ನನ್ನವೇಲಿನ ಮಾಯೆ ಬಿಡಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ ಅವನಂತೂ ನನ್ನ ವನೆಯಲ್ಲೇ ಒಂದು ಜನ್ಮವೆತ್ತಿರುವನು ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡನು.

ಈ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಹಲವು ಅಖಂಡನೀಯ ಯುಕ್ತಿಗಳಿದ್ದವು. ಒಂದನೆಯದಾಗಿ ಆ ಮಗು ಹೋದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಹುಟ್ಟಿತು ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಎನ್ನುವುದು ಖಂಡಿತ ಹೆಂಡತಿಯ ಅದೃಷ್ಟಮಾತ್ರದಿಂದ ಎನ್ನುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಇವನೂ ಅಂಬೆಗಾಲಿಡುವನು, ತಾರುಮಾರಾಗಿ ನಡೆಯುವನು, ಅತ್ತೆಯನ್ನು 'ತೇ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ್ಯಾವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಜಡ್ಡಿಯಾಗುವ ಸಂಭವವಿದ್ದಿತೋ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಇವನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಆಗ ಯಜಮಾನಿಯು ಆ ದಾರುಣ ಸಂದೇಹದ ಸಂಗತಿ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ನೆನಪಾಯಿತು—ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡವನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ—“ಆಹಾ! ಹೆತ್ತ ಕರುಳಲ್ಲವೆ. ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಯಾರು ಕದ್ದಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು” ಎಂದನು. ಆಗ ಇಷ್ಟು ದಿನ ಮಗುವನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯ

* ಫೇಲ್‌ನಾ—ಬಿಸಾಡಲ್ಪಟ್ಟವನು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ತಿಪ್ಪಯ್ಯ' ಎಂದರ್ಥ.

ಮಾಡಿದನಲ್ಲ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಸಶ್ಚಾತ್ಮಕಪಟ್ಟನ್ನು ಪುನಃ ಮಗುವಿನ ಹತ್ತಿರ ವಶವಾದನು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಫೇಲ್‌ನಾವನ್ನು ರಾಯಚರಣ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರ ಮಗುವಿನಂತೆ ಸಾಕತೊಡಗಿದನು. ಮುಖಮಲ್ ಅಂಗಿ ಕೊಂಡುಕೊಟ್ಟನು. ಸರಿಗೆಯ ಟೋಪಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟನು. ಸತ್ತ ಹೆಂಡತಿಯ ಒಡವೆ ಕರಗಿಸಿ ಕಾಪುಬಳೆಗಳನ ಮಾಡಿಸಿದನು. ನೆರೆಹೊರೆಯ ಯಾವ ಮಗುವಿನೊಡ ನೆಯೂ ಅನನನ್ನು ಕಲಿಯಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ತಾನೇ ಅವನ ಆಟದ ಸಂಗಡಗನಾಗಿದ್ದನು. ನೆರೆಹೊರೆಯ ಹುಡುಗರು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅವ ನನ್ನು 'ದೊರೇ ಮಗ, ನವಾಬರ ಮಗ' ಎಂದು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಊರ ಜನರು ರಾಯಚರಣನ ಈ ಹಚ್ಚು ನಡವಳಿಕೆ ನೋಡಿ ಅಶ್ಚರ್ಯ ಪಟ್ಟರು.

ಫೇಲ್‌ನಾವಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ವಯಸ್ಸುಗಳು ರಾಯಚರಣ ಆಗ ತನ್ನ ಮನೆಮಠವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾರಿ ಹುಡುಗನನ್ನು ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಫೇಲ್‌ನಾವನ್ನು ವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು ತಾನು ಹೇಗೆ ಹೇಗೋ ಇರುತ್ತ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಊಟ, ಒಳ್ಳೆಯ ಉಡಿಗೆ, ಉತ್ತಮವಾದ ವಿದ್ಯೆ ಕೊಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ "ಮಗು! ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರುವೆಯೆಂದು ನಿನಗೆ ಯಾವ ತರಹದ ಕಷ್ಟವೂ ಒದಗದು" ಎಂದು ವನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುವು ಹುಡುಗ ಓದು ಬರಹದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗನಾಗಿ, ನೋಡಲು ಅಂದವಾಗಿ ದೃಢಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಲೆಗೂದಲು ಬಾಚಿ ಸರಿಸಡಿಸಿತೊಳು ವುದರಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಬಯಸುವವನೂ ಆದ. ಅಪ್ಪನನ್ನು ಅಪ್ಪನಂತೆ ನೋಡಲಾರದವನಾದ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ರಾಯಚರಣ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಾಗಿಯೂ, ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಭೃತ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ದೋಷವೂ ಇತ್ತು. ಅವನು ತಾನು ಫೇಲ್‌ನಾವಿನ ಅಪ್ಪನೆಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲರ ಇದಿರನಲ್ಲೂ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ಫೇಲ್‌ನಾ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ

ನಿಲಯದಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮುದಿ ರಾಯ್ ಚರಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಸದಾ ತಮಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಂದೆ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿಲ್ಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಫೇಲ್ ನಾ ಕೂಡ ಈ ತಮಾಷೆಯ ಮಾತುಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗ ವಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೂ ನಿಷ್ಕಪಟ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಸ್ವಭಾವದ ರಾಯ್ ಚರಣನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಫೇಲ್ ನಾವೂ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಂದೆಯಂತೆ ಅಲ್ಲ—ಆದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನುಗ್ರಹ ಕಲೆತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ರಾಯ್ ಚರಣ ಮುದುಕನಾಗುತ್ತ ಬಂದ ಅವನ ಯಜಮಾನ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸದಾ ತಪ್ಪು ಹಡುಕುತ್ತಿದ್ದ. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೈಯೂ ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಕೆಲಸದಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸದಾ ಮರೆತುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಸ್ವೂರ್ತ ಸಂಘ ಕೊಡುವ ಮನುಷ್ಯ ಮುದಿ ವಯಸ್ಸಿನ ಸಬಾಬು ಒಪ್ಪಲು ಬಯಸನು. ಇತ್ತ ರಾಯ್ ಚರಣ ಅಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾರಿ ತಂದಿದ್ದ ಹಣವೆಲ್ಲ ಮುಗಿಯುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಫೇಲ್ ನಾ ಈಗಿನ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳ ಅಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ಸದಾ ಗೊಣಗಿಟ್ಟಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

೩

ಒಂದು ದಿನ ರಾಯ್ ಚರಣ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟನು. ಫೇಲ್ ನಾವಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು—“ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿದೆ, ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಾರಾಸೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಲುಪಿದನು. ಅನುಕೂಲ್ ಬಾಬುಗಳು ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಿಫರಾದ್ದರು.

ಅನುಕೂಲನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಾಕೆ ಇನ್ನೂ ಮಗನ ದೇಖವನ್ನು ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾವಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಸಂಜೆಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಬುಗಳು ಕಛೇರಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಜಮಾನಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೊಬ್ಬನ ಹತ್ತಿರ ಸಂತಾನ ಬಯಸಿ ಬಹು ಬೆಲೆಯ ಮೂಲಿಕೆಯೊಂದನ್ನೂ ಅಶೀರ್ವಾದವನ್ನೂ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ‘ಅಮ್ಮನವರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ’ ಎಂದು ದನಿ ಕೇಳಿಸಿತು.

ಬಾಬುಗಳು—“ಯಾರದು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ರಾಯ್ ಚರಣ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, “ನಾನು ರಾಯ್ ಚರಣ” ಎಂದನು.

ಮುದುಕನನ್ನು ಕಂಡು ಅನುಕೂಲನ ಹೃದಯ ಕರಗಿತು. ಅವನ ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಹಜ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಅವನನ್ನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತು ಎತ್ತಿದರು.

ರಾಯ್ ಚರಣ ನಮನಕ್ಕು ‘ತಾಯಿಯವರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ನಮಸ್ಕರಿಸ ಬೇಕು’ ಎಂದನು.

ಅನುಕೂಲ್ ಬಾಬು ಅವನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಯಜಮಾನಿ ರಾಯ್ ಚರಣನನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಆದರಿಸಲಿಲ್ಲ; ರಾಯ್ ಚರಣ ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು “ಪ್ರಭೂ, ತಾಯೀ, ನಾನೇ ನಿಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಪದ್ಮೆಯೂ ಅಲ್ಲ. ಯಾರೂ ಅಲ್ಲ, ನಾನೇ ಆ ಕೃತಘ್ನ” ಎಂದನು.

ಅನುಕೂಲ್ ಬಾಬು—“ಎನಂದೆ! ಅವನೆಲ್ಲಿ” ಎಂದರು.

‘ಸ್ವಾವಿಾ, ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಇದಾನೆ. ನಾನು ನಾಳೆ ಕರೆತರುವೆ’ ಎಂದನು.

ಅಂದು ಭಾನುವಾರ ಕಛೇರಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಗಂಡಹೆಂಡಿರಿಬ್ಬರೂ ಆತ್ಮಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾದಿ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಫೇಲ್ ನಾವನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಾಯ್ ಚರಣ ಬಂದು ತಲಪಿದನು.

ಅನುಕೂಲನ ಹೆಂಡತಿಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೂ ಕೇಳದೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಯೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಅವನನ್ನು ತೊಡೆಯವೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿ ತಲೆಯನ್ನು ಆಘ್ರಣಿಸುತ್ತ, ತೃಪ್ತಿಯಾಗದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮುಖ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ ಅಳುತ್ತ ನಗುತ್ತ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗ ನೋಡಲು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದ ಉಡಿಗೆತೊಡಿಗೆ ನಡೆ ನುಡಿ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ಲಕ್ಷಣ ಎಳೆಷ್ಟೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ ನೋಡಲು ಅಂದವಾಗಿತ್ತು. ವಿನಯ ಮತ್ತು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅವನ ನಡತೆ ಕಂಡು ಅನುಕೂಲ ಬಾಬುಗಳ ಹೃದಯ ದಲ್ಲೂ ಥಟ್ಟನೆ ಪ್ರೀತಿ ಉಕ್ಕಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು.

ಆದರೂ ಆತ ಅವಿಚಲಿತ ಭಾವದಿಂದ 'ಏನಾದರೂ ಪ್ರಮಾಣ ವಿದೆಯೋ' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ರಾಯ್ ಚರಣ "ಇಂತಹ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಹೇಗೆತಾನೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯ. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ವಗವನ್ನು ಕದ್ದಿದ್ದೆನೆಂಬುದನ್ನು ಭಗವಂತನೊ ಬ್ಬನೇ ಒಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಅರಿಯರು" ಎಂದನು.

ಅನುಕೂಲ ಬಾಬುಗಳು ಯೋಚನೆಮಾಡಿ—"ಹುಡುಗ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಅದೆಷ್ಟು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಆದರಿಸಲಾ ರಂಭಿಸಿದಳು ಈಗ ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವುದು ಸರಿ ಯಲ್ಲ. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ನಂಬಲೇಬೇಕು. ಅದಲ್ಲದೆ ರಾಯ್ ಚರಣ ಇಂತಹ ಹುಡುಗನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದಾನು. ಮುದಿ ಭೃತ್ಯ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ನೋಸಮಾಡುವುದಾದರೂ ಏಕೆ" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು.

ಹುಡುಗನ ಸಂಗಡಲೂ ಮಾತು ಕತೆ ನಡೆಸಿ ಅವನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ರಾಯ್ ಚರಣನ ಸಂಗಡ ಇದ್ದನೆಂದೂ, ರಾಯ್ ಚರಣನನ್ನು ಅವನು ತಂದೆ ಯೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದನೆಂದೂ, ಆದರೆ ರಾಯ್ ಚರಣ ಮಾತ್ರ ಅವನಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಅಳಿಸಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವನೆಂದೂ ತಿಳಿದರು.

ಅನುಕೂಲ ಬಾಬು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ—"ಆದರೆ ರಾಯ್ ಚರಣ, ನೀನು ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ನೆರಳು ತುಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ" ಎಂದರು.

ರಾಯ್ ಚರಣ ಕೈಮುಗಿದು ಗದ್ದದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ "ಪ್ರಭು, ಮುದಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿ" ಎಂದನು.

ಯಜಮಾನಿ—"ಓ ಇರಲಿ ಬಿಡಿ. ನನ್ನ ವಗುವಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ; ಅವನನ್ನು ನಾನು ಕ್ಷಮಿಸಿರುವೆ" ಎಂದರು.

ನ್ಯಾಯಸರಾಯಣ ಅನುಕೂಲ ಬಾಬುಗಳು "ಇವನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪು ಕ್ಷಮಿಸಲಾರದಂತಹದು" ಎಂದರು.

ರಾಯ್ ಚರಣ ಅನುಕೂಲ ಬಾಬುಗಳ ಕಾಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು "ನಾನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಈಶ್ವರ ಮಾಡಿದ" ಎಂದನು.

ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಈಶ್ವರನ ಹೆಗಲವೇಲೆ ಹೇರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನೋಡಿ ಅನುಕೂಲ ಬಾಬು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೇಸರಗೊಂಡು, “ ಇಂತಹ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತುಕತೆ ಮಾಡಿದವನನ್ನು ಮತ್ತೆ ನಂಬುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ” ಎಂದರು.

ರಾಯ್ ಚರಣ ಒಡೆಯನ ಕಾಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, “ ಅದು ನಾನಲ್ಲ— ಒಡೆಯ ” ಎಂದನು.

“ ಹಾಗಾದರೆ ಯಾರು ? ”

“ ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟಿ.”

ಆದರೆ ಈತರಹದ ಹೇಳಿಕೆ ಯಾವ ವಿದ್ಯಾವಂತನಿಗೂ ಸಂಗತವಾಗಿ ತೋರದು.

ರಾಯ್ ಚರಣ “ ಪ ಪಂಚದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ” ಎಂದನು. ಫೇಲ್ ನಾ ತಾನು ಮುನ್ಸೀಫರ ವ.ಗ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ರಾಯ್ ಚರಣ ತನ್ನನ್ನು ಕದ್ದು ತನ್ನ ಮಗನೆಂದು ಅಜಮಾನಗೊಳಿಸಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪ ಮೂಡಿತು. ಆದರೆ ಆಗಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಉದಾರಭಾವದಿಂದ ತಂದೆಯೊಡನೆ—“ ಅಪ್ಪಾ, ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಇರಗೊಡಬೇಡ. ಅವನಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಕೊಡು ” ಎಂದನು.

ಇಷ್ಟರ ಅನಂತರ ರಾಯ್ ಚರಣ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಒಮ್ಮೆ ಮಗನ ಮುಖ ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಲೆಕ್ಕಪಿಲ್ಲದ ಜನರಲ್ಲಿ ಕಲೆತುಹೋದನು. ತಿಂಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲ ಬಾಬು ಅವನ ಊರಿನ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾಸಾಶನ ಕಳುಹಿಸಲು ಆ ಹಣ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಹೆಸರಿನವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನನ ಕೀರ್ತಿ

ಲೇಖಕ ಜಾತಿಯವರ ಸ್ವಭಾವದಂತೆಯೇ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಕೋಚ ಪ್ರಕೃತಿಯವ. ಜನರ ಮುಂದೆ ಬರುವುದೆಂದರೆ ಅವನ ಜೀವ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಲೇಖನಿ ಓದಿಸಿ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಶಕ್ತಿ ಪ್ರೇಷಣವೂ, ಬೆನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಗೂನೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅವನ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನ ಅತ್ಯಲ್ಪ. ಲೌಕಿಕತೆಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಮಾತುಕತೆ ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಹೊರಬೀಳದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಮನೆಯ ಆವರಣದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರೆ ಆಪತ್ತು ಒದಗದೆ ಇರದೆಂದು ಆತ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದ.

ಜನರೂ ಅವನನ್ನು ಒಂದು ಬಗೆಯ ವಿಚಿತ್ರ ಸ್ವಭಾವದವನೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಅವರ ತಪ್ಪಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿ ಮತ್ತೆ, ಮೊದಲ ಸಾರಿ ಪರಿಚಯವಾದಾಗ ಗೃಹಸ್ಥರೊಬ್ಬರು ಅತಿ ಉತ್ಸಾಹದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ— “ತಮ್ಮಂತಹ ಮಹನೀಯರ ಪರಿಚಯದಿಂದ ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ಆನಂದವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲು ಈ ಒಂದು ಬಾಯಿ ಸಾಲದಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ ಪಟ್‌ಪಿಟ್ ಎನ್ನದೆ ತನ್ನ ಬಲ ಅಂಗೈಯನ್ನು ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿಕೊಡಗದನು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾದ ಈ ನೀರವತೆಯ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ, “ಸರಿಯೇ, ನಿಮಗೆ ಆನಂದ ಆಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಆನಂದ ಆಗಿದೆಯೆಂಬ ಸುಳ್ಳು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಈ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳೋದು ತಾನೇ ಹೇಗೆ?”

ಹಗಲ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಲಕ್ಷಾಧೀಶ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉಣಬಡಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿ—ನಡುನಡುವೆ ನಮ್ರಪೂರ್ವಕ ಉಪಚಾರದೊಡನೆ ತಿನಿಸುಗಳ ಅಲ್ಪತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನನೊಡನೆ— “ಇದು ಎಂತಹ ಊಟ, ಬಹು ಸಾಮಾನ್ಯ, ದರಿದ್ರನ ಭಕ್ತಿಯ ಸೇವೆ, ವಿದುರನ ಪ್ರಯತ್ನದಹಾಗೆ—ತಮ್ಮಂತಹ ಮಹನೀಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ತೊಂದರೆ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾದರೆ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ.

ಅಂದರೆ ಆ ಗೃಹಸ್ಥ ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಸತ್ಯ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಹೇಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದಹಾಗೆ.

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನನಡೆಗೆ ಬಂದು ಅವನಂತಹ ಅಗಾಧ ಸಾಂಡಿತ್ಯವುಳ್ಳವರು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವೆಂದೂ, ಸರಸ್ವತಿ ತನ್ನ ಕಮಲದ ಹೂವಿನ ಪೀಠವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವಳೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಮುಖದ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಹೊಗಳುವವರೂ ಪರರ ಬಳಿ ತಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಇದಿರಿನವರು ಪ್ರತಿ ಹೇಳುವರೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಅತ್ಯುಕ್ತಿಗೆ ತೊಡಗುವರೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾದುದೂ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿರುವವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಮಾತನಾಡಿದವ ತಾನು ಮೋಸವೋಡುವುದಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ವ್ಯಥೆಗೊಳ್ಳುವನೆಂದೂ ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾದುದು ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸುಳ್ಳೆಂಥು ಹೇಳಿದರೆ ಆತನಿಗೆ ಏನೇನೂ ದುಃಖವಾಗದು.

ಮನೆಯ ಜನರೊಡನೆ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನನ ನಡೆ ಬೇರೆ ಬಗೆಯದು. ಹೆಚ್ಚೇಕೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಗೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದು ಅಸಂಭವವಾದ ಸಂಗತಿ. ಆಕೆ ಮಾತು ಮಾತಿಗೆ ಸರಿ, ಸರಿ, ನಾನೇ ಸೋತೆ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸವಿದೆ ಎನ್ನುವಳು. ವಾಗ್ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಸೋಲನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅದೃಷ್ಟವುಳ್ಳ ಗಂಡಂದಿರು ಅದೆಷ್ಟು ಜನ ಇರುವರು.

ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನನ ಕಾಲ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಕಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ವಿದ್ಯೆ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಸರಿಸಮಾನರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸ. ಅವಳು ಈ ಮಾತನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವಳ ಮಾತು ಕೇಳಿ 'ನಿನಗೆ ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನ ಯಾರ ಸಂಗಡ ತಾನೇ ಹೋಲಿಸಿಯೆ' ಎನ್ನುವನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಬಹಳ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳು.

ತನ್ನ ಗಂಡನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊರಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ—ತಾನು ಬರೆದುದನ್ನು

ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಆಕೆಗೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆಯಿತ್ತು. ದಾಕ್ಷಾ ಯಣ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ಆಗಾಗ್ಯೆ ಗಂಡನ ಬರಹಗಳನ್ನು ಓದಿಸಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದಷ್ಟೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಳು. ಆಕೆ ಕೃತ್ತಿವಾಸನ ರಾಮಾಯಣ, ಕಾಶೀರಾಮದಾಸನ ಮಹಾಭಾರತ ಕವಿ ಕಂಕಣನ ಚಂಡೀಮಂಗಲ ಕೇಳಿರುವಳು. ಕಥಕತೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿರುವಳು. ಅವೆಲ್ಲ ನೀರು ಕುಡಿದಹಾಗೆ ಅರ್ಥವಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅವನ್ನು ನಿರಕ್ಷರಕುಸ್ತಿಗಳೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವಳ ಗಂಡನಂತೆ ಹೀಗೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಆಕೆ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ

‘ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಬೇಕು, ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬರಲ್ಲ ಒಬ್ಬರು ಒಂದಕ್ಷರ ವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರರು, ಆಗ ದೇಶವಾದ್ಯಂತದ ಜನ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುವರು.’ ಎಂದು ಆಕೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಆಲೋಚಿಸುವಳು ‘ ಈ ಬರಹಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿ’ ಎಂದು ಸಾವಿರ ಬಾರಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಪುಸ್ತಕ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಮನು “ ಸ್ವತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೇಷಾ ಭೂತಾನಾಂ ನಿವೃತ್ತಿಸ್ತು ಮಹಾಫಲಾಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು” ಎಂದು ಗಂಡ ಹೇಳಿದನು.

ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳು. ನಾಲ್ಕೂ ಹೆಣ್ಣು. ಅದು ಹೆತ್ತವಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೀನತೆ ಎಂದು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಎಣಿಸುವಳು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರತಿಭಾ ಶಾಲಿಯಾದ ಗಂಡನಿಗೆ ತಾನು ಯೋಗ್ಯಳಲ್ಲದ ಹೆಂಡತಿ ಎಂದು ಎಣಿಸುವಳು. ಮಾತು ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಇಂತಹ ಅರ್ಥವಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಲ್ಲ ಗಂಡ ಇದಾನಲ್ಲಾ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳೇ ಹುಟ್ಟದಿರುವುದು ಹೆಂಡತಿಯ ಅಪಟುತ್ತದ ಒಂದು ಪರಿಚಯವೆಂದು ಅವಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಮೊದಲನೆಯ ಮಗಳು ಅಪ್ಪನ ಸೊಂಟದ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದಳು, ಆಗ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನನ ನಿಶ್ಚಿಂತ ಭಾವ ಅಳಿಸಿಹೋಯಿತು. ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ

* ಕಥಾಕತಾ—ಕನ್ನಡದ ಯಕ್ಷಗಾನದಂತಹ ಅಟ.

ನಾಲ್ಕು ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಮದನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಪಾರವಾಗಿ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಆತನಿಗೆ ಅರಿವಾಯಿತು. ಗೃಹಿಣಿ 'ನಿಶ್ಚಿಂತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಒಮ್ಮೆ ಮನಸಿಟ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ನೋಡಿ ಅಷ್ಟಾದರೆ ಏನೂ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾದ್ದೇ ಇಲ್ಲ' ಎಂದಳು.

ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯಗ್ರಭಾವದಿಂದ—“ನಿಜವಾಗಿಯೇನು? ಒಳ್ಳೇದು, ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಹೇಳು ನೋಡೋಣ” ಎಂದನು.

ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲದ ಉದ್ವೇಗರಹಿತ ಭಾವದೊಡನೆ “ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಿ—ನಿಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿ,—ನಾಲ್ಕು ಜನ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆರಿಯಲಿ. ಆಮೇಲೆ ನೋಡಿ—ಹಣ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಬರುತ್ತೆ ಯೋ ಇಲ್ಲವೋ” ಎಂದಳು.

ಹೆಂಡತಿಯ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನನಿಗೂ ಕ್ರಮೇಣ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗತೊಡಗಿತು. ಕೊನೆಗೆ ತಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಕುಳಿತು ಎಷ್ಟೊಂದು ಬರೆದಿರುವನೋ ಅದಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತವರೆಲ್ಲರ ಕನ್ಯಾಸೆರೆ ಬಿಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನಿಸತೊಡಗಿತು.

ಈಗ ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಹೋರಡುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಗೊಂದಲ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದ ಅಸಹಾಯಕನಾಗಿರುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಒಟೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಉಡಿಸಿ, ಉಡಿಸಿ, ನಿತ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಕುಂಚದ ವಿವಿಧ ಉಪದ್ರವಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವರು ಯಾರು.

ಆದರೆ ಅನುಭವಹೀನನಾದ ಗಂಡನೂ ಪರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಮಗಳನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಲು ಬಹಳ ಹೆದರಿರುವನೂ ಒಪ್ಪದವನೂ ಆಗಿದ್ದ. ಕೊನೆಗೆ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಗಂಡನ ನಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸ ಎಷಯವಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಿದಳು. ಗಂಡನ ಬಳಿ ನಾನಾ ಆಣೆ, ಭಾಷೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾನಾ ಯಂತ್ರ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಣೆಮಾಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬೋರಲಾಗಿ ಬಿದ್ದು ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಕಲ್ಪತ್ತೆಯನ್ನು ತಲುಪಿ ಗಂಡ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ. ತನ್ನ ಜೊತೆಗಾರನ ಸಹಾಯದಿಂದ 'ವೇದಾಂತ ಪ್ರಭಾಕರ'ವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯ ಒಡನೆ ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟು ತಂದಿದ್ದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗ ಖರ್ಚಾಯಿತು.

ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಪುಸ್ತಕದ ಅಂಗಡಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಮಾತ್ರ ದೇಶದ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಪತ್ರಿಕಾ ಸಂಪಾದಕರ ಬಳಿಗೆ 'ವೇದಾಂತ ಪ್ರಭಾಕರ' ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಹೆಂಡತಿಗೂ ಅಂಚೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರತಿ ರಿಜಿಸ್ಟರ್ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅಂಚೆಯವರು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕದ್ದು ಬಿಡುವರೆಂಬ ಸಂಶಯ ವಿತ್ತು.

ಅಚ್ಚಿನ ಪುಸ್ತಕದ ಹೊದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚಿನ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಹೆಸರನ್ನು ನೋಡಿದ ದಿನ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮಕ್ಕೆ ಕರೆದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಕೂರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಇಟ್ಟಳು.

ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಕುಳಿತನಂತರ--ದೊಡ್ಡ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ--"ಅಮ್ಮಾ-ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಎಸೆದಿರುವವರು ಯಾರು? ಅನ್ನದಾ! ಪುಸ್ತಕ ಕೊಡಮ್ಮ. ಎತ್ತಿ ನೋಡೋಣ" ಎಂದಳು. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನದೆ ಓದು ಬರಹ ಬಲ್ಲವಳು. ಪುಸ್ತಕವನ್ನೆತ್ತಿ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಳು.

ಒಂದು ಘಳಿಗೆಯ ಅನಂತರ ಯಾವದೋ ಸಾಮಾನು ತೆಗೆಯಲು ಹೋಗಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಿಸಿದಳು. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ--"ಶಶೀ ಅಪ್ಪನ ಪುಸ್ತಕ ಓದಲು ಆಶೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತೆ. ತೆಗೆದುಕೋ ಮಗು, ಓದು. ನಾಚುವುದೇಕೆ?" ಎಂದಳು. ಅಪ್ಪನ ಪುಸ್ತಕದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಶಿಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಉತ್ಸಾಹವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ಅವಳನ್ನು ಗದರಿಸಿಕೊಂಡು "ಛಿ, ಮಗು, ಅಪ್ಪನ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ಹಾಳುಮಾಡುವುದೆ? ಅದನ್ನು ಕಮಲಕ್ಕನಕ್ಕೆ ಕೊಡು. ಅಕೆ ಅದನ್ನು ಅಲವಾರಿಯ ಮೇಲಿಡಲಿ."

ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೇನಾದರೂ ಜೀವವಿದ್ದುದಾದರೆ ಆ ಒಂದು ದಿನದ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ನೇದಾಂತದ ಪ್ರಾಣಾಂತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶೆ ಬರತೊಡಗಿತು. ಹೆಂಡತಿ ಹೇಳಿ

ದ್ವಳಲ್ಲಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಬಹು ಭಾಗ ನಿಜವಾಯಿತು. ಗ್ರಂಥದ ಒಂದಕ್ಷರವನ್ನು ಅರ್ಥವನ್ನಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಸೀಮೆಯ ವಿಮರ್ಶಕರೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆಗೇ ವಿಹ್ವಲರಾದರು. “ಇಂತ ಸಾರವುಳ್ಳ ಗ್ರಂಥ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಕ್ಕೊರಲಿನಿಂದ ಹೇಳಿದರು.

ರೆನಾಲ್ಡ್‌ನ “ಲಂಡನ್ ರಹಸ್ಯ”ದ ಬಂಗಾಲೀ ಅನುವಾದವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ವಿಮರ್ಶಕರುಗಳೂ ಅತಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ “ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊರೆ ಹೊರೆಯಾಗಿ ಅಚ್ಚಾಗುವ ನಾಟಕ, ನಾವೆಲ್‌ಗಳ ಬದಲು ಇಂತಹ ಒಂದೆರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಹೊರಬಿದ್ದರೆ ಆಗ ಬಂಗಾಳೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಓದಲರ್ಹವಾಗುವುದು” ಎಂದು ಬರೆದರು.

ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ವೇದಾಂತದ ಹೆಸರನ್ನೇ ಕೇಳದಿದ್ದವನೂ “ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ ಬಾಬುಗಳ ಸಂಗಡ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದದು ಸ್ಥಾನಾಭಾವದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸೆನು. ಆದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೊಡನೆ ನನ್ನ ಅಭಿಮತ ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದನು. ಈ ಮಾತು ನಿಜವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಪುಸ್ತಕ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡಿದರೆ ಉತ್ತಮ ಎಂದಹಾಗಾಯಿತು. ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಇದ್ದ ಇಲ್ಲದ ಪುಸ್ತಕಭಂಡಾರಗಳ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಮುದ್ರೆ*ಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮುದ್ರೆ ಒತ್ತಿದ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನರ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದರು. “ನಿಮ್ಮ ಈ ಚಿಂತಾಶೀಲ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ದೇಶದ ಕೊರತೆಯೊಂದು ದೂರವಾಯಿತು” ಎಂದು ಹಲವರು ಬರೆದರು. ಚಿಂತಾಶೀಲ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಆದರೆ ಪುಳಕಿತ ಹೃದಯನಾಗಿ ಕೈಯಿಂದ ಅಂಚೆಯ ವೆಚ್ಚ ಕೊಟ್ಟು ಒಂದೊಂದು ಪುಸ್ತಕಭಂಡಾರಕ್ಕೂ “ವೇದಾಂತ ಪ್ರಭಾಕರ” ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ಈ ರೀತಿ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ಹೊಗಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ ಅಳತೆವಿಾರಿ ಉಬ್ಬಿರುವಾಗ ಐದನೆಯ ಮಗುವಿನ ಬರುವಿಕೆ ಬಹು ಸಮಾಪ

*ಮುದ್ರೆ—ರೂಪಾಯಿ.

ವಾಯಿತೆಂದು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯ ಕಾಗದ ಬಂದಿತು. ಆಗ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದವನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹಣ ಶೇಖರಿಸಲು ಅಂಗಡಿಗಳಿಗೆ ಹೋದನು.

ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವೂ ಮಾರಾಟವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಂಗಡಿಯವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಮಾತು ಹೇಳಿದರು. ಒಂದು ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪರಸ್ಥಳದಿಂದ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೆ ಬಂದಿತ್ತೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ವಿ. ಪಿ. ಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಲು ವಿಳಾಸದಾರ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋಗಲು ಅದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅಂಗಡಿಯವನಿಗೆ ಅಂಚೆಯ ವೆಚ್ಚ ದಂಡವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆತಿ ಕೋಪದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಆಗಲೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು.

ಗ್ರಂಥಕರ್ತ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಹಳ ಯೋಚಿಸಿದನು. ಏನೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಚಿಂತಾರ್ಥಿಲ ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಚಿಂತಿಸಿದರೂ ಅಷ್ಟೂ ಉದ್ದೇಗ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಊರಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಗೃಹಿಣಿಯ ಬಳಿ ಅತ್ಯಂತ ಆಡಂಬರದೊಡನೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ತೋರಿದನು. ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ನಗುಮುಖದೊಡನೆ ಶುಭ ಸಂವಾದವನ್ನು ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಆಗ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ “ಗೌಡ ವಾರ್ತಾವಹ” ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತಂದು ಗೃಹಿಣಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದನು. ಓದಿ ಆಕೆ ಸಂಪಾದಕರ ಧನ ಪುತ್ರ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಅಕ್ಷಯವಾಗಲೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಹರಸಿದಳು. ಮಾನಸಿಕ ಪುಷ್ಪ ಚಂದನಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದಳು. ಓದಿ ಮುಗಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಗಂಡನ ಮುಖ ನೋಡಿದಳು.

ಆಗ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ ‘ನವಪ್ರಭಾತ’ ತಂದು ತೆರೆದಿಟ್ಟ. ಓದಿ ಅನಂದವಿಹ್ವಲಳಾದ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಆಶಾಪೂರಿತ ಸ್ನಿಗ್ಧ ನೇತ್ರಗಳನ್ನು ಗಂಡನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುವಿದಳು.

ಆಗ ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ ಒಂದು ಪ್ರತಿ ‘ಯುಗಾಂತರ’ ಹೊರಗೆಡವಿದನು. ಅನಂತರ ‘ಭಾರತಭಾಗ್ಯ ಚಾರ್’, ಅನಂತರ ‘ಶುಭ ಜಾಗರಣ’,

ಅನಂತರ 'ಅರುಣಾಲೋಕ', ಅದಾದನೇಲಿ 'ಸಂವಾದತರಂಗ ಭಂ', ಅದರನಂತರ 'ಆಶಾ,' 'ಆಗಮನೀ,' 'ಉಚ್ಚಾಸ್,' 'ಪುಷ್ಪಮಂಜರಿ,' 'ಸಹ ಚರೀ,' 'ಸೀತಾ ಗೆಜಟ್,' 'ಅಹಲ್ಯಾ ಲೈಬಿಂ ಪ್ರಕಾಶಿಕೆ,' 'ಲಲಿತ ಸವಾಚಾರ,' 'ಕೊತ್ವಾಲ್,' 'ವಿಶ್ವವಿಚಾರಣ,' 'ಲಾವಣ್ಯಲತಿಕೆ.' ನಗುತ್ತ ನಗುತ್ತ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಆನಂದಾಶ್ರಯ ಹೊಮ್ಮಿಬಂದಿತು.

ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೀರ್ತಿರಶ್ಮಿಯಿಂದ ಹೊಳೆಯುವ ಗಂಡನ ಮುಖ ನೋಡಿದಳು—ಆತ "ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿವೆ" ಎಂದನು.

'ಅವನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನೋಡೋಣ ಈಗ ಉಳಿದ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳಿ' ಎಂದು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಹೇಳಿದಳು.

ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ "ಈ ಸಾರಿ ಕಲ್ಪತ್ತೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಗವರ್ನರರ ವೇಮ್ ಸಾಕೆಬರು ಪುಸ್ತಕವೊಂದನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿರುವರು" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ 'ವೇದಾಂತ ಪ್ರಭಾಕರ'ದ ವಿಷಯ ಏನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

'ಆಯಿತು. ಆ ಮಾತೆಲ್ಲ ಇರಲಿ. ಮತ್ತೇನು ತಂದಿರಿ ಹೇಳಿ' ಎಂದು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಕೇಳಿದಳು.

ತಾರಾಪ್ರಸನ್ನ — 'ಹಲವು ಕಾಗದಗಳಿವೆ' ಎಂದನು.

ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಆಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ 'ಹಣ ಎಷ್ಟು ತಂದಿರುವಿರಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. 'ವಿಧುಭೂಷಣನ ಹತ್ತಿರ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಕೈಸಾಲ ತಂದಿರುವೆ' ಎಂದನು.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ, ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಕೇಳಿದನಂತರ ಪ್ರಕುಂಚದ ಸಾಧುತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿತು. 'ಅಂಗಡಿಯವರು ಖಂಡಿತ ಗಂಡನಿಗೆ ವೋಸಮಾಡಿರುವರು ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳ ದೇಶದ ಕೊಳ್ಳುವವರೆಲ್ಲರೂ ಮಸಲತ್ತುಮಾಡಿ ವರ್ತಕರನ್ನು ವೋಸಗೊಳಿಸಿರುವರು' ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದಳು.

ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಗಂಡನ ಸಂಗಡ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ಆ ವಿಧುಭೂಷಣ 'ಅಂಗಡಿಯವರೊಡನೆ ಒಳಗೊಳಗೆ ಸಂಚು ನಡೆಸಿರುವನು' ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ತೋರಿತು. ದಿನಕಳೆದಹಾಗೆಲ್ಲ—ಆಚೆಯ ಬೀದಿಯ

ವಿಶ್ವಂಭರ ಚಟರ್ಜಿ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಪರಮ ಶತ್ರು. ಇದೆಲ್ಲ ಖಂಡಿತ ಅವನ ಒಳಸಂಚಿನಿಂದ ನಡೆದಿರುವುದೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ದೃಢವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೇ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಗಂಡ ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಹೋದ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ಆಲದ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಂಭರ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಕಾನಾಯಿ ಪಾಲ್‌ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಆದರೆ ಆಗ ವಿಶ್ವಂಭರ ಕಾನಾಯಿಯೊಡನೆ ಆಗಾಗ್ಯೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೆಂಬುದು ಖಂಡಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಈಗ ಎಲ್ಲ ನೀರಿನಹಾಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಇತ್ತ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸಂಕಟಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಲಿದ್ದವು. ಹಣ ಸಂವಾದಿಸಲು ಈ ಸುಲಭವಾದ ದಾರಿ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಲು ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತುದರ ತಪ್ಪು ಅವಳನ್ನು ಒಳಗೊಳಗೆ ಸುಡತೊಡಗಿತು ವಿಶ್ವಂಭರ, ವಿಘ್ನಭೂಷಣ ಅಥವಾ ಬುಗಾಳ ದೇಶದ ನಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ಈ ತಪ್ಪಿಗೆ ಹೊಣೆ ಗಾರರೆನಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಅಸರಾಧವನ್ನೂ ತನ್ನ ಹೆಗಲನೇಲೆಯೇ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಳು ಬರಿಯಹೆಣ್ಣುಗಳೇ ಹುಟ್ಟಿದರಲ್ಲ - ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಟ್ಟಳು. ಅಹೋರಾತ್ರಿ ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರವೂ ಅವಳಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿರಲಿಲ್ಲ.

ದೊಗೆಯ ಸಮಯ ಹತ್ತಿರವಾದಾಗ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅವಳ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಕೆಯುಂಟಾಗುವಷ್ಟು ಅವಳ ವೈಕಟ್ಟಿತ್ತು. ದಾರಿಗಾಣದೆ ತಾರಾವ್ರಸನ್ನ ಹುಚ್ಚನಂತಾಗಿ ವಿಶ್ವಂಭರನ ಬಳಿಗೆ ಊಗಿ "ಅಣ್ಣಾ, ಒಂದು ಐವತ್ತು ಅರವತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಕೊಡು. ನಾನು ಪಟ್ಟಣವಿಂದ ಅನುಭವಸ್ಥಳಾದ ಸೂಲಗತ್ತಿಯನ್ನು ಕರೆಸುವೆನು" ಎಂದನು.

ವಿಶ್ವಂಭರ ಆಗ - 'ತಮ್ಮಾ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಚಿಸಬೇಡ. ಅವಶ್ಯಕ ವಿರುವಷ್ಟು ಹಣ ನಾನು ತಂದುಕೊಡುವೆ. ನೀನು ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು' ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಕಾನಾಯಿಪಾಲನಿಗೆ ಬಹಳ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಸಂಪ್ರಹಿಸಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಿ ದಾರಿಯ ವೆಚ್ಚ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಕೊಟ್ಟು ಸೂಲಗತ್ತಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕರೆತಂದನು.

ಏನನ್ನು ಯೋಚಿಸಿಯೋ ಏನೋ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಗಂಡನನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಕರೆಸಿ ಆಣೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು “ನಿಮಗೆ ಆ ಶಾಲೆ ಬುದುದಾದರೆ ಆ ಸ್ವಸ್ತುಲಬ್ಧ ಔಷಧ ಸೇವಿಸಲು ಮರೆಯಬೇಡಿ. ಮತ್ತೆ ಆ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಖಂಡಿತ ಬಿಚ್ಚಿಬಿಡಬೇಡಿರಿ” ಎಂದಳು. ಈ ತರಹದ ಸಾವಿರಾರು ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗಂಡನ ಕೈವೇಲೆ ಕೈಹಾಕಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು. “ವಿಧುಭೂಷಣನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ನಂಬಲಾಗದು ಅವನೇ ಗಂಡನನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದವನು” ಎಂದಳು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಔಷಧ ತಾಯಿತಿ, ಯಂತ್ರ ಮಂತ್ರ, ಆಣೆ ಭಾಷೆಗಳು— ಇನ್ನೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಂಗಡ ಗಂಡನನ್ನು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅನಂತರ ಮಹೇಶ್ವರನಂತೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಂಬುವ ತನ್ನನ್ನು, ತಾನು ಮರೆಯುವ ಸ್ವಭಾವದ ಗಂಡನನ್ನು, ಪ್ರಸಂಚದ ಕುಟಿಲತೆ ವಂಚನೆಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರುವಂತೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ “ನೋಡಿ, ನನಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇನಾದರೂ ಬದುಕಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ‘ವೇದಾಂತಪ್ರಭಾ’ ಎಂದು ಹೆಸರಿಡಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಅವಳನ್ನು ‘ಪ್ರಭಾ’ ಎಂದು ಕರೆದರೆ ಸಾಕು” ಎಂದಳು.

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ ಗಂಡನ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ವಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದಳು. “ಕೇವಲ ಹೆಣ್ಣು ಹೆರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಒಂದಿದ್ದೆ. ಈ ಸಲ ಆ ಆಪತ್ತು ಕಳೆದುಹೋಗುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತೆ” ಎಂದು ಅಂದು ಕೊಂಡಳು.

“ಅಮ್ಮಾ, ಒಂದುಸಲ ನೋಡಿ. ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಎಷ್ಟು ಅಂದವಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಸೂಲಗಿತ್ತಿ ಹೇಳಿದಳು ತಾಯಿ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಆರಳಿಸಿದಳು. ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ “ವೇದಾಂತಪ್ರಭಾ” ಎಂದಳು. ಅನಂತರ ಈ ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು ಆಡಲೂ ಅವಕಾಶ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಜಯ ಪರಾಜಯ

ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಕೆಸರು ಅಪರಾಜಿತೆ. ಉದಯನಾರಾಯಣನ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿ ಶೇಖರ ಅವಳನ್ನು ಎಂದೂ ಕಣ್ಣಾರ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಹೊಸ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ರಾಜನ ಮುಂದೆ ಪಠಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮೇಲುಪ್ಪರಿಗೆಯ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ಮರೆಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೋತ್ರೀ ವೃಂದದ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿಸುವಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಕೊರಲ ದನಿ ಏರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನಕ್ಷತ್ರ ರಾಶಿಯ ಸಡವೆ ಅವನ ಬಾಳುವೆಯ ಅಸರಿತ ಶುಭಗ್ರಹವೊಂದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಏರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ, ತನ್ನ ಸಂಗೀತದ ನಾದವನ್ನು ಹೋಗಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಆ ನಕ್ಷತ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಎಂದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಮ್ಮೆ ಛಾಯೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಗೆಜ್ಜೆಯ ದನಿಯಂತೆ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕುಳಿತಹಾಗೆಯೇ ಆ ಚರಣಗಳೆಂದು ಹೇಗಿವೆ— ಚಿನ್ನದ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಸಂಗೀತ ಹಾಡುವ ಆ ಚರಣಗಳು ಹೇಗಿವೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಂಠದ ಶುಭ್ರವಾದ ಆ ಚರಣಕಮಲಗಳೆರಡು ಪ್ರತಿ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಅದೊತಹ ಸೌಭಾಗ್ಯ, ಅದೊತಹ ಅನುಗ್ರಹ, ಅದೊತಹ ಕರುಣೆಯಂತೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದು. ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತರ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆ ಚರಣಗಳೆರಡನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕವಿ ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತಲುಪುತ್ತಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಆ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಸದ್ದಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹಾಡು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆದರೆ ಅವನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಛಾಯೆ, ಕೇಳಿದ್ದ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಸದ್ದು, ಅದು ಯಾರ ಛಾಯೆ, ಯಾರ ಗೆಜ್ಜೆ ಎಂಬ ತರ್ಕ. ಅಂತಹ ಸಂಶಯ ಅವನ ಭಕ್ತ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಮೂಡಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಾಜಕನ್ಯೆಯ ದಾಸ ಮಂಜರಿ ಸ್ವನಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶೇಖರನ ವನೆಯ ಮುಂದೆಯೇ ಅವಳ ಹಾದಿ ಇತ್ತು. ಬೀಗಿನ ವಾಗ ಬರುವಾಗ ಕವಿಯೊಡನೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ಆಡದೆ ಅವಳು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನಶೂನ್ಯ ವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವಳು ಶೇಖರನ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಯೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕೋದರೂ—ಅಷ್ಟೊಂದು ಬಾರಿ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದಂತಿಲ್ಲ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು; ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಅವಸರದ ನಡುವೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಒಂದು ಬಣ್ಣ ಕಟ್ಟಿದ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟು ಕಿವಿಯ ಬಳಿ ಎರಡು ಮಾವಿನಮೊಗ್ಗು ಸೆಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಜನರು ಹುಸಿನಗೆ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಿಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನರ ತಪ್ಪೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಜರಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಶೇಖರ ಅತ್ಯಾನಂದಗಡು ತಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ವರೆವಾಚಿಡಲೂ ಅವನು ಒಪ್ಪಾಗಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅವಳ ಹೆಸರು ಮಂಜರಿ. ಅಲೋಚಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜಗರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಹೆಸರೇ ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಶೇಖರ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಕವಿತ್ವ ಪ್ರಕಾಶ ಮಾಡಿಸಿ ಅವಳನ್ನು 'ವಸಂತಮಂಜರಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೇಳಿದ ಜನರು 'ಬೆಂಕಿ ಹಾಕಿತು' ಎಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅದರೊಡನೆ ಕವಿಯ ವಸಂತ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ "ಮಂಜುಲ ಮಂಜುಲ ಮಂಜರಿ" ಎಂದು ಮಹಿಮಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಡುವೆ ನಡುವೆ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇಕೆ, ಜನರ ಪಿಸುಮಾತು ರಾಜನ ಕಿವಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿತ್ತು.

ತನ್ನ ಕವಿಯು ಈ ಬಗೆಯ ಅಧಿಕ ರಸಕತೆಯನ್ನು ಅರಿತು ರಾಜನಿಗೆ ಅನಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು—ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಶೇಖರನೂ ಆ ಹಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ರಾಜನಗುತ್ತ "ಭ್ರಮರ ವಸಂತನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಸಂಗೀತ ಹಾಡುವುದೇನು" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

"ಇಲ್ಲ, ಪುಷ್ಪಮಂಜರಿಯ ಮಧುವನ್ನೂ ಕೂಡ ಸವಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು" ಎಂದು ಕವಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವನು.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು, ಅನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ರಾಜಕುಮಾರಿ ಅಪರಾಜಿತೆಯೂ ಮಂಜರಿಯನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮಂಜರಿಯೂ ಅದರಿಂದ ಅಸಂತುಷ್ಟಳಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ವಿಧ್ಯೆ ಬೆರೆತು ಮನುಷ್ಯನ ಬಾಳುವೆ ಒಂದು ವಿಧ

ದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು—ಬ್ರಹ್ಮ ಅಷ್ಟ ಸೃಷ್ಟಿಸುವನು. ಅಷ್ಟ ತಾವೇ ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸುತ್ತಲ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಕಲ್ಪಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಬಾಳುವೆ ಒಂದು ಒಗೆಯ ಚೌ ಚೌ ಶ್ರೇಣಿ. ಪ್ರಕೃತ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಕೃತ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಿಕವಾದವುಗಳ ಮಿಶ್ರಣ.

ಕವಿ ಹಾಡುವ ಹಾಡುಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಸತ್ಯವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವೂ ಆದವು. ಕೀರ್ತನೆಯ ವಿಷಯ ಆದೇ ರಾಧೆ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ—ಆದೇ ಶಾಶ್ವತ ವಾದ ನರ ಮತ್ತು ನಾರಿ—ಆದೇ ಅನಾದಿ ದುಃಖ ಮತ್ತು ಅನಂತ ಸುಖ. ಆ ಕೀರ್ತನೆಯೇ ಕವಿಯ ಯತಾರ್ಥವಾದ ಸ್ವಂತ ಅಭಿಸ್ರಾಯ. ಆ ಕೀರ್ತನೆಯ ಯತಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಅನುರಾಪುರ ರಾಜನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ದೀನದುಃಖಿತ ಪ್ರಜೆಯವರಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಎಲ್ಲರ ನಾಲಗೆಯ ನೇಲೂ ಇದ್ದವು ಬೆಳದಿಂಗಳು ಮೂಡಿದೊಡನೆ, ಶಂಕಣ ಗಾಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆದೋರಿದ ಕೂಡಲೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ರಾಜ್ಯದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅವೆಷ್ಟು ಅರಣ್ಯ, ಎಷ್ಟು ಹಾದಿಗಳು, ಎಷ್ಟೊಂದು ನಾನೆಗಳು, ಎಷ್ಟು ಕಿಟಕಿಗಳು, ಎಷ್ಟೊಂದು ಅಂಗಳ, ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದವು—ಅವನ ಖ್ಯಾತಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಯೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಹಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆದುವು. ಕವಿ ಕವನ ಒರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ರಾಜಸಭೆಯ ಸಭಿಕರು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮಂಜರಿ ಸ್ನಾನ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಅಂತಃಪುರದ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೊಂದು ನೆರಳು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

೨

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದಿಂದ ದಿಗ್ವಿಜಯಿ ಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ರಾಜನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು ಆತ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ರಾಜ ಕವಿಗಳನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅನುರಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲೆಸಿದನು.

ರಾಜ ಅತ್ಯಾದರದೊಡನೆ " ಏಹಿ, ಏಹಿ " ¹ ಎಂದನು.

ಕವಿ ಪುಂಡರೀಕ ಜಂಭದೊಡನೆ " ಯುದ್ಧಂ ದೇಹಿ " ² ಎಂದನು.

ರಾಜನ ಮಾನ ಕಾಪಾಡಬೇಕು—ಯುದ್ಧ ನೀಡಲೇ ಬೇಕು. ಆದರೆ ವಾಗ್ಯುಧ್ಧ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶೇಖರನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅರಿವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತ ಅತ್ಯಂತ ಚಿಂತಿಸನೂ ಶುಕಿಕನೂ ಆದನು ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿ ಪುಂಡರೀಕನ ದಿಫಾ ಬಲಿಷ್ಠ ದೇಹ, ಸುತೀಕ್ಷ್ಣ ವಕ್ರನಾಸಿಕ, ದುಃಖದಿಂದ ಎತ್ತಿದ ತಲೆ, ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯೂ ನೋಡಬೊಡಗಿತು.

ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಡುಗುವ ಎದೆಯೊಡನೆ ಕವಿ ರಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಮುಂಜಾನೆಯಿಂದ ಸಭಾಕ್ಷಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತಂಬಿದ್ದರು. ಗದ್ದಲಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯಿರಲಿಲ್ಲ ಕುಟ್ಟಣದಲ್ಲ ಇತರ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಂತುಹೋಗಿತ್ತು.

ಕವಿ ಶೇಖರ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದೊಡನೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಗುವಿನ ಸುಗಡ ಪ್ರಸ್ಥಲತೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಇದಿರಾಳೆ ಕವಿ ಪುಂಡರೀಕನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು — ಪುಂಡರೀಕ ಅಪಾರ ಅಸಡ್ಡಿಯ ಭಾವದಿಂದ ಕೇವಲ ಇಂಗಿತ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ತನ್ನ ಅನಯನಾಯಿಗಳಾದ ಭಕ್ತವೃಂದದ ಕಡಿ ನೋಡಿ ನಕ್ಕನು.

ಶೇಖರ ಒಮ್ಮೆ ಅಂತಃಪುರದ ಗವಾಕ್ಷದ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿದನು. ಇದು ಅಷ್ಟಿಂದ ನೂರುಗಟ್ಟಲೆ ಕುತೂಹಲಭರಿತ ಹರಿಣಾಕ್ಷಿಯರು ಈ ಜನಗಳ ಕಡೆಗೆ ವ್ಯಗ್ರ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರುವರೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆ ಊರ್ಧ್ವಲೋಕದ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನಂದಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—ನನಗೆ ಇಂದು ಜಯವೇನಾದರೂ ಲಭಿಸಿದರೆ ಓ ದೇವೀ, ಓ ಅಸರಾಜಿತೆ, ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ತುತೂರಿ ಭೇರಿ ಮೊಳಗಿತು. ಜಯಭ್ವನಿ ಮಾಡಿ ನೆರೆದ ಜನರೆಲ್ಲ

1 ಏಹಿ ಏಹಿ—ಬನ್ನಿ ಬನ್ನಿ.

2 ಯುದ್ಧಂ ದೇಹಿ—ಯುದ್ಧ ನೀಡಿ.

ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆ ಉಟ್ಟು ರಾಜಾ ಉದಯನಾರಾಯಣ ಶರತ್ ಪ್ರಭಾತದ ವೇಳಾರಶ್ಮಿಯಂತೆ ಧೀರವಾದ ನಡಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು.

ಪುಂಡರೀಕ ಎದ್ದು ಸಿಂಹಾಸನದ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು. ದೊಡ್ಡ ಸಭೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿತ್ತು.

ಎದೆ ಉಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊರಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೀಡಿ ವಿರಾಟ್ ಮೂರ್ತಿ ಪುಂಡರೀಕ ಗಂಭೀರಭಾವದಲ್ಲಿ ಉದಯನಾರಾಯಣನ ಕೀರ್ತಿ ಹಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಕಂಠಸ್ಥರ ಭವನದಲ್ಲಿ ಅಡಗಲಾದದ್ದೆ ಹೋಯಿತು. ವಿಶಾಲ ಸಭಾಭವನದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ, ಕಂಭಗಳಲ್ಲಿ, ಮಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳಂತೆ ಗಂಭೀರ ಮಂದ್ರಸ್ಥಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಅಘಾತ ಪ್ರತಿಘಾತ ಮಾಡತೊಡಗಿತ್ತು. ಅಧ್ವನಿಯ ವೇಗದಿಂದ ನೆರೆದಿದ್ದ ಒನರೆಲ್ಲರ ಹೃದಯ ಧಾಧುನೆ ಚಂಚಲಗೊಂಡಿತು ಎಷ್ಟು ಕುಶಲತೆ, ಎಷ್ಟು ನಿಪುಣತೆ. ಉದಯನಾರಾಯಣನ ಹೆಸರಿನವೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ. ರಾಜನ ಹೆಸರಿನ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕಡೆಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟು ಒಗೆಯ್ದ ಹರಡಿದ್ದ ಎಷ್ಟು ಭಂದ, ಅದೆಷ್ಟು ಯಮಕ.

ಪುಂಡರೀಕ ಮಗಿಸಿ ಕುಳಿತಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾದ ಸಭಾಗೃಹ ಅವನ ದನಿಯ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಮತ್ತು ಸಹಸ್ರರು ಹೃದಯಗಳ ಮಾತಿಲ್ಲದ ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ಗುಯ್ ಗುಟ್ಟುತಿತ್ತು. ಬಹು ದೂರದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಪಂಡಿತರು ಬಲಗೈ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ 'ಸಾಧು, ಸಾಧು' ಎಂದು ಕೂಗಿದರು.

ಅಗ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಿನಿಂದ ರಾಜ ಶೇಖರನ ಮುಖಪ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಶೇಖರನೂ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೀತಿ ಅಭಿಮಾನ ಮತ್ತು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ತಂಪಿದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ರಾಜನ ಕಡೆಗೆ ಬೀರಿ ವೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತನು. ಲೋಕರಂಜನೆಗಾಗಿ ರಾಮ ಎರಡನೆಯಕಲ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಬಯಸಿದಾಗ ಸೀತೆಯೂ ಇವೇ ರೀತಿಯ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಸಿಂಹಾಸನದ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಳೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ.

ಕವಿಯು ದೃಷ್ಟಿ ನೀರವವಾಗಿ ರಾಜನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿತು:—“ನಾನು ನಿನ್ನವ. ನೀನೇನಾದರೂ ಪ್ರಪಂಚದ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸ

ಬಯಸುವೆಯಾದರೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸು. ಆದರೆ—ಮುಂದೆ ಕಣ್ಣು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿತು.

ಪುಂಡರೀಕ ಸಿಂಹದಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಶೇಖರ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ಬೇಡರು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ತರುಣ ಯುವಕ ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ ನಾಚಿಕೆ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹ. ಕೋಮಲವಾದ ಮುಖ, ಬಿಳುಪಾದ ಕಪಾಲ, ಮೈ ಅತಿಸಣ್ಣ. ನೋಡಿದರೆ ಭಾವದ ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ದೇಹ ವೀಣೆಯ ತಂತಿಯಂತೆ ಧ್ವನಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಶೇಖರ ಮುಖ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತದೆ ಮೊದಲು ಅತಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕವನ ಹೇಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಮೊದಲು ಒಂದು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳಿದನು. ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಕ್ರವೇಣಿ ಮುಖ ಎತ್ತಿದನು ದೃಷ್ಟಿ ಎತ್ತಿ ಕಾಣಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜನ ಮತ್ತು ರಾಜಸಭೆಯ ಕಲ್ಲನಗೋಡೆಗಳು ಕರಗಿ ಬಹುದೂರವ ಅತೀತದಲ್ಲೆ ಅಡಗಿಹುತ ಆನಿಸಿತು. ಮಧುರವಾದ ಸ್ಫುಟವಾದ ದನ ನಡುಗುತ್ತ ನಡುಗುತ್ತ ಉಜ್ವಲ ಅಗ್ನಿಶಿಖೆಯಂತೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಳತೊಡಗಿತು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಚಂದ್ರವಂತಿಯ ಮೂಲಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರೆ ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಯುದ್ಧ, ವಿಗ್ರಹ, ಶೌರ್ಯ, ವೀರ್ಯ, ಯಜ್ಞ, ದಾನ—ಅಪೆಷ್ಟು ಮಹದನುಷ್ಠಾನಗಳ ವಿವರಣೆಯೊಡನೆ ಆತನ ರಾಜಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ದೂರದ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಬದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ತಂದು ರಾಜನ ಮುಖದಮೇಲೆ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು. ರಾಜ್ಯದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹೃದಯದ ಮಹತ್ತಾದ ಅವ್ಯಕ್ತ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಭವೇಯ ಭಂದದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೊಳಿಸಿ ಸಭೆಯ ನಡುವೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ದೂರದೂರದಿಂದ ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಜೆಗಳ ಹೃದಯಸ್ತ್ರೋತ ಹೊಮ್ಮಿ ಬಂದು ರಾಜನ ಮೂಲಪುರುಷನ ಈ ಅತಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಮಹಾ ಸಂಗೀತದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಇದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಇಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೂ ಅವು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದುವು, ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡುವು, ಚುಂಬಿಸಿದುವು. ಮೇಲ್ಮಹಡೆಯ ಅಂಚೆಪುರದ ಗವಾಕ್ಷದ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸ್ವರೂಪಿಣಿ ಪ್ರಾಸಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಚರಣತಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಾರ್ದ್ರ ಭಕ್ತಿ ಭಾರದಿಂದ

ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಿದವು. ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ರಾಜನನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಮಹಾ ವಹೋಲ್ಲಾಸದೊಡನೆ ನೂರಾರುಸಲ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದವು. ಕೊನೆಗೆ “ಮಹಾರಾಜರೇ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೋಲ ನೋಡು ಪೈಕೊಳ್ಳಲು ಎಡೆಯಿದ್ದೀತು. ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ತಾನೆ ಸೋಲಿಸಬಲ್ಲರು ” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ನಡುಗು ವೈಯೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡನು ಆಗ ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಪ್ರಜಾಗಣ ಜಯಜಯಕಾರ ದಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನು ನಡುಗಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಸಾಧಾರಣ ಜನಮಂಡಳಿಯ ಈ ಉನ್ನತತೆಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕಾರದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಹಾಸ್ಯದೊಡನೆ ಅಖಪ್ಪೆಯಾಗಿ ಕಂಡು ಪುಂಡರೀಕ ಪುನಃ ಎದ್ದು ನಿಂತನು. ಬಲವಾದ ಗರ್ಜನೆಯ ದನಿಯಲ್ಲಿ “ವಾಕ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ಯಾವುದು ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಸ್ತಬ್ಧರಾದರು.

ಆಗ ಆತ ನಾನಾ ಭಾದದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿ ವೇದ ವೇದಾಂತ ಆಗಮ ನಿಗಮಗಳಿಂದ ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯವೇ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ವಾಕ್ಯವೇ ಸತ್ಯ, ವಾಕ್ಯವೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣಪಡಿಸತೊಡಗಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರು ವಾಕ್ಯದ ವಶ ಅದರಿಂದ ವಾಕ್ಯ ಅವರಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಬ್ರಹ್ಮ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳಿಂದಲೂ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಲಾರ ದಿರುವನು ಪಂಚಾನನ ಐದು ಮುಖಗಳಿಂದಲೂ ವಾಕ್ಯ ಕೊನೆಗಾಣಿಸ ಲಾರದೆ ಕೊನೆಗೆ ನೀರವವಾಗಿ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ವಾಕ್ಯ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವನು ಎಂದನು.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಮೇಲೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರದಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇರಿ ವಾಕ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಧೀ ಸಿಂಹಾಸನ ಒಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮರ್ತ್ಯಲೋಕ ಮತ್ತು ದೇವಲೋಕದ ಮಸ್ತಕದಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಅನಂತರ ಪುನಃ ಗುಡುಗಿನ ದನಿಯಲ್ಲಿ “ವಾಕ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯಾವುದು ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ದರ್ಪದೊಡನೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯೂ ನೋಡಿದನು. ಯಾರೂ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಹೋಗಲು ಆಗ ಆಸನ ಗೃಹಣಮಾಡಿದನು.

ಪಂಡಿತ ಮಂಡಳಿ “ಸಾಧು, ಸಾಧು ಧನ್ಯ ಧನ್ಯ” ಎಂದು ಹೇಳತೊಡಗಿತು. ರಾಜ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಕವಿ ಶೇಖರ ಈ ವಿಪುಲ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಇದಿರನ್ನೆಲ್ಲ ತಾನು ಕ್ಷುದ್ರನೆಂದು ಅಂದುಕೊಂಡನು. ಅಂದಿನಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಮುಗಿಯಿತು.

೩

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಶೇಖರ ಬಂದು ಹಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ವೊಡಲು ಕೂಳಲು ನಾದ ಕೇಳಿಸಿತು. ಯಾರೂ ಊದಿದರೆಂಬುದನ್ನು, ಎಲ್ಲಿ ಊದುತ್ತಿರೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಗೋಪಿಯರು ಇನ್ನೂ ಅರಿಯರು. ಒಮ್ಮೆ ದಕ್ಷಿಣದ ಗಾಳಿಯಿಂದ ದನಿ ಬರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯ ಶಿಖರದಿಂದ ಬರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಉದಯಾಚಲದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾರೋ ನಂತು ಮಿಲನಕ್ಕಾಗಿ ಕಲೆಯುತಿರುವರೆಂದು ಅನಿಸಿತು. ಅಸ್ತಾಚಲದಲ್ಲಿ ಕೂಳತು ಯಾರೋ ಮಗು ಶೋಕದಿಂದ ಅಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಯಮುನೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಲೆಯಿಂದ ಕೂಳಲ ನಾದ ಹೊರಟಂತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅರಿವಾಯಿತು. ಆಕಾಶದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಕ್ಷತ್ರ ಆ ಕೂಳಲ ರಂಧ್ರವೋ ಎಂದು ತೋರಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಕೂಜ ಕೂಜದಲ್ಲ, ಹಾದಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ, ಈ ಪುಷ್ಪ ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲದಮೇಲೆ, ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ಕೂಳಲು ಬಾಜಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು— ಕೂಳಲು ಏನು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಅರಿಯಲಾರದಿದ್ದರು. ಕೂಳಲ ದನಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಹೃದಯ ಏನು ಹೇಳಬಯಸುವುದು. ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಕೇವಲ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲೂ ಕಣ್ಣೀರು ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯಿತು. ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾದ ಶ್ಯಾಮಸ್ವಿಗ್ಧ ವರಣದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇಡೀ ಜೀವ ಉಕ್ಕಂತಿವೆಯಾಯಿತು.

ಸಭೆ ಮರೆತು, ರಾಜನನ್ನು ಮರೆತು, ತನ್ನ ಪಕ್ಷ ಕೃತಿ ಪಕ್ಷ ಮರೆತು, ಯಶ ಅಪಯಶ, ಜಯ ಸಂಜಯ, ಉತ್ತರ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು, ಶೇಖರ ತನ್ನ ನಿರ್ಜನ ಹೃದಯಕೂಜದ ನಡುವೆ ಒಟೆಯಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ನಿಂತು ಈ ವೇಣುಗಾನ ಹಾಡುತ್ತ ಹೋದನು. ಕೇವಲ ಜ್ಯೋತಿರ್ವರ್ಣಿಯೇ ಮಾನಸೀ ಮೂರ್ತಿಯೊಂದು ನೆನಪಿತ್ತು. ಕೆವಿಯಲ್ಲಿ ಕಮಲ

ದಂತಹ ಚರಣಗಳೆರಡರ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಸದ್ದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕವಿ ಹಾಡನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಜ್ಞಾನ ತಪ್ಪಿದವನಂತೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ಅಗಾಧವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದ ವಿರಹ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯಿಂದ ಸಭಾಗೃಹ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಯಿತು, ಯಾರೂ ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಮಾತು ಆಡಲು ಶಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಭಾವದ ಪ್ರಬಲತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಡಗಿದ ಅನಂತರ ಘಂಟಾರೀಕ ಸಿಂಹಾಸನದ ಇದಿರನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು. “ರಾಧೆಯಾದರೂ ಯಾರು, ಕೃಷ್ಣ ಯಾರು” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಶಿಷ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ನಸುನಕ್ಕು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ “ರಾಧೆ ಯಾರು, ಕೃಷ್ಣನಾದರೂ ಯಾರು” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ತಾನೇ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು.

“ರಾಧೆ ಶ್ರೀನಿವಾ ಓಂಕಾರ ಕೃಷ್ಣ ಧ್ಯಾನಯೋಗ ಮತ್ತು ವೃಂದಾವನ ಎರಡು ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಗುಣವು ಬಿಡು” ಎಂದನು. ಇಡಾ, ಸುಷುಮ್ನಾ, ಪಿಂಗಲಾ, ನಾಭಿಸಕ್ತ, ಹೃತ್ಪದ್ಮ, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದುಬಿಟ್ಟನು. “ರಾ”ದ ಅರ್ಥವಾದರೂ ಏನು. “ಧಾ”ದ ಅರ್ಥ ತಾನೆ ಏನು ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ “ಕ” ಅಕ್ಷರದಿಂದ ಮೂರ್ಧನ್ಯ, “ನಾ” ಪರ್ಯಂತ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅರ್ಥ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯ ಅವು ಗಳು ಒಂದೊಂದರ ವಿವರಿಸುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣ ಯಜ್ಞ “ರಾಧೆ” “ಅಗ್ನಿ” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಒಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣ ವೇದ ಮತ್ತು ರಾಧಿಕೆ ಷಡ್ಧರ್ಶನ ಎಂದನು ಅನಂತರ ಕೃಷ್ಣ ಶಿಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ರಾಧೆ ದೀಕ್ಷೆ ಎಂದನು. ರಾಧೆ ತರ್ಕ, ಕೃಷ್ಣ ವಿವರಿಸುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು, ರಾಧೆ ಉತ್ತರ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ, ಕೃಷ್ಣ ಜಯ ಲಾಭ ಎಂದನು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ರಾಜನ ಕಡೆ, ಪಂಡಿತರ ಕಡೆ ಕೊನೆಗೆ ತೀವ್ರ ಹಾಸ್ಯದೊಡನೆ ಲೀಲಿಸಿದನು ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಘಂಟಾರೀಕ ಕುಳಿತನು.

ರಾಜ ಘಂಟಾರೀಕನ ಅಸಾಧ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಮುಗ್ಧನಾಗಿಹೋದನು. ಪಂಡಿತರ ವಿಸ್ಮಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣ ರಾಧೆಯರ ಹೊಸ ಹೊಸ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳಲ ಸಂಗೀತ. ಯಮುನೆಯ ಕಲ್ಲೋಲ ಪ್ರೇಮದ ಮೋಹ ಎಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆಗೇ ದೂರ ಸರಿದುವು. ಪ್ರಸಂಚದ ನೇಲಿನಿಂದ ಯಾರೋ ಒಬ

ವ್ಯಕ್ತಿ ಪಸಂತದ ಹಸುರು ವರ್ಣವನ್ನು ಅಳಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕಡೆಯ ವರೆಗೆ ಪವಿತ್ರ ಗೋಮಯವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ ಹೋದಂತೆ ತೋರಿತು. ಶೇಖರ ತನ್ನ ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕೀರ್ತನೆ ವೃಥಾವೆಂದು ಅಂದುಕೊಳ್ಳು ತೊಡಗಿದನು. ಅನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಹಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಸಭೆ ಭಂಗವಾಯಿತು.

೪

ಮರುದಿನ ಪುಂಡರೀಕ ವ್ಯಸ್ತ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ, ದ್ವಿವ್ಯಸ್ತ ಮತ್ತು ದ್ವಿಸಮಸ್ತಕ, ವೃತ್ತ, ತಾಕ್ಯ, ಸೌತ್ತ, ಚಕ್ರ, ಪದ್ಮ, ಕಾಕಪದ ಅದ್ಭುತರ, ಮಧ್ಯೋತ್ತರ, ಅಂತೋತ್ತರ, ವಾಕ್ಯೋತ್ತರ, ವಚನಗುಪ್ತ, ಮಂತ್ರಾ ಚ್ಯುತಕ, ಚ್ಯುತ ದತ್ತಾಕ್ಷರ, ಅರ್ಥಗೂಢ, ಸ್ತುತಿ ನಿಂದೆ, ಅಸಹ್ಯುತಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ಪಭ್ರಂಶ, ಶಾಬ್ದೀ, ಕಾಲಸಾರ, ಪ್ರಹೇಲಿಕೆ, ಮೊದಲಾದ ಅದ್ಭುತ ಶಬ್ದ ಚಾತುರ್ಯ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಕೇಳಿ ಸಭೆ ಅದ್ಭುತವೂ ಜನರು ವಿಸ್ಮಯ ಅಡಗಿಸಲು ಎಡೆಕಾಣದೆ ಹೋದರು.

ಶೇಖರ ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪದಗಳೆಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾದುವು. ಅವು ಸುಖ ದಲ್ಲಿ, ದುಃಖದಲ್ಲಿ, ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ, ಅನಂದದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿದ್ದುವು—ಇಂದು ಅದರಿಂದ ಏನೇನೂ ಉಪಯೋಗ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ವ.ನಸಾದರೆ ತಾವೂ ರಚಿಸಬಲ್ಲೆವು, ಕೇವಲ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ, ಅನಿಚ್ಛೆ, ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೇ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವರು ಎಂದೂ ಅಂದರು. ಮಾತುಗಳು ಅಷ್ಟು ಹೊಸವೇನೂ ಅಲ್ಲ, ದುರೂಹವಲ್ಲ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಂಚದ ಜನರಿಗೆ ಸೊಸೆಯೊಂದು ಉಸದೇಶವೂ ಇಲ್ಲ, ಅನುಕೂಲವೂ ಇಲ್ಲ—ಆದರೆ ಇಂದು ತಾವು ಕೇಳಿದ್ದು ಅದ್ಭುತ ಸಂಗತಿಗಳು. ನೆನ್ನೆ ಕೇಳಿದ್ದೆ ವಲ್ಲ ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಆರೋಚಿಸಬೇಕಾದ ಮತ್ತು ಅರಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳಿದ್ದುವು ಪುಂಡರೀಕನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿಪುಣತೆಯ ಇದಿರನ್ನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕವಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಎಳೆಯ ಹುದುಗ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ತೋರತೊಡಗಿತು.

ಮಾನಿನ ಬಾಲದ ಅಲುಗುವಿಕೆಯಿಂದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಗೂಢ

ವಾದ ಚಾಂಚಲ್ಯದ ಆಘಾತವನ್ನು ಸರೋವರದ ಪದ್ಮ ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅರಿಯಬಲ್ಲದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಶೇಖರ ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅರಿಯಬಲ್ಲವನಾದನು.

ಇಂದು ಕೊನೆಯ ದಿನ ಇಂದು ಜಯ ಪರಾಜಯದ ನಿರ್ಣಯವಾಗುವುದು ರಾಜ ತನ್ನ ಕವಿಯ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿದನು ಅದರ ಅರ್ಥ ಇಷ್ಟೇ. ಇಂದು ಸಿರುತ್ತರನೂ ಡ್ದರೆ ನಡೆಯದ—ಸಿನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡವಿಕು.

ಶೇಖರ ಅರುಗಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ನಿಂತನು. ಈ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಆಡಿದನು “ ವಿಣಾಪಾಣಿ ಶ್ಲೇತಭಜೆ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಕಮಲವನವನ್ನು ಬರೆದವನಾಡಿ ಇಂದು ಮಲ್ಲಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತೆಯಾದರೆ ಆಗ ನಿನ್ನ ಚರಣಾಸಕ್ತ ಅವ್ಯುತ ಪಿಸಾಸೀ ಭಕ್ತರಿರುವರಲ್ಲ ಅವರ ಗತಿಯೇನು ” ಎಂದು ಶ್ಲೇತಭಜೆ ವಿಣಾಪಾಣಿ ನತನಯನೆಯಾಗಿ ರಾಜಾಂತಃಪುರದ ಗವಾಕ್ಷದ ಇದ್ದಿರನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಮುಖವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಕರುಣಾಸ್ಪಂದನ ಹೇಳಿದನು.

ಈಗ ಪುಂಡರಿಕ ಬಲವಾಗಿ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದನು. “ ಶೇಖರ ” ಶಬ್ದದ ಕೊನೆಯ ಎರಡಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತ ಹೋದನು “ ಪದ್ಮವನದೊಡನೆ ಖರದ ಸಂಬಂಧವೇನು ” ಎಂದನು. ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರ ಚರ್ಚೆಯಿದ್ದರೂ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿದೆ. ವೇಲಾಗಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ಆಸನ ಪುಂಡರಿಕವೇ ಅಲ್ಲವೇ. ಮಹಾರಾಜರ ಅಳ್ಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಯಾವ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಖರವಾಹನೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸುವುದೇಕೆ—ಎಂದನು.

ಪಂಡಿತರು ಈ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೇಳಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸಭಾಸದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಜೊತೆಯಾದರು—ಅವರ ಇದ್ದಿರನಲ್ಲೇ ಸಭೆ ಆದ್ಯಂತವೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡವರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದವರು—ಎಲ್ಲರೂ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರದ ಅಲೆಯಿಂದ ರಾಜ ತನ್ನ ಕವಿ ಮಿತ್ರನನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಅಂಕುಶದಂತಹ ತೀಕ್ಷ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ಚುಚ್ಚಿ ತೊಡಗಿದನು.

ಆದರೆ ಶೇಖರ ಅತ್ತ ಕಡೆ ಏನೇನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡದೆ ನಿಶ್ಚಲ ಭಾವದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಆಗ ಶೇಖರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪಗೊಂಡು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಇಳಿದುಬಂದನು—ತನ್ನ ಕೊರಳಿನಿಂದ ಮುತ್ತಿನ ಮಾಲೆ ತೆಗೆದು ವುಂಚರೀಕನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದನು—ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಹೊಗಳಿದರು. ಅಂತಃಪುರದಿಂದ ಒಂದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಳೆಗಳ ಸದ್ದು ಗೆಜ್ಜೆಗಳ ದನಿ ಕೇಳಿಸಿತು—ಅದನ್ನೇ ಕೇಳಿ ಶೇಖರ ಅಸನ ಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದು ವೆಲ್ಲವೆಲ್ಲನೆ ಸಭಾ ಗೃಹದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದನು.

೫

ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿಯ ರಾತ್ರಿ. ಗಾಢಾಂಧಕಾರ. ಹೂವಿನ ಸುಗಂಧ ಹರಡುತ್ತ ತೆಂಕಣ ಗಾಳಿ ಉದಾರ ವಿಶ್ವಬಂಧುವಿನಂತೆ ತೆರೆದ ಗವಾಕ್ಷದಿಂದ ನಗರದ ಮನೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಮನೆಯ ಹಲಗೆಯ ಮಂಚದ ಮೇಲಿಂದ ಶೇಖರ ತನ್ನ ವುಸ್ತುಕಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಇದ್ದಿರಿಸಿ ರಾಶಿ ಹಾಕಿದನು. ಅದರ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಆರಿಸಿ ಆರಿಸಿ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ರಚನೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಿದನು ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಅಪಾರ ಬರಹ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ರಚನೆಗಳನ್ನು ಆತ ಸ್ವತಃ ಮಗತೇ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ತಿರುವಿ ಮಗುಚಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಓದಿ ನೋಡಲು ತೊಡಗಿದನು. ಇಂದು ಅವನ ಬಳಿ ಇವೆಲ್ಲ ಉಸಯೋಗವಿಲ್ಲದವು ಎಂದು ಅನಿಸಿದವು.

ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು “ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜೀವನದ ಸಂಚಯ ಇಷ್ಟೇಯೇನು, ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು, ಛಂದಸ್ಸು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಸಗಳು ” ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡನು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯು ಸೌಂದರ್ಯ, ಮಾನವರ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಆನಂದ, ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವಸಂಗೀತದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ, ತನ್ನ ಹೃದಯದ ಗಭೀರ ಆತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಇವು ಯಾವುದಾದರೂ ಆಡಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಇಂದು ಅವನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ರೋಗಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಯಾವ ತಿನಸೂ ರುಚಿಸದಂತೆ ಅವನು ಇಂದು ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಳ್ಳಿಹಾಕಿಬಿಟ್ಟನು. ರಾಜನ ವೈತ್ರಿ,

ಪ್ರಜೆಗಳ ಖ್ಯಾತಿ, ಹೃದಯದ ಹಿರಿಯಾಸೆ, ಕಲ್ಪನೆಯ ಕುಹಕ—
 ಕತ್ತಲೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಶೂನ್ಯವಿಡಂಬನೆಯೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನಿ

ಆಗ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಉ-
 ತಿದ್ದ ಅಗ್ನಿಭಂಡದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಒಂದು ಹ-
 ಸಂಗತಿ ನೆನಪಾಯಿತು. ನಗುತ್ತ ನಗುತ್ತ—ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ರಾಜರ
 ಅಶ್ವವೇಧ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿರುವರು ಇಂದು ಇದು ನಾನುಮಾಡುವ ಕಾವ್ಯ-
 ಯಜ್ಞ ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡನು ಆದರೆ ತಕ್ಷಣ ಹೋಲಿಕೆ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ.
 ಆಕ್ಷೇಪ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತು ಅಶ್ವವೇಧದ ಕುದುರೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ವಿ-
 ಯಾಗ ಬರುವುದು—ಆಗ ಅಶ್ವವೇಧವಾಗುವುದು. ನನ್ನ ಕವಿತ್ವ ಪರ-
 ವಾಗಿರುವಾಗ ನಾನು ಕಾವ್ಯವೇಧ ಮಾಡಲು ಹೋರಬಿರುವೆ ಇನ್ನೂ
 ದಿನಗಳ ಮುಂಚೆಯೇ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂ-

ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ-
 ಬಿಡಿಕಿ ಛೇದಿ ಛೇದಿ ಎಂದು ಕಿಚ್ಚಿತ್ತಿತು. ಕವಿ ವೇಗವಾಗಿ ತನ್ನೆರಡು ಕ-
 ಗಳನ್ನು ಶೂನ್ಯದತ್ತ ನಿಡೆ “ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ, ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ, ನಿನಗೆ ಕೊ-
 ಓ ಸುಂದರೀ ಅಗ್ನಿಶಿಖೆ, ನಿನಗೇ ಕೊಟ್ಟೆನ—ಇಷ್ಟ ದಿನಗಳೂ ನಿನಗೇ
 ವನ್ನೂ ಅಹುತಿ ಕೊಡುತ್ತ ಒಂದೆ, ಇಂದು ಒಮ್ಮೆಗೇ ನಿಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟೆ
 ಬಹು ದಿನಗಳು ನೀನು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಓ ಮೋ-
 ವಿಶ್ವರೂಪಿಣೀ, ಒಂದು ಸಮಯ ಚೆನ್ನವಾಗಿದ್ದೆ ನಾದರೆ ಭಂಗಾರವಾಗುತ್ತೀ
 ಆದರೆ ನಾನು ತುಚ್ಛ, ತೃಣ, ದೇವಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ನಾನು ಭಸ್ಮ
 ಹೋಗಿರುವೆ” ಎಂದನು.

ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಶೇಖರ ತನ್ನ ಕೋಣೆಯ ಎಲ್ಲ
 ಗಳನ್ನೂ ತೆರೆದನು. ತಾನು ಯಾವ್ಯಾವ ಹೂಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದ
 ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಜೆ ತೋಟದಿಂದ ಸುಗ್ರಹಿಸಿ ತಂದಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲವೂ ಬಿ-
 ಒಣ್ಣದ ಹೂವುಗಳು. ಮಲ್ಲೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಸುಗಂಧರಾಜ ಅವುಗಳನ್ನು
 ಹಿಡಿಯಾಗಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಹರಡಿದನು. ಕೊಟ-
 ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲೂ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿದನು.

ಅನಂತರ ಮಧುವಿನೊಡನೆ ಸಸ್ಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಷವೊಂದನ್ನು ನಿ

ಮುಖದೊಡನೆ ಪಾನಮಾಡಿದನು—ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಮೈ ಸೊಕ್ಕಿತು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿತು.

ನೂಪುರದ ದನಿ ಕೇಳಿತು ತೆಕಣ ಗಾಳಿಯೊಡನೆ ಜಡೆಯ ಸುಗಂಧವೊಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು.

ಕವಿ ಬಿಡುಗಡೆನೊಡನೆ “ ದೇವಿ, ಭಕ್ತನವೇಲೆ ದಯೆ ತೋರಿದೆ ಯೇನು, ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ಇಂದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡೆಯೇನು ” ಎಂದನು.

“ ಕವಿ, ಬಂದಿರುವೆನು ” ಎಂದು ಸುಮಧುರ ಕಂಠವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕೇಳಿತು.

ಶೇಖರ ಬೆಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸಿದನು—ಹಾಸಿಗೆಯ ಇದಿರನಲ್ಲಿ ಅವೂರ್ವ ರಮಣೀಮೂರ್ತಿಯೊಂದುನ್ನು ಕಂಡನು.

ಮೃತ್ಯು ಅವರಿಸಿ ನೀರು ತುಂಬಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ ತನ್ನ ಹೃದಯದ ಆ ಛಾಯಾಮಯ ಪ್ರತಿಮೆ ಒಳಗಿನಿಂದ ಹೊರಬಂದು ವರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮುಖದ ಅಡೆ ಸ್ಥಿರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತು.

ರಮಣಿ—“ ನಾನು ರಾಜಕನ್ಯೆ ಅಖರಾಜಿತೆ ” ಎಂದಳು.

ಕವಿ ಬಹು ಪ್ರಯತ್ನದೊಡನೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತನು.

ರಾಜಕನ್ಯೆ ಹೀಗೆಂದಳು:—“ ರಾಜ, ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ತೋರಲಿಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಯಿತು. ಕವಿ, ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಇಂದು ನಿನಗೆ ಜಯ ಮಾಲೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಬಂದಿರುವೆನು. ” ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅಖರಾಜಿತೆ ತನ್ನ ಕೊರಳಿನಿಂದ ತನ್ನ ಕೈಯಾರ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಳಚಿ ಕವಿಯ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಳು. ಮೃತ್ಯು ಕವಿದ ಕವಿ ಹಾಸಿಗೆಯವೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು.

(ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೮೯೩)

